

Suomalainen metsänomistaja 2010

Harri Hänninen, Heimo Karppinen ja Jussi Leppänen

Metlan työraportteja / Working Papers of the Finnish Forest Research Institute -sarjassa julkaistaan tutkimusten ennakkotuloksia ja ennakkotulosten luonteisia selvityksiä. Sarjassa voidaan julkaista myös esitelmiä ja kokouskoosteita yms.

Sarjassa ei käytetä tieteellistä tarkastusmenettelyä.

Sarjan julkaisut ovat saatavissa pdf-muodossa sarjan Internet-sivuilta

<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/>
ISSN 1795-150X

PL18
01301 Vantaa
puh. 010 2111
faksi 010 211 2101
sähköposti julkaisutoimitus@metla.fi

Metsäntutkimuslaitos
PL 18
01301 Vantaa
puh. 010 2111
faksi 010 211 2101
sähköposti info@metla.fi
<http://www.metla.fi/>

Tekijät Hänninen, Harri, Karppinen, Heimo ja Leppänen, Jussi			
Nimeke Suomalainen metsänomistaja 2010			
Vuosi 2011	Sivumäärä 94	ISBN ISBN 978-951-40-2317-0 (PDF) ISBN 978-951-40-2318-7 (nid.)	ISSN 1795-150X
Yksikkö / Tutkimusohjelma / Hankkeet Etelä-Suomen alueyksikkö (Vantaa) / 3458 Perhemetsätalous ja metsäpolitiikka			
Hyväksynyt Leena Paavilainen, tutkimusjohtaja, 12.9.2011			
Tiivistelmä <p>Metsäntutkimuslaitos on tehnyt kyselyihin ja haastatteluihin perustuvia metsänomistajatutkimuksia 1970-luvulta alkaen. Viimeisin seurantatutkimuksen aineistonkeruu tehtiin alkuvuonna 2009. Postikyselyssä selvitettiin sekä metsänomistajiin ja tiloihin liittyviä rakennepiirteitä että metsätaloudellista käyttäytymistä vuosina 2004–08. Kyselyn otokseen poimittiin metsäkeskuksittain 13 000 kaikkiaan noin 300 000:sta yli 5 hehtaarin perhemetsätalasta. Lopullinen vastausprosentti oli hieman yli 49, ja tutkimuksessa käyttökelpoisia vastauksia saatiin 6 318 kappaletta. Tulokset esitetään prosenttiosuuksina metsätilojen lukumäärästä ja yksityismetsien pinta-alasta.</p> <p>Tulosten mukaan metsänomistajakunnan rakennemuutos jatkuu. Erityisen nopeasti on lisääntynyt metsänomistajien keski-ikä, joka oli jo 60 vuotta. Päätoimisia maatalousyrittäjiä oli enää 16 prosenttia metsänomistajista ja eläkeläisten osuus oli kasvanut 45 prosenttiin. Palkansaajien osuus oli 30 prosenttia. Seitsemän prosenttia metsänomistajista oli muita yrittäjiä kuin maatalousyrittäjiä, ja kaksi prosenttia oli työelämän ulkopuolella (työttömät, opiskelijat jne.). Metsätiloista 76 prosenttia oli yhden henkilön tai puolisoitten yhteisessä omistuksessa. Yhtymiä ja perikuntia oli molempia 12 prosenttia tiloista. Yhtymien määrä oli lisääntynyt samassa suhteessa kuin perikuntien oli vähentynyt. Tutkimustilan sijaintikunnassa asui 64 prosenttia metsänomistajista ja tilallaan vakinaisesti 42 prosenttia metsänomistajista. Keskimääräinen tilakoko oli 35 hehtaaria. Kun metsänomistajien eri kuntien alueilla sijainneet metsätilat laskettiin yhteen, keskimääräiseksi tilakooksi tuli 45 hehtaaria. Tavoitteittain ryhmiteltynä metsänomistajista 30 prosenttia oli monitavoitteisia, 24 prosenttia virkistyskäyttäjiä, 20 prosenttia metsästä eläviä, 16 prosenttia taloudellista turvaa korostavia ja kymmenen prosenttia epä tietoisia.</p> <p>Taimikonhoito ja metsänviljely olivat vuosina 2004–08 yleisimmät tiloilla tehdyt työlajit. Kumpaakin oli tehty noin puolella metsätiloista. 42 prosenttia metsänomistajista oli saanut kestävän metsätalouden rahoituslain mukaista tukea johonkin metsänhoidon tai -parannuksen työlajiin. Metsänomistajista 62 prosenttia teki vuosina 2004–08 ainakin yhden puukaupan. Keskimäärin metsänomistajat myivät puuta vuodessa 3,5 m³/ha. Puuta myyneillä myyntiväli oli keskimäärin 3,4 vuotta ja puukaupan koko vuodessa 530 m³. Metsänomistajista 85 prosenttia oli vuosina 2004–08 tarvinnut vähintään kerran henkilökohtaista neuvontaa metsäalan ammattilaiselta. Joukkoneuvontaan oli osallistunut 35 ja ryhmäneuvontaan 14 prosenttia metsänomistajista. Metsäsunnitelma oli 45 prosentilla tiloista, mikä vastasi 60 prosenttia metsäalasta.</p>			
Asiasanat metsänomistusrakenne, metsänomistuksen tavoitteet, metsänhoitotyöt, omatoimisuus, puunmyyntikäyttäytyminen, neuvonta, yksityismetsät			
Julkaisun verkko-osoite http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp208.htm			
Tämä julkaisu korvaa julkaisun			
Tämä julkaisu on korvattu julkaisulla			
Yhteydenotot Jussi Leppänen, Metsäntutkimuslaitos, PL 18, 01301 Vantaa. Sähköposti jussi.leppanen@metla.fi			
Muita tietoja Metlan ohella tutkimusaineiston keruuta rahoittivat Metsämiesten Säätiö (09T032) ja Metsäteho. Julkaisun taiton teki Sisko Salminen, Metla.			

Sisällys

1 Johdanto	5
2 Aineisto	7
2.1 Perusjoukko ja otos	7
2.2 Aineiston hankinta	8
2.3 Postikyselyn kato.....	9
2.4 Tulosten laskenta ja esittäminen.....	13
2.5 Metsänomistajien tavoiteryhmät.....	14
3 Metsänomistusrakenne	17
3.1 Omistajaryhmittäiset taustapiirteet.....	17
3.1.1 Ammattiasema sekä maataloudessa ja metsäalalla työskentely ..	17
3.1.2 Asuminen.....	21
3.1.3 Sukupuoli ja ikä	22
3.1.4 Koulutus	24
3.1.5 Metsänomistajakotitalouksien ansio- ja pääomatulot	27
3.1.6 Metsänomistuksen tavoitteet	31
3.2 Tilakohtaiset taustapiirteet.....	32
3.2.1 Tilan koko ja asuinrakennukset.....	32
3.2.2 Tilan hallintamuoto ja saantotapa	37
3.3 Metsänomistuksen rakenteen ja tavoitteiden muutos	39
4 Metsätaloudellinen käyttäytyminen	44
4.1 Metsänhoitotyöt.....	44
4.1.1 Metsänhoitotyöt omistajaryhmittäin	44
4.1.2 Omatoimisuus metsänhoidossa.....	47
4.1.3 Julkisen tuen käyttö metsänhoitoon ja -parannukseen	49
4.1.4 Metsänhoitomäärien kehitys 1990-luvulta	50
4.2 Puukauppa	51
4.2.1 Puukaupan yleisyys	51
4.2.2 Myyntimäärä ja puukaupan koko	54
4.2.3 Puun myyntisuunnitelmat ja arvio hintakehityksestä	56
4.2.4 Energiapuun myynti	58
4.2.5 Puukaupan kehitys 1980-luvun lopulta nykyhetkeen	58
4.3 Metsätalouden tietojen hankinta ja palveluiden käyttö	60
4.3.1 Neuvontapalveluiden käyttö.....	60
4.3.2 Tiedonhankintakanavat.....	63
4.3.3 Neuvontapalveluiden käytön kehitys 1990-luvulta	64
5 Johtopäätökset	66
Kirjallisuus	73
Liitteet	75

1 Johdanto

Yksityismetsät kattavat yli 60 prosenttia Suomen metsämaasta ja sijaitsevat pääosin maan eteläpuoliskossa ilmasto-oloiltaan suotuisilla kasvualueilla. Suurin osa yksityismetsistä on yksittäisten henkilöiden tai perheiden omistuksessa ja vähäisempi osuus perikuntien ja yhtymien hallinnassa. Yksityismetsillä on keskeinen merkitys metsäteollisuuden puuhuollolle. Niiden osuus teollisuuden käyttämästä kotimaisesta raakapuusta on noin 80 prosenttia.

Yksityismetsät ovat tärkeitä myös sosiaalisesti kestävänsä metsätalouden harjoittamisen ja maaseudun elinvoimaisuuden kannalta: metsätalouden tulo- ja työllisyysvaikutukset voivat olla paikallisesti huomattavia (Hänninen ym. 2007). Yksityismetsien merkitys on kasvanut myös luonnon monimuotoisuuden tuottajana virkistyspalvelujen ja vapaaehtoisen luonnonsuojelun kysynnän lisääntyessä. Tulevaisuudessa yksityismetsien merkitys tulee lisääntymään ilmastonmuutoksen torjunnassa hiilinieluvaiikutusten ja puuperäisen bioenergiatuotannon kautta.

Metsänomistajakunnan rakenteen muutosta on tutkittu säännöllisesti aina 1970-luvulta lähtien. Muutosvoimina ovat toimineet yhteiskunnan elinkeinorakenteen muuttuminen, alueellisten kehityserojen lisääntyminen ja maan sisäinen muuttoliike. Metsänomistuksen rakennemuutos välittyy pääosin perintömekanismien perimisen, sukulaiskauppojen ja lahjoitusten kautta: tilat pysyvät suvun hallussa. Tyypillisimmät piirteet metsänomistusrakenteen muutoksessa ovat olleet maanviljelijöiden osuuden pientyminen, metsänomistajien muutto tilan ulkopuolelle ja kaupungistuminen, omistajien ikääntyminen ja metsätilakorakenteen muutokset, toisaalta pirstoutuminen, toisaalta suuruusrationalisointi. Myös metsänomistuksen tavoitteet muuttuvat (Karppinen ym. 2002, Karppinen ja Hänninen 2006, Hänninen ja Karppinen 2010).

Yksityismetsänomistuksen rakennemuutoksen on pelätty johtavan puuntarjonnan heikkenemiseen, kun metsänomistajien riippuvuus säännöllisistä metsätuloista vähenee ja metsänomistuksen tavoitteet monipuolistuvat. Tavoitteiden onkin todettu vaikuttavan puunmyynteihin, virkistystavoitteiset ja tavoitteiltaan epätietoiset myyvät selvästi vähemmän metsähehtaaria ja vuotta kohden kuin valtaosa metsänomistajista. Pelko metsänomistajien tavoitteiden muutoksen puuntarjontaa vähentävästä vaikutuksesta saattaa osoittautua oikeaksi (Favada ym. 2009, Hänninen ja Karppinen 2010, Kuuluvainen ym. 2011).

Myös metsänomistajien ikääntymisellä on todettu olevan vaikutusta puuntarjontaan: iäkkäät metsänomistajat myyvät vähemmän puuta hehtaaria ja vuotta kohden kuin nuoret metsänomistajat (Kuuluvainen ym. 1996, Hänninen ja Karppinen 2010, Kuuluvainen ym. 2011). Iän vaikutus on tutkimuksissa tulkittu johtuvan kahdesta syystä: elämänkaaren liittyvällä kulutustarpeiden vähentymisellä tai sukupolvien välisellä käyttäytymiserolla, tai molemmilla. Viimeaikaisissa tutkimuksissa myös maatalousyrittäjien on todettu hakkaavan enemmän kuin muihin ammattiryhmiin kuuluvien metsänomistajien ja miesten enemmän kuin naisten (Favada ym. 2009, Hänninen ja Karppinen 2010, Kuuluvainen ym. 2011).

Metsänomistusrakenteen kehityksellä on vaikutuksia myös metsien hoitoon. Esimerkiksi ikääntyminen voi johtaa metsien hoidon ja etenkin omatoimisen metsänhoidon vähentymiseen ja näin vaikuttaa puun tarjontaan pitkällä aikavälillä (Hänninen ja Karppinen 2010). Myös metsänomistajien tavoitteiden on todettu vaikuttavan metsien hoitoon. Esimerkiksi virkistyskäyttötavoitteiden painottumisen on todettu lisäävän sekä nuoren metsän hoitotöiden todennäköisyyttä että tehtyä työmäärää. Ennako-odotusten vastaisesti puuntuotanto- ja virkistystavoitteet näyttäisivät kenties tukevan toisiaan. Hoidettu nuori metsä koetaan ilmeisesti maisemallisesti ja kulkuominaisuuksil-

taan paremmaksi virkistysympäristöksi kuin hoitamaton taimikko (Ovaskainen ym. 2006, Hänninen ja Karppinen 2010).

Metsänomistajakunnan rakenteen lisäksi myös metsänomistajien toimintaympäristö on muuttunut monin tavoin 2000-luvulla. Yksityismetsänomistuksen rakennetta, omistajien tavoitteita, metsänhoito- ja puunmyyntikäyttäytymistä ja neuvonnan kohdentumista kuvaava ajantasainen tieto on tarpeen etenkin metsäteollisuuden puunhankinnan suunnittelussa, mutta myös julkisen metsä- ja ympäristöpolitiikan laadinnassa ja toimeenpanossa.

Tässä raportissa esitettävät tiedot perustuvat yksityismetsätalouden seurantajärjestelmään, jota on kehitetty Metsäntutkimuslaitoksessa 1990-luvulta lähtien (Karppinen ja Hänninen 2006, Hänninen ja Karppinen 2010). Raportin tavoitteena on antaa ajantasainen kuva yksityismetsänomistuksen rakenteesta ja metsänomistuksen tavoitteista. Metsänomistajien käyttäytymistarkastelun kohteena ovat metsänhoitotyöt, puunmyynnit sekä metsätalouden tietojen hankinta ja neuvontapalveluiden käyttö. Nykytilannetta verrataan vuosien 1990 ja 1999 tietoihin (Ihalainen 1992, Karppinen ym. 2002). Raportti on luonteeltaan kuvaileva. Otannan ja aineiston kuvauksen jälkeen tulokset esitetään yllä mainitussa järjestyksessä ja lopuksi keskeiset johtopäätökset. Liitteessä 3 on esitetty metsänomistajakunnan keskeisiä piirteitä kolmentoista metsäkeskuksen alueelle.

2 Aineisto

2.1 Perusjoukko ja otos

Tutkimuksen perusjoukon muodostivat yhden kunnan alueella saman tai samojen luonnollisten henkilöiden, kuolinpesien ja verotusyhtymien omistamat, vähintään viisi hehtaaria metsämaata käsittävät metsätilakokonaisuudet. Osa metsänomistajista omistaa metsää useamman kuin yhden kunnan alueella. Tässä heidän metsiään tarkastellaan kuitenkin vain yhden, satunnaisesti valikoituneen kunnan alueelta. Rajauksella varmistettiin vertailukelpoisuus aiempiin metsänomistajatutkimuksiin (Ihalainen 1992, Karppinen ym. 2002).

Tutkimuksen ulkopuolelle jäivät viittä hehtaaria pienemmät metsää sisältävät tilat, joita on lukumääräisesti paljon, mutta joiden osuus yksityismetsien pinta-alasta on vähäinen¹. Rajaus katsottiin tarpeelliseksi, koska otoskokoa olisi muutoin pitänyt kasvattaa merkittävästi, mikä olisi lisännyt kustannuksia. Näin määritelty tutkimuksen perusjoukko kattaa yksityismetsänomistajien lukumäärästä noin 76 prosenttia ja yksityismetsäalasta noin 98 prosenttia (Hänninen ja Sevola 2010).

Puolisoiden erikseen omistamat metsäkiinteistöt luettiin yhdeksi metsätilaksi. Tämä määrittely poikkesi aiemmista metsänomistajatutkimuksista, joiden aineiston hankinnan yhteydessä oli kuitenkin syntynyt käsitys, että monet metsänomistajat käsitelisivät puolisoiden metsiä yhtenä kokonaisuutena. Jos henkilö omisti metsää sekä yksin että kuolinpesän tai yhtymän jäsenenä, nämä luettiin eri tiloiksi. Marraskuussa 2008 valmistuneen vuoden 2007 verotuksen mukaan näin määriteltyjä metsätiloja oli Manner-Suomen alueella Verohallinnon kiinteistörekisterin mukaan kaikkiaan 299 856 kappaletta. Ahvenanmaa jätettiin tarkastelun ulkopuolelle.

Otoksen poimintaan ja kokoon vaikutti erityisesti kolme asiaa. Ensinnäkin aineistosta tuli pystyä laskemaan metsäkeskuskohtaisia tuloksia, jotta tulokset palvelisivat mahdollisimman hyvin alueellisten metsäohjelmien laadintaa. Toiseksi tutkimuksessa oli kolme erityistavoitetta, mikä vaikutti kyselylomakkeen pituuteen. Lomakkeen sivumäärän pitämiseksi kohtuullisena aineiston keruu päätettiin toteuttaa jakamalla otos kolmeen samansuuruiseen osaotokseen, joille kullekin laadittiin erilainen lomakkeen erityisosio. Erityisosiota koskien osaotosten ei edellytetty tuottavan metsäkeskuskohtaisia tuloksia. Kolmanneksi kyselyn vastausmäärän arvioitiin aiempien metsänomistajakyselyiden perusteella jäävän noin 50 prosenttiin. Näillä lähtötiedoilla koko tutkimuksen otosmääräksi asetettiin 13 000 metsätilaa, jolloin koko aineistossa saavutettava havaintomäärä olisi noin 6 500 ja jokaisessa osaotoksessa vähintään 2 000 havaintoa. Kussakin metsäkeskuksessa tavoiteltu havaintomäärä oli noin 500.

Perusjoukon metsätilat järjestettiin kunkin 13 metsäkeskuksen alueella metsämaan pinta-alan suhteen suuruusjärjestykseen. Jokaisesta metsäkeskuksesta poimittiin 1 000 tilaa määrävälitannalla: $k=N/n$, jossa k =poimintaväli; N =kaikkien tilojen lukumäärä metsäkeskuksessa; n =otosmäärä metsäkeskuksessa. Poimintatapa tuottaa perusjoukkoa vastaavan tilakokoluokkarakenteen. Jos saman omistajan tiloja tuli otokseen myös toisen metsäkeskuksen alueelta, tilalle valittiin seuraavan omistajan tila. Otoksen poiminnan teki Verohallinnon tietopalveluyksikkö.

¹ Vuonna 2009 kokoluokassa 1–5 ha olevien metsätilojen lukumäärä oli 91 100 ja niiden metsäala 248 000 ha (Hänninen ja Sevola 2010).

Kunkin kolmen erityistavoitteen otos oli 1/3 koko otoksesta eli 4 333 metsätilaa. Osaotokset poimittiin Metsäntutkimuslaitoksessa perusotoksesta siten, että metsäkeskuksittain metsäalan suhteen suuruusjärjestykseen laitetuista tiloista joka kolmas poimittiin osaotokseen.

2.2 Aineiston hankinta

Tutkimuksen aineisto kerättiin pääosin postikyselyllä. Kyselylomake testattiin marras–joulukuun vaihteessa 2008. Lomakkeilla kokeiltiin erilaisia tapoja esittää tietyt kysymykset. Kohderyhmänä oli 200 Järvi-Suomen metsänomistajaliiton alueelta satunnaisesti poimittua metsänomistajaa. Muistutuskorttia tai uutta lomaketta ei lähetty. Lomakkeen palautti 46 metsänomistajaa (23 %). Testikyselyn perusteella muutama kysymys poistettiin liian vaikeina ja samaa asiaa vaihtoehtoisilla tavoilla esitetyistä kysymyksistä valittiin ne, joihin oli vastattu parhaiten. Lisäksi muutamien kysymysten ohjeistusta ja sanamuotoja täsmennettiin sekä joidenkin kysymysten luokkavälejä muutettiin.

Lopullisia kyselylomakkeita oli kolmenlaisia. Lomakkeen perusosa–kysymysoisiot A–D–oli kaikille yhteinen mutta E-osio erilainen. E-osioista yksi käsitteli metsäsuunnittelua, toinen METSO-ohjelmaa ja kolmas taimikonhoitopäätöstä. F-osio liittyi metsänomistajan arvoihin. Liitteessä 2 on esitetty taimikonhoitopäätöstä koskeva versio, metsäsuunnittelulomake on esitelty julkaisussa Kurttila ym. (2010) ja METSO-lomake julkaisussa Koskela (2011).

Metsätilan omistajille lähetettiin lomake helmikuun alussa 2009 (liite 1). Viikon päästä kaikille lähetettiin muistutuskortti ja tästä runsaan kahden viikon päästä lähetettiin uusi lomake siihen mennessä vastaamattomille. Vastaajilla oli mahdollisuus täyttää lomake myös sähköisesti lomakkeella annetussa www-osoitteessa henkilökohtaisen salasanan avulla. Ruotsinkieliset saivat sekä suomen- että ruotsinkielisen lomakkeen. Ulkomailla asuville lähetettiin lomake vain yhden kerran.

Metsätilan omistajan osoitteena käytettiin sitä osoitetta, jolla verottaja oli lähettänyt hänelle metsäveroilmoituslomakkeen. Mikäli tilalla oli tehty sukupolvenvaihdos ja aiempi omistaja oli pidättänyt tilaan hallintaoikeuden, kysely lähetettiin hallintaoikeuden haltijalle. Mikäli puoliso omistivat tilan yhdessä tai kumpikin omisti tiloja erikseen, osoitetiedot pyydettiin puolisoista vanhemman nimellä, mikä on verottajan käytäntönä. Inhimillisen virheen takia tätä menettelyä sovellettiin kuitenkin kaikkien otostilan omistajien kohdalla, mikäli he olivat avo- tai avioliitossa. Lukuisista puhelinsoihtoista päätellen tämä todennäköisesti laski vastausmäärää.

Kyselyyn pyydettiin vastaamaan ensisijaisesti tilan omistajaa. Mikäli se ei ollut mahdollista, kuten esimerkiksi yhteisomistustiloilla (kuolinpesät ja yhtymät), pyydettiin tilan metsäasioiden hoidosta vastaavaa henkilöä täyttämään lomake. Lomakkeen aluksi vastaajaa pyydettiin tarkastamaan, olivatko esitetyt metsä- ja peltopinta-alatiedot hänen (ja puolison) mainitussa kunnassa omistamista tiloista oikein ja tarvittaessa korjaamaan ne. Lisäksi pyydettiin ilmoittamaan, mikäli hän tai puoliso omistaa metsää myös muissa kunnissa ja paljonko näiden tilojen metsäala on.

Mikäli metsänomistaja ei enää omistanut metsätilaa, häntä pyydettiin palauttamaan lomake ja merkitsemään tästä tieto lomakkeen etusivulle. Kaikkiaan 152 metsänomistajaa oli joko luopunut tilastaan, tai omistajan ilmoitettiin kuolleen vuonna 2008 tai heti vuoden 2009 alussa. Joukkoon sisältyi myös muutamia metsänomistajia, joiden lomake palautui eikä uutta osoitetta onnistuttu löytämään. Kaikkien edellä mainittujen ei katsottu kuuluvan tutkimuksen perusjoukkoon, joten otoskoko supistui 12 848 metsätilaan.

Kyselylomakkeita palautettiin kaikkiaan 6 548 eli palautusprosentti oli 50,4. Näistä kuitenkin 230 palautettiin tyhjänä, joten käyttökelpoisia vastauksia saatiin kaikkiaan 6 318, eli vastausprosentti koko otoksessa oli 49,2 %. Sähköisesti lomakkeen palautti kaikkiaan 345 vastaajaa, mikä oli 5,5 prosenttia vastanneista.

Vastaajia kannustettiin vastaamaan kyselyyn paitsi tarjoamalla vaikutusmahdollisuutta myös palkinnoilla. Kukin sai valita yhden seitsemästä noin 400–500 euron arvoisesta palkinnosta, jos arvonta suosisi. Lomakkeen palauttaneiden kesken arvottiin neljä palkintoa.

Postikyselytietojen ohella aineistoon sisältyi metsänomistaja- ja tilakohtaisia tietoja Verohallinnon rekistereistä. Tällaisia tietoja olivat tilan omistusmuoto (perhe, yhtymä, kuolinpesä), asuminen tilan sijaintikunnassa, omistajan äidinkieli, tilan metsämaan ala, joutomaan ala (sis. kitu- ja joutomaan) ja maatalousmaan ala sekä muissa kunnissa puolisoiden omistuksessa olevan metsämaan ala. Tulotietoina aineistoon sisältyi puolisoiden yhteenlasketut valtionverotuksessa verotettavat ansiotulot vuonna 2007, puun myyntitulot pysty- ja hankintakaupoista 2007, puhdas pääomatulo sekä metsätalouden puhdas pääomatulo ja metsätalouden tappiollinen pääomatulo vuonna 2007. Aineistossa oli myös tiedot omistajan arvonlisäverovelvollisuudesta 2007 ja kiinteistön metsäveromuodosta vuonna 2005. Lisäksi oli tieto liittykö metsätilaan tai sen osaan hallintaoikeus.

2.3 Postikyselyn kato

Otoksen edustavuuden selvittämiseksi kyselyyn vastanneita ja vastaamattomia verrattiin Verohallinnolta kaikille otostiloille hankittujen taustatietojen suhteen (taulukko 1). Vastanneet erosivat tilastollisesti merkitsevästi vastaamattomista siten, että vastaamattomat asuivat keskimääräistä useammin tilan sijaintikunnassa, heillä oli enemmän peltoa ja heistä useampi oli ruotsinkielinen. Lisäksi vastaamattomien ansiotulot vuonna 2007 olivat pienemmät kuin kyselyyn vastanneilla. Sen sijaan tilan omistusmuodon ja otoskunnassa tai sen ulkopuolella olevan metsäalan suhteen vastanneet ja vastaamattomat eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi toisistaan.

Verohallinnon rekisteritietojen perusteella vastanneita ja vastaamattomia voitiin verrata myös muutamien käyttäytymistä kuvaavien tietojen suhteen (taulukko 2). Arvonlisävelvollisiksi ilmoittautumisen ja metsäveromuodon valinnan suhteen vastanneiden ja vastaamattomien välillä ei ollut eroa. Kyselyyn vastanneista hieman useampi oli tehnyt vuonna 2007 puukaupan kuin vastaamattomista, mutta puunmyyntitulot olivat keskimäärin yhtä suuret.

Kadon tarkastelua syvennettiin haastattelemalla puhelimitse 201 vastaamatta jättänyttä omistajaa. Haastateltavat poimittiin satunnaisesti ja heille etsittiin puhelinnumerot. Ellei numeroa löytynyt tai haastateltavaa ei tavoitettu, tilalle otettiin järjestyksessä seuraava. Poiminnan ja katohaastattelut teki KS-Konsultointi Oy, joka toteutti myös kyselyn postitukset ja tallennuksen.

Katohaastattelun perusteella vastaamattomissa oli selvästi vähemmän yhteisomistustilojen (kuolinpesien ja yhtymien) omistajia kuin vastanneissa (taulukko 3). Tämä johtui kuitenkin siitä, ettei kuolinpesien ja yhtymien jäsenten puhelinnumeroja yrityksistä huolimatta löydetty kuin poikkeustapauksissa. Tämä vinoutti katohaastattelun tuloksia. Vertailusta käy myös ilmi, että katohaastatelluissa oli maatalousyrittäjiä selvästi enemmän ja palkansaajia vähemmän kuin postikyselyyn vastanneissa. Todennäköisesti tämä johtui osittain siitä, että maatalousyrittäjien puhelinnumerot oli helpompi löytää ja heidät oli myös helpompi tavoittaa päiväsaikaan kuin työssä olevat, joilla lisäksi usein oli työpaikan puhelinliittymä. Katohaastatelluissa oli myös tilastollisesti merkitsevästi enemmän maaseudulla asuvia kuin postikyselyyn vastanneissa. Lisäksi katohaastatelluissa oli

Taulukko 1. Postikyselyyn vastanneiden ja vastaamattomien (kato) taustapiirteiden jakaumat ja keskiarvot. Tiedot perustuvat verotustietoihin vuodelta 2007 (n= 12 848).

Taustapiirre	Vastasi	Ei vastannut	χ^2 -arvo	Merkitsevyys
	% omistajista/tiloista			
Tilan omistusmuoto				
Perheomistus	75,5	73,9	4,352	0,114
Yhtymä	13,0	13,6		
Kuolinpesä	11,5	12,5		
Omistaja asuu tilan sijaintikunnassa				
Ei	31,1	29,4	4,077	0,043
Kyllä	68,9	70,6		
Omistajan metsämaan ala otoskunnassa				
5–9,9 ha	22,0	21,9	1,950	0,745
10–19,9 ha	26,2	26,7		
20–49,9 ha	31,7	32,0		
50–99,9 ha	14,5	13,7		
Väh. 100 ha	5,7	5,7		
Omistaa metsää myös otoskunnan ulkopuolella				
Ei	83,8	83,0	1,628	0,202
Kyllä	16,2	17,0		
Maatalousmaan ala				
5–9,9 ha	79,4	73,2	88,861	0,000
10–19,9 ha	12,4	13,9		
Väh. 20 ha	8,2	12,9		
Omistaja ruotsinkielinen				
Ei	94,3	92,1	24,425	0,000
Kyllä	5,7	7,9		
	Keskiarvo		t-arvo	Merkitsevyys
Metsäala, ha				
Metsää otoskunnassa	34,5	34,4	0,086	0,932
Metsää muualla	9,8	9,8	0,047	0,962
Maatalousmaan ala, ha				
Peltoa	6,1	8,3	9,465	0,000
Puolisoiden yhteenlasketut valtionverotuksessa verotettavat ansiotulot, €				
Tulot	32 244	30 051	2,596	0,009

Taulukko 2. Postikyselyyn vastanneiden ja vastaamattomien (kato) käyttäytymispiirteiden jakaumat ja keskiarvot. Tiedot perustuvat verotustietoihin vuodelta 2007 (n= 12 848).

Käyttäytymispiirre	Vastasi	Ei vastannut	χ^2 -arvo	Merkitsevyys
	% omistajista/tiloista			
Arvonlisäverovelvollinen 2007				
Ei	23,2	24,4	2,786	0,095
Kyllä	76,8	75,6		
Metsäveromuoto 2005				
Pinta-alavero	32,5	32,8	1,155	0,561
Myyntitulovero	67,3	66,9		
Molemmat ¹⁾	0,2	0,3		
Teki puukaupan 2007				
Ei	59,1	62,2	13,103	0,000
Kyllä	40,9	37,8		
	Keskiarvo		t-arvo	Merkitsevyys
Puunmyyntitulot koko metsäaalalta 2007				
Puunmyyntitulo, €	7 835	7 918	0,197	0,844

¹⁾ Osalla puolisoista oli omilla metsätiloillaan eri veromuoto.

Taulukko 3. Postikyselyn ja katohaastattelun vertailu.

Tausta- tai käyttäytymispiirre	Postikysely	Katohaastattelu	χ^2 -arvo	Merkitsevyys
	% omistajista/tiloista			
Tilan omistusmuoto				
Perheomistus	75,5	93,5	35,295	0,000
Yhtymä	13,0	4,5		
Kuolinpesä	11,5	2,0		
Ammattiasema				
Palkansaaja	31,1	15,9	56,128	0,000
Maatalousyrittäjä	12,4	27,4		
Muu itsenäinen yrittäjä	6,8	10,9		
Eläkeläinen	47,1	41,8		
Muu ¹⁾	2,5	4,0		
Asuinpaikka				
Maaseutu	54,2	70,1	29,946	0,000
Taaajama/pieni kaupunki	19,1	19,9		
Kaupunki (>20 000 as.)	26,7	10,0		
Ikä				
Alle 40	6,0	10,0	9,913	0,010
40–59	36,9	42,0		
Väh. 60	57,1	48,0		
Teki puukaupan 2004–08				
Ei	38,2	39,8	0,209	0,684
Kyllä	61,8	60,2		
Tilalla on tehty metsänhoitotöitä 2004–08²⁾				
Ei	24,0	26,9	0,892	0,345
Kyllä	76,0	73,1		
Metsänhoitotöistä jotain tehtiin perheen omalla työpanoksella				
Ei	33,8	46,3	13,383	0,000
Kyllä	66,2	53,7		
Oletteko tyytyväinen nykyisin käytössä oleviin metsänhoito- ja hakkuutapoihin?				
Erittäin tyytyväinen	13,9	20,4	28,885	0,000
Melko tyytyväinen	51,6	52,7		
En tyytyväinen enkä tyytymätön	15,2	4,0		
Melko tyytymätön	7,2	8,0		
Erittäin tyytymätön	2,3	5,0		
En osaa sanoa	9,9	10,0		
Ikä				
	Keskiarvo		t-arvo	Merkitsevyys
Ikä, vuotta	60,6	58,9	1,884	0,060
n	4 724–6 318 ³⁾	201		

¹⁾ Työtön, opiskelija, kotona tms.

²⁾ Joko istutusta, taimikonhoitoa, lannoitusta tai metsäojitusta.

³⁾ Kaikki eivät vastanneet jokaiseen kysymykseen, joten havaintomäärä vaihteli kysymyksittäin.

nuorempia vastaajia kuin postikyselyssä. Vastaajien keski-ikässä ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevää eroa ryhmien välillä.

Katoon kuuluvista puukauppaa ja metsänhoitotoita oli vuosina 2004–08 tehnyt yhtä moni kuin postikyselyyn vastanneista, mutta kyselyyn vastanneista useampi oli tehnyt metsänhoitotoita oma-toimisesti. Usein oletetaan, että henkilöt, jotka jättävät vastaamatta kyselyihin ovat keskimääräistä kriittisempiä tai suhtautuvat kielteisemmin tutkittavaan asiaan. Katohaastattelut suhtautuivat kuitenkin nykyisin käytössä oleviin metsänhoito- ja hakkuutapoihin myönteisemmin kuin postikyselyyn vastanneet.

Katohaastattelussa tiedusteltiin myös vastaamattomuuden syytä (taulukko 4). Viidesosa vastaamattomista ei kuitenkaan osannut mainita mitään erityistä syytä tai ei muistanut koko kyselyä. Kiireen ja ajanpuutteen tai vastaamisen unohtamisen ja laiskuuden ilmoitti syyksi kolmasosa haastatelluista. Runsas kymmenesosa piti lomaketta liian vaikeana ja pitkänä. Merkille pantavaa on, että kahdeksan prosenttia haastatelluista jätti vastaamatta siksi, että kysely oli tullut puolison nimellä, vaikka tämä edes omistanut metsää. Kyselyihin kyllästyminen ja yksityisyyden korostaminen olivat yhdessä syynä lähes kuudesosalla vastaamatta jättämiseen. Myös omistajien korkea ikä tai sairaus sekä tilan vähäinen metsäala mainittiin syinä kyselyn laiminlyöntiin. Muutama totesi, ettei ollut koskaan saanut koko kyselyä.

Katohaastattelua voidaan pitää osin epäonnistuneena, koska yhteisomistustilojen omistajia ei onnistuttu tavoittamaan, joten sen tuloksia ei voi täysin rinnastaa vastaamattomiin. Kuitenkin sekä verotietoihin perustuva tarkastelu että katohaastattelu antoivat samansuuntaisia tuloksia. Ilmeisesti maanviljelijät ovat vastanneet kyselyyn huonommin kuin muut ammattiryhmät. Tähän viittaavat vastaamattomien suurempi peltoala, maaseudulla asuminen, ulkokuntalaisten pienempi osuus, pienemmät ansiotulot ja nuorempien suurempi osuus. Myös kymmenen vuotta aiemmin tehdyssä kyselyssä (Karppinen ym. 2002) maanviljelijät vastasivat muita ammattiryhmiä heikommin.

Postikyselyaineistoa voidaan maanviljelijöitä lukuun ottamatta pitää varsin edustavana. Esimerkiksi tilan omistusmuodon, metsäalan tai metsätaloudellisen käyttäytymisen suhteen erot vastanneiden ja vastaamattomien välillä olivat vähäisiä. Kyselyyn vastanneet eivät myöskään näyttäisi suhtautuvan suopeammin nykyisiä metsien hoito- ja hakkuutapoja kohtaan kuin vastaamatta jättäneet vaan pikemminkin päinvastoin.

Taulukko 4. Katohaastattelussa mainitut syyt postikyselyyn vastaamatta jättämiselle (n= 201).

Vastaamattomuuden syyt	% vastanneista
Ei muista syytä tai kyselyä	22
Kiire ja ajanpuute	15
Unohtui, laiskuus	15
Pitkä ja vaikea lomake	12
Kysely tuli puolison nimellä	8
Liikaa kyselyjä	8
Yksityisasiota, ei yleensääkään vastaa	7
Muu syy (sekalaisia syitä)	6
Korkea ikä, sairaus	5
Vähän metsää, ei merkitystä	4
Ei ollut saanut kyselyä	3

2.4 Tulosten laskenta ja esittäminen

Laskennassa käytetty aineisto käsitti 6 318 metsätilaa ja niiden omistajaa. Koska maatalousyrittäjät olivat katonanalyysin perusteella aineistossa aliedustettuina, havaintoja painotettiin tuloksia laskettaessa. Painot muodostettiin laskemalla verohallinnon rekisteritietojen perusteella korjauskertoimet kahden muuttujan eli asuinpaikan (paikkakuntalainen, ulkokuntalainen) ja peltoalan (< 10 ha, 10–20 ha, >20 ha) avulla. Painokertoimiin sisällytettiin myös metsäkeskuskohtainen otantasuuhdekorjaus.

Metsänomistajien ja tilojen taustapiirteitä sekä metsätalouden tietojen hankintaa kuvataan prosenttiosuuksin ja keskiarvoin. Käyttäytymistä koskevia tietoja, kuten metsänhoitotöitä ja puunmyyntejä, kuvataan prosenttiosuuksien ohella hehtaareina ja kuutiometreinä. Hakkuita ja metsänhoitotöitä kuvaavat määrätiedot on laskettu pääsääntöisesti vuotuisina keskiarvoina viideltä vuodelta (2004–08). Jos omistaja oli saanut tilan haltuunsa vuoden 2004 jälkeen, jakajana käytettiin kuitenkin viiden vuoden sijaan hallinta-aikaa. Tulosten laskennassa käytettiin tilan omistusmuotoja pinta-alatietoina verotustietoja paitsi silloin, kun postikyselyvastauksista oli pääteltävissä, että omistaja oli vaihtunut tai pinta-ala oli muuttunut esimerkiksi lisämaan hankinnan tai metsäpalstan myynnin vuoksi.

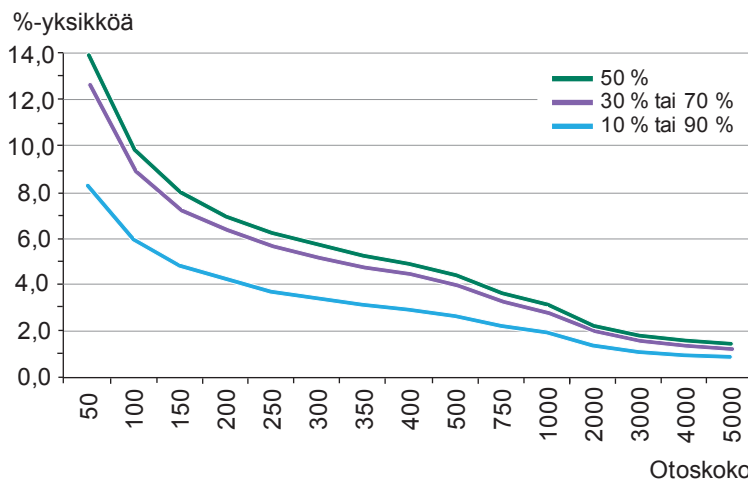
Tulokset on esitetty siten, että ne ovat mahdollisimman vertailukelpoisia Metsäntutkimuslaitoksen aiempien valtakunnallisten metsänomistajatutkimusten (Ihalainen 1992, Karppinen ym. 2002) kanssa. Tulokset raportoidaan koko maata koskien ja omistajaa sekä tilaa kuvaavien seuraavien taustatekijöiden suhteen: metsänomistajan ammattiasema, asuinpaikka, ikä, metsänomistuksen tavoitteet, metsätilan koko sekä tilan hallintatapa. Liitteessä 3 on esitetty alueittaisia tuloksia metsäkeskuksittain.

Ammattiaseman perusteella metsänomistajat luokiteltiin palkansaajiin, maatalousyrittäjiin, yrittäjiin, eläkeläisiin ja muihin eli työelämän ulkopuolella oleviin (kotiäidit, opiskelijat, varusmiehet ja työttömät). Maatalousyrittäjillä tarkoitetaan tässä päätoimisia maanviljelijöitä tai metsätalousyrittäjiä.

Metsänomistajien asuinpaikkaa kuvattiin kolmella luokalla: kaupungit (asukasluku > 20 000), taajamat/pienet kaupungit ja maaseutu. Iän perusteella metsänomistajat luokiteltiin viiteen luokkaan: alle 44-vuotiaisiin, 45–54-vuotiaisiin, 55–64-vuotiaisiin, 65–74-vuotiaisiin ja vähintään 75-vuotiaisiin. Tilat luokiteltiin metsäalan mukaan viiteen luokkaan: 5–9,9 ha, 10–19,9 ha, 20–49,9 ha, 50–99,9 ha ja vähintään 100 ha.

Hallintatavalla tarkoitetaan tutkimuksessa jakoa perhemetsälöihin, jolloin henkilö omisti tilan yksin tai yhdessä puolison kanssa, sekä yhtymiin ja perikuntiin. Lisäksi tulokset on esitetty metsänomistajien tavoiteryhmittäin. Tavoiteryhmät ja niiden muodostaminen on kuvattu luvussa 2.5.

Koska tulokset perustuvat otantaan, niihin sisältyy otantavirhettä. Taulukoissa ei kuitenkaan tilanpuutteen vuoksi esitetä prosenttijakaumille ja keskiarvoille keskivirheitä. Suhteellisten osuuksien otantavirheen arvioimiseksi kuvaan 1 on laskettu osuuksien keskivirheet (virhemarginaalit) erilaisilla havaintomäärillä. Prosenttilukujakaumalle on tyypillistä, että jakauman ääripäissä olevat luvut–pienet ja suuret prosenttiluvut–ovat varmempia kuin keskivaiheilla olevat luvut. Tämän vuoksi luotettavuus riippuu paitsi havaintomäärästä myös itse prosenttiluvun suuruudesta. Keski-
virheellä tarkoitetaan sitä, että 95 prosentin todennäköisyydellä otoksesta laskettu osuus poikkeaa osuudesta perusjoukossa enintään ilmoitetun lukuarvon verran suuntaan tai toiseen.

Kuva 1. Suhteellisen osuuden virhemarginaali (keskivirhe) havaintomäärän ja prosenttiosuuden suhteen.

2.5 Metsänomistajien tavoiteryhmät

Metsänomistajia pyydettiin arvioimaan kaikkiaan 22 erilaisen tavoitteen merkitystä oman metsänomistuksensa kannalta (liite 2). Kyseessä on vähäisin muutoksin sama kysymyssarja kuin vuonna 1999 kerätyssä aineistossa (Karppinen ym. 2002). Näin on mahdollista tarkastella metsänomistajien tavoitteiden muuttumista 2000-luvulla.

Tavoiteväittämät liittyivät kuuteen aihealueeseen. *Virkistykseen ja vapaa-aikaan* liittyvät tavoitteet koskivat metsän merkitystä asuin- tai vapaa-ajan ympäristönä ja metsän tarjoamaa mahdollisuutta lenkkeilyyn ja muuhun ulkoiluun. Lisäksi selvitettiin marjastus-, sienestys- ja metsästysmahdollisuuksien merkitystä. Metsänomistajilta tiedusteltiin myös, miten tärkeänä he pitivät mahdollisuutta tehdä itse metsätöitä. *Puuntuotantoon ja puunmyyntituloihin* liittyen vastaajia pyydettiin arvioimaan säännöllisten puunmyyntitulojen ja metsästä saatavien työtulojen merkitystä, metsän merkitystä suurten hankintojen rahoituksessa sekä kotitarvepuiden saannin tärkeyttä.

Metsäluontoon ja -maisemaan liittyen metsänomistajilta tiedusteltiin luonnon monimuotoisuuden vaalimisen merkitystä omissa metsissä ja metsän merkityksestä luonnonsuojelun kohteena. Arviota pyydettiin myös metsämaiseman kauneuden merkityksestä. *Taloudellinen turvallisuus* käsitti metsän merkityksen luotonsaannin helpottajana sekä metsän tarjoaman turvan vanhuuden tai yllättävien tilanteiden varalle. Arviota pyydettiin myös metsän merkityksestä inflaatiolta suojattuna varallisuutena ja perintönä omaisille.

Metsän tunnearvoja selvitettiin tiedustelemalla metsämaan omistamisen itseisarvoa (esim. sukutila) ja metsän merkitystä yhdyssiteenä kotiseutuun. Lisäksi tiedusteltiin metsän merkitystä hiihtäjä- ja mietiskelypaikkana. Metsäomaisuus rahan *sijoituskohteena* rinnasti metsän muihin sijoitusvaihtoehtoihin. Tämän ohella selvitettiin, minkä merkityksen vastaajat antoivat asuin- ja huvilatonttien taloudelliselle arvolle.

Aiemmissä tutkimuksissa metsänomistajat on jaettu joko neljään (Karppinen 1998, 2000, Karppinen ym. 2002) tai viiteen eri ryhmään (Favada ym. 2009) tavoitteidensa suhteen. Tässä tutkimuksessa pyrittiin viiden ryhmän ratkaisuun, joka on osoittautunut toimivaksi. Kuten aikaisemminkin, tavoitteet tiivistettiin aluksi kolmeen ulottuvuuteen pääkomponenttianalyysillä: pääkomponenttien

tulkinta perustui alkuperäisten muuttujien eri pääkomponenteilla saamiin korkeimpiin latauksiin (esim. Lewis-Beck 1994, Nummenmaa ym. 1997). Tavoitteet voitiin jakaa seuraaviin kolmeen ulottuvuuteen: taloudellinen turvallisuus ja myyntitulot, aineettomat tavoitteet sekä työtilaisuudet ja ulkoilu (taulukko 5).

Taloudellinen turvallisuus ja myyntitulot -pääkomponentille latautuivat voimakkaimmin taloudelliseen turvallisuuteen ja metsään sijoituskohteena liittyvät väittämät. Myös säännölliset myynti- ja työtulot sekä metsän pitäminen perintönä saivat kohtalaisen latauksen. *Aineettomat tavoitteet* -ulottuvuudella saivat sen sijaan voimakkaimmat lataukset metsäluontoon ja -maisemaan, metsän tunnearvoihin ja virkistykseen ja vapaa-aikaan liittyvät tavoitteet. Kotitarvepuun saanti sekä mahdollisuus metsänhoitotöiden tekemiseen latautuivat voimakkaimmin kolmannelle pääkomponentille (*työtilaisuudet ja ulkoilu*). Myös metsä asuinympäristönä sekä mahdollisuus marjastukseen ja ulkoiluun latautuivat varsin voimakkaasti. Hankintatyötulojen saanti ja metsästysmahdollisuus saivat niin ikään kohtalaisen latauksen.

Metsänomistajat luokiteltiin ryhmittelyanalyysillä edellä mainittujen kolmen tavoiteulottuvuuden suhteen viiteen ryhmään (esim. Hartigan 1975, Toivonen 1999). Taulukossa 6 on esitetty pääkomponenttipistemäärien ryhmittäiset keskiarvot ja hajonnat ja niiden perusteella lasketut, ryhmittelyn onnistuneisuutta kuvaavat variaatiokertoimet. Ryhmien tulkinta perustuu ryhmäkeskiarvoihin.

Ensimmäinen ryhmä koostui metsänomistajista, joille hyvin monet tavoitteet olivat tärkeitä. *Monitavoitteisten* ryhmään kuuluville olivat tärkeitä oman metsän tarjoamat taloudelliset hyödyt-taloudellinen turvallisuus ja säännölliset tulot, työtilaisuudet ja ulkoilu ja aineettomat tavoitteet. Toinen ryhmä, *virkistyskäyttäjät* painottivat selkeästi metsänomistuksen aineettomia näkökohtia kuten luonnon- ja maisemansuojelua sekä ulkoilumahdollisuuksia. Metsän merkitys työtilaisuuksien ja ulkoilun kannalta korostui *metsästä elävien* keskuudessa, vaikkei metsä liene monellekaan tärkein tulonlähde. *Taloudellista turvaa korostaville* olivat tärkeitä paitsi metsän tuoma taloudellinen turvallisuus ja merkitys sijoituskohteena, myös säännölliset puunmyyntitulot. Viides ryhmä, *epätietoiset*, ei tunnu asettavan erityisiä tavoitteita metsänomistukselleen. Tavoiteryhmittelyä käytettiin taustapiirteiden tavoin luokittelijana ristiintaulukoinneissa.

Taulukko 5. Metsänomistuksen tavoitteet. Pääkomponenttianalyysi, Varimax-rotatio (alle 0,25 lataukset merkitty asteriskilla).

	Taloudellinen turvallisuus ja myyntitulot	Aineettomat tavoitteet	Työtillaisuudet ja ulkoilu
Vanhuuden turva	0,813	*	*
Poikkeustilanteet	0,794	*	*
Inflaatio suoja	0,717	0,276	*
Suuret hankinnat	0,716	*	0,294
Sijoituskohde	0,701	*	*
Luotonsaannin turva	0,691	*	*
Säännölliset myyntitulot	0,652	*	0,394
Työtulot	0,560	*	0,496
Perintö	0,555	0,377	*
Tonttien/mökkipalstojen arvonnousu	0,449	*	*
Maiseman kauneus	*	0,760	*
Mietiskely	*	0,729	0,295
Luonnonsuojelu	*	0,704	*
Monimuotoisuus	*	0,700	0,286
Kotiseutu juuret	*	0,631	*
Omistuksen itseisarvo	0,302	0,604	*
Ulkoilu	*	0,570	0,558
Kotitarvepuu	*	*	0,662
Metsänhoitotyöt	*	0,289	0,625
Asuin ympäristö	*	0,536	0,564
Marjastus	*	0,519	0,539
Metsästäys	*	*	0,488
Ominaisarvo	4,789	4,210	2,810
Selitysosuus	22 %	19 %	13 %
n= 5 110			

Taulukko 6. Metsänomistajien tavoiteryhmät (K-means clustering).

Tavoiteryhmä	n	Taloudellinen turvalli- suus ja myyntitulot	Aineettomat tavoitteet	Työtillaisuudet ja ulkoilu
Pääkomponenttipistemuuhtujan keskiarvo (keskihajonta)				
I Monitavoitteiset	1 516	0,813 (0,563)	0,351 (0,589)	0,576 (0,550)
II Virkistyskäyttäjät	1 236	-0,631 (0,746)	1,014 (0,566)	-0,409 (0,756)
III Metsästä elävät	995	-0,708 (0,786)	-0,598 (0,691)	0,889 (0,539)
IV Taloudellista turvaa korostavat	833	0,823 (0,553)	-0,652 (0,747)	-0,846 (0,907)
V Epätietoiset	530	-0,816 (0,555)	-1,220 (0,745)	-1,031 (0,771)
F-testisuure		1688,394	1751,687	1382,073
P-arvo <		0,000	0,000	0,000
Variaatiokertoimet, keskihajonta/keskiarvo				
I Monitavoitteiset		0,69	1,68	0,95
II Virkistyskäyttäjät		1,18	0,56	1,85
III Metsästä elävät		1,11	1,16	0,61
IV Taloudellista turvaa korostavat		0,67	1,15	1,07
V Epätietoiset		0,68	0,61	0,75
n= 5 110				

3 Metsänomistusrakenne

3.1 Omistajaryhmittäiset taustapiirteet

3.1.1 Ammattiasema sekä maataloudessa ja metsäalalla työskentely

Ammattiasema kysyttiin aiemmista metsänomistajakyselyistä poiketen erikseen sekä päätoimen että sivutoimien osalta. Myös mahdollinen metsätalousyrittäjyys selvitettiin ensimmäistä kertaa erillään maatalousyrittäjyydestä. Näillä muutoksilla pyrittiin tarkentamaan kuvaa maa- ja metsätalousyrittäjyydestä metsätaloudessa. Metsätaloutta on sen kausiluonteisuuden ja maatalouskytkennän vuoksi harjoitettu pääsääntöisesti sivutoimisesti, eikä sitä Suomessa pidetä itsenäisenä elinkeinona. Myös maatalouden harjoittaminen on muuttunut yhä useammilla sivutoimiseksi maatalouden rakennemuutoksen myötä.

Ammattiasemaltaan suurimman metsänomistajaryhmän, eläkeläisten osuus metsänomistajista oli kasvanut 45 prosenttiin (taulukko 7). Eläkeläiset omistivat keskimääräistä yleisemmin pieniä alle 20 hehtaarin tiloja, joten heidän osuutensa metsäalasta oli lukumääräosuutta pienempi eli 39 prosenttia. Eläkeläiset asuivat keskimääräistä yleisemmin taajamissa tai kaupungeissa ja harvemmin maaseudulla. Heissä oli myös selvästi keskimääräistä harvemmin monitavoitteisia, metsästä eläviä tai taloudellista turvaa korostavia.

Toiseksi suurin metsänomistajaryhmä oli palkansaajat, joiden osuus metsänomistajista oli 30 prosenttia. Eläkeläisten tavoin myös palkansaajat omistivat keskimääräistä pienempiä metsätiloja, joten heidän osuutensa metsäalasta oli neljännes. Palkansaajat asuivat keskimääräistä harvemmin maaseudulla ja yleisemmin taajamissa tai kaupungeissa. Heissä oli myös keskimääräistä useammin tavoitteiltaan virkistyskäyttäjiä, metsästä eläviä ja epätietoisia. Yhteisomistus, joko yhtymä tai perikunta, oli palkansaajilla selkeästi keskimääräistä yleisempää.

Päätoimisia maa- tai metsätalousyrittäjiä oli enää kuudesosa metsänomistajista. Pää- ja sivutoimisuuden rajanveto ei tosin ole aina aivan yksiselitteistä. Maa- tai metsätalousyrittäjät omistivat keskimääräistä suurempia metsätiloja, joten heidän osuutensa metsäalasta oli neljännes. Maa- tai metsätalousyrittäjistä suunnilleen joka kymmenes oli päätoiminen metsätalousyrittäjä. Jatkossa maa- tai metsätalousyrittäjistä käytetään lyhyiden ja aikaisempiin metsänomistajaraportteihin vertailtavuuden vuoksi ilmaisua maatalousyrittäjät, vaikka kaikki heistä eivät harjoitakaan maataloutta. Maataloutta pää- tai sivutoimenaan harjoittavista käytetään ilmaisua maanviljelijät. Jos otetaan huomioon myös sivutoimiset maanviljelijät, maanviljelijöiden osuus nousee 21 prosenttiin metsänomistajien lukumäärästä ja 30 prosenttiin pinta-alasta. Lukumääräosuus vastaa 63 000 maatilaa.

Maatalousyrittäjissä oli selvästi useammin maaseudulla asuvia kuin muissa metsänomistajissa. Heissä oli myös keskimääräistä useammin monitavoitteisia ja toisaalta harvemmin virkistyskäyttäjiä tai epätietoisia. Mainittakoon, että metsätalousyrittäjissä ei ollut yhtään metsänomistajaa, joka olisi luokiteltu tavoiteryhmään virkistyskäyttäjät. Ikärakenteeltaan maatalousyrittäjät olivat selkeästi muita metsänomistajia nuorempia. Maatalousyrittäjissä metsätalousyrittäjät olivat kuitenkin selvästi iäkkäämpiä kuin maanviljelijät.

Muiden yrittäjien metsänomistuksella tarkoitetaan muita kuin maatalousyrittäjiä. Muiden yrittäjien metsänomistus on joko perhe-, yhtymä- tai kuolinpesämuodossa. Yrittäjien yritystensä (avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö tai osakeyhtiö) kautta omistamat metsätilat ovat siten kokonaan tarkastelun ul-

Taulukko 7. Metsänomistajien ammattiasema vuonna 2009. Valkoisella pohjalla osuus metsänomistajien lukumäärästä, vihreällä pohjalla osuus yksityismetsien pinta-alasta.

	Palkan- saaja		Maatalous- yrittäjä		Muu yrittäjä		Eläkeläinen		Muu		Yht.
	% metsänomistajista				% metsäalasta						
Asuinpaikka (n= 5 885)¹⁾											
Maaseutu	25	20	26	37	7	6	41	35	2	1	100
Taajama tai pieni kaupunki	37	37	5	6	6	8	50	47	3	3	100
Kaupunki >20 000 as.	39	38	2	6	8	10	48	43	3	4	100
Omistajan ikä, vuotta (n= 5 487)											
–44	56	46	26	40	9	8	2	2	7	4	100
45–54	57	46	25	35	11	13	4	4	3	3	100
55–64	41	37	17	27	9	8	30	26	3	3	100
65–74	1	1	6	16	3	8	89	75	0	0	100
75–	1	1	5	7	0	0	93	92	0	0	100
Tavoiteryhmä (n= 4 996)											
Monitavoitteiset	31	25	26	36	6	6	34	31	2	2	100
Virkistyskäyttäjät	38	34	6	12	7	7	46	44	3	3	100
Metsästä elävät	39	34	18	28	8	8	32	28	3	2	100
Tal. turvaa korostavat	31	27	19	29	8	13	40	30	2	2	100
Epätietoiset	35	34	8	10	8	12	46	41	3	3	100
Metsäala, ha (n= 6 032)											
5–9,9	33	34	6	6	6	6	51	51	3	3	100
10–19,9	32	31	10	10	7	7	49	49	3	3	100
20–49,9	31	31	17	18	7	7	43	42	2	2	100
50–99,9	25	24	27	28	7	7	39	39	2	2	100
100–	21	19	41	41	7	11	29	28	1	2	100
Tilan hallinta (n= 6 029)											
Perheomistus	28	23	18	29	7	8	46	39	2	1	100
Yhtymä	38	35	10	15	7	9	41	37	3	3	100
Perikunta	40	38	7	11	5	7	43	39	4	6	100
Kaikki (n= 6 032)	30	26	16	26	7	8	45	39	2	2	100

¹⁾ n on jakauman laskennassa käytetty havaintojen määrä (aineiston koko). Koska jokainen ei vastannut kaikkiin kysymyksiin, havaintomäärä vaihtelee tarkasteltavien tekijöiden mukaan.

kopuolella. Muita yrittäjiä oli metsänomistajista seitsemän prosenttia. He omistivat keskimääräistä hieman suurempia tiloja. Yrittäjät olivat metsänomistajina keskimääräistä nuorempia.

Ammattiasemaltaan muita metsänomistajia ovat muun muassa opiskelijat, työttömät ja kotityötä tekevät. Heitä oli vain pari prosenttia metsänomistajista. Taustastaan johtuen muut metsänomistajat olivat keskimääräistä nuorempia ja asuivat keskimääräistä useammin taajamissa tai kaupungeissa. Perikuntamuotoinen metsänomistus oli keskimääräistä tavallisempaa.

Kymmenesosa metsänomistajista työskenteli metsäalalla joko palkkatyössä tai yrittäjinä (taulukko 8). Tämä vastaa noin 30 000 henkilöä, mikä on varsin huomattava määrä metsätalouden työllisiin nähden. Metsäalalla työskentelevistä metsänomistajista kaksi kolmasosaa oli metsäalalla palkkatyössä ja kolmasosa yrittäjinä. Kuudesosa palkansaajista oli palkkatyössä metsäalalla. Maatalousyrittäjistä 12 prosenttia ja muista yrittäjistä peräti 22 prosenttia toimi yrittäjinä metsäalalla. Metsäalalla työskentelevillä yrittäjillä oli keskimääräistä enemmän metsää.

Taulukko 8. Metsänomistajien työskentely metsäalalla vuonna 2009.

	Ei		Palkkatyössä		Yrittäjänä		Yht.
	% metsänomistajista		% metsäalasta				
Ammattiasema (n= 5 820)							
Palkansaaja	85	82	15	18	0	0	100
Maatalousyrittäjä	86	85	2	2	12	14	100
Muu yrittäjä	78	77	0	1	22	23	100
Eläkeläinen	96	95	2	2	2	3	100
Muu	98	99	2	1	0	0	100
Asuinpaikka (n= 5 782)							
Maaseutu	88	86	6	5	7	9	100
Taajama tai pieni kaupunki	90	87	7	8	3	5	100
Kaupunki >20 000 as.	93	92	5	6	1	2	100
Omistajan ikä, vuotta (n= 5 485)							
–44	87	84	9	8	5	8	100
45–54	85	80	9	11	6	9	100
55–64	88	85	7	8	5	7	100
65–74	94	94	3	2	4	4	100
75–	95	94	2	2	3	4	100
Tavoiteryhmä (n= 5 017)							
Monitavoitteiset	85	85	7	6	8	9	100
Virkistyskäyttäjät	95	92	3	7	2	2	100
Metsästä elävät	89	84	8	11	3	6	100
Tal. turvaa korostavat	88	88	7	5	5	7	100
Epätietoiset	92	91	6	7	2	2	100
Metsäala, ha (n= 6 019)							
5–9,9	93	93	5	5	2	2	100
10–19,9	91	91	6	6	4	4	100
20–49,9	89	88	6	6	5	6	100
50–99,9	87	87	6	6	7	7	100
100–	84	84	7	7	9	10	100
Tilan hallinta (n= 6 015)							
Perheomistus	90	88	5	5	5	7	100
Yhtymä	88	83	8	12	4	6	100
Perikunta	90	87	8	9	3	4	100
Kaikki (n= 6 019)	90	87	6	6	5	7	100

Metsäalalla palkkatyössä olevat asuivat keskimääräistä useammin taajamissa tai pienissä kaupungeissa, kun taas metsäalalla yrittäjinä toimivat asuivat keskimääräistä useammin maaseudulla. Metsäalalla palkkatyössä olevissa oli keskimääräistä useammin metsästä eläviä, kun taas yrittäjinä toimivissa oli keskimääräistä useammin monitavoitteisia. Palkkatyössä olevat omistavat metsänsä keskimääräistä useammin yhtymä- tai perikuntamuodossa.

Viidesosalla metsätiloista harjoitettiin maataloutta omaan lukuun (taulukko 9). Peltoa näihin tiloihin kuului keskimäärin 19 hehtaaria. Neljäsosalla metsätiloista maataloutta harjoitti vuokramies. Noin puolella metsätiloista ei harjoitettu lainkaan maataloutta.

Maatalousyrittäjistä neljä viidesosaa harjoitti metsätilalla maataloutta omaan lukuunsa. Muissa yrittäjissä vastaava osuus oli 18, palkansaajissa 15, eläkeläisissä 6 ja muista metsänomistajissa 10 prosenttia. Myös maatalousyrittäjillä oli tiloja, joilla pellot oli vuokrattu pois tai tilalla ei harjoitettu maataloutta. Näissä tapauksissa kyse on joko metsätalousyrittäjistä, jotka eivät harjoita maatalout-

ta tai maanviljelijöistä, joilla tutkimukseen valittu tila oli todennäköisesti päätilaan nähden toisen kunnan alueella oleva ”sivutila”, jolla ei ole peltoa tai jota viljelee vuokramies.

Maataloutta omaan lukuunsa harjoittavat olivat tyypillisesti keskimääräistä nuorempia, heissä oli keskimääräistä enemmän monitavoitteisia tai tavoitteeltaan metsästä eläviä ja heillä oli huomattavasti keskimääräistä enemmän metsää. Tila oli keskimääräistä useammin perheomistuksessa.

Peltonsa vuokranneet olivat keskimääräistä useammin eläkeläisiä ja keskimääräistä iäkkäämpiä. Myös perikuntamuotoinen omistus oli keskimääräistä yleisempää.

Taulukko 9. Maatalouden harjoittaminen vuonna 2009.

	Maataloutta harjoitetaan omaan lukuun		Pelлот tai osa vuokrattu muille		Tilalla ei harjoiteta maataloutta		Yht.	Peltoala ha ¹⁾
	% metsänomistajista		% metsäalasta					
Ammattiasema (n= 6 032)								
Palkansaaja	15	18	27	28	59	54	100	15
Maatalousyrittäjä	80	80	8	9	11	12	100	24
Muu yrittäjä	18	34	27	22	56	45	100	18
Eläkeläinen	6	7	32	38	62	55	100	10
Muu	10	8	23	30	67	62	100	9
Asuinpaikka (n= 5 986)								
Maaseutu	33	42	29	28	38	30	100	20
Taajama tai pieni kaupunki	9	12	25	28	66	60	100	15
Kaupunki >20 000 as.	5	7	22	24	73	69	100	16
Omistajan ikä, vuotta (n= 5 685)								
–44	38	52	20	17	43	30	100	24
45–54	33	45	21	19	47	37	100	21
55–64	23	32	24	24	52	44	100	17
65–74	9	17	33	36	58	47	100	14
75–	6	7	31	37	63	56	100	14
Tavoiteryhmä (n= 5 110)								
Monitavoitteiset	33	39	26	27	41	34	100	19
Virkistyskäyttäjät	13	22	29	29	58	50	100	16
Metsästä elävät	26	37	26	26	47	38	100	21
Tal. turvaa korostavat	22	34	23	23	55	43	100	25
Epätietoiset	11	14	21	18	69	67	100	19
Metsäala, ha (n= 6 318)								
5–9,9	11	12	24	24	65	65	100	9
10–19,9	15	16	26	27	58	58	100	14
20–49,9	22	23	28	29	49	48	100	20
50–99,9	33	32	24	24	43	44	100	23
100–	44	45	25	26	32	29	100	29
Tilan hallinta (n= 6 314)								
Perheomistus	23	34	25	25	52	41	100	20
Yhtymä	14	21	25	26	61	53	100	17
Perikunta	11	13	35	38	55	49	100	13
Kaikki (n= 6 318)	21	30	26	26	53	44	100	19

¹⁾ Peltoala niillä tiloilla, joilla maataloutta harjoitetaan omaan lukuun.

Niillä metsätiloilla, joilla ei harjoitettu lainkaan maataloutta, omistajat kuuluivat keskimääräistä useammin ryhmään muut (opiskelijat, työttömät jne.), eläkeläisiin ja palkansaajiin, sekä asuivat keskimääräistä useammin taajamissa tai kaupungeissa. Metsänomistuksen tavoitteissa korostuivat epätietoisien ja virkistyskäyttäjien suuri osuus. Tilat olivat myös huomattavasti keskimääräistä pienempiä, ja ne olivat keskimääräistä useammin yhtymä- tai perikuntaomistuksessa.

3.1.2 Asuminen

Metsänomistajista 42 prosenttia asui tilallaan vakinaisesti (taulukko 10). Tilalla asuminen oli sitä yleisempää, mitä suuremmasta tilasta oli kyse, joten tilalla asuvat omistivat yli puolet yksityismet-

Taulukko 10. Metsänomistajien tilalla asuminen, tilan ulkopuolella asuvien asuinpaikan etäisyys tilalta sekä tilan ulkopuolella asuvien tilalla viettämä aika vuodessa vuonna 2009.

	Asuu tilalla vakinaisesti		Asuu muualla tilan sijaintikunnassa		Asuu tilan sijaintikunnan ulkopuolella		Yht.	Tilan ulkopuolella asuvat		
	% metsänomistajista		% metsäalasta		Etäisyys tilalle			Tilalla vietetty aika vrk/v		
							1)		2)	km
Ammattiasema (n= 5 910)										
Palkansaaja	30	35	25	23	44	42	100	23	213	35
Maatalousyrittäjä	79	83	9	8	12	10	100	14	101	55
Muu yrittäjä	35	49	25	17	40	34	100	19	245	38
Eläkeläinen	39	46	24	24	37	31	100	21	178	46
Muu	30	29	31	31	39	40	100	19	233	43
Asuinpaikka (n= 5 870)										
Maaseutu	70	76	16	13	14	11	100	15	137	41
Taajama tai pieni kaupunki	10	11	47	48	43	41	100	23	145	42
Kaupunki >20 000 as.	5	6	18	17	77	77	100	30	233	43
Omistajan ikä, vuotta (n= 5 480)										
–44	44	54	21	16	35	30	100	15	301	38
45–54	45	55	23	20	33	26	100	22	162	35
55–64	40	50	23	19	38	31	100	23	195	44
65–74	38	51	22	18	40	31	100	21	198	45
75–	41	45	27	28	32	27	100	20	139	37
Tavoiteryhmä (n= 4 976)										
Monitavoitteiset	56	65	20	19	24	17	100	20	171	55
Virkistyskäyttäjät	29	37	21	17	50	46	100	22	213	48
Metsästä elävät	53	61	23	20	24	20	100	20	164	46
Tal. turvaa korostavat	32	43	20	16	48	41	100	21	202	23
Epätietoiset	18	20	29	24	54	56	100	22	216	20
Metsäala, ha (n= 6 030)										
5–9,9	29	29	27	27	44	44	100	20	168	39
10–19,9	36	37	24	24	40	40	100	20	181	37
20–49,9	45	46	22	22	33	32	100	21	202	42
50–99,9	57	57	17	17	26	26	100	27	211	49
100–	66	65	13	15	20	20	100	23	370	66
Tilan hallinta (n= 6 027)										
Perheomistus	47	59	20	16	33	25	100	22	197	42
Yhtymä	23	28	33	32	44	40	100	19	200	38
Perikunta	30	33	26	27	44	40	100	19	169	45
Kaikki (n= 6 030)	42	52	22	19	35	29	100	21	193	41

1) Etäisyys tilalle, kun asuu muualla tilan sijaintikunnassa.

2) Etäisyys tilalle, kun asuu tilan sijaintikunnan ulkopuolella.

sien alasta. Maatalousyrittäjistä neljä viidesosaa asui tilallaan, kun taas muussa ammattiasemassa olevista tilalla asui 30–40 prosenttia. Jos maatalousyrittäjät asuivat tilan ulkopuolella, heidän etäisyytensä asuinpaikalta tilalle oli keskimäärin oleellisesti lyhyempi kuin muihin ammattiryhmiin kuuluvilla.

Muualla tilan sijaintikunnassa asui hieman yli viidennes metsänomistajista ja tilan sijaintikunnan ulkopuolella runsas kolmannes metsänomistajista. Tilalla tai tilan sijaintikunnassa asuvia ”lähi-metsänomistajia” oli siten 64 prosenttia metsänomistajista, mikä vastasi 71 prosenttia metsäalasta. Muualla tilan sijaintikunnassa asuvien etäisyys metsätalalleen oli keskimäärin noin 20 kilometriä. Tilan sijaintikunnan ulkopuolella asuvien ”etämetsänomistajien” etäisyys tilalleen oli keskimäärin noin 190 kilometriä. Etämetsänomistajille laskettu etäisyys sisältää myös ulkomailla asuvat. Tilan ulkopuolella asuvat viettivät tilallaan keskimäärin noin 40 vuorokautta vuodessa siten, että suuremmilla tiloilla oltiin pidempään kuin pienemmillä.

Tilalla asuminen oli yhteydessä asuinpaikkaan siten, että tilalla asuvien asuinpaikka oli yleensä maaseutu ja tilan sijaintikunnan ulkopuolella asuvilla kaupunki. Ikäryhmittäin tarkasteltuna muualla tilan sijaintikunnassa asuvissa oli keskimääräistä useammin eläkeläismetsänomistajista vanhimpia eli vähintään 75-vuotiaita, kun taas viimeisen vuosikymmenen aikana eläkkeelle jääneet 65–74-vuotiaat metsänomistajat asuivat keskimääräistä useammin tilan sijaintikunnan ulkopuolella.

Tilalla asuvissa oli selkeästi keskimääräistä useammin tavoitteiltaan monitavoitteisia ja metsästä eläviä, kun taas tilan sijaintikunnan ulkopuolella asuvissa oli keskimääräistä enemmän virkistyskäyttäjiä, taloudellista turvaa korostavia ja epätietoisia. Tilan hallintatapa oli tilalla asuvilla tavallista harvemmin yhtymä tai perikunta, kun taas tilan ulkopuolella asuville nämä olivat keskimääräistä yleisempiä hallintatapoja.

Asuinpaikkaan eli maaseutuun, taajamaan tai pieneen kaupunkiin sekä yli 20 000 asukkaan kaupunkiin liittyvät erot metsänomistajien välillä olivat hyvin samansuuntaisia tilalla asuvien, tilan sijaintikunnassa asuvien ja sen ulkopuolella asuvien kanssa. Tilalla asumisen lisäksi metsänomistajia asui kuitenkin myös muualla haja-asutusalueilla, joten maaseutu oli asuinpaikkana yli puolella metsänomistajista (taulukko 11). Metsäalasta laskettuna osuus oli 64 prosenttia, koska maaseudulla ja tilalla asuminen oli sitä yleisempää mitä suuremmasta tilasta oli kyse.

Maaseudulla asuvissa oli yleisimmin maatalousyrittäjiä, joista yhdeksän kymmenestä asui maaseudulla. Muista ammattiryhmistä maaseudulla asui 45–54 prosenttia. Maaseudulla asuvat metsänomistajat olivat iältään keskimääräistä nuorempia.

3.1.3 Sukupuoli ja ikä

Puolisoiden omistaessa metsää yhdessä metsätilan hoidosta vastaa puolisoista yleisemmin mies. Vaikka nainen on tilan omistaja, puoliso on siltikin saattanut vastata kyselyyn ja tullut näin luokitelluksi tutkimuksessa tilan hoidosta vastaavaksi henkilöksi. Tulokset eivät näiden syiden vuoksi kuvaa täsmällisesti metsänomistajien todellista sukupuolijakaamaa.

Metsätilan hoidosta vastaava henkilö oli kolmessa tapauksessa neljästä mies (taulukko 12). Miehet olivat keskimääräistä useammin maatalousyrittäjiä tai muita yrittäjiä, kun taas naiset olivat keskimääräistä useammin palkansaajia, eläkeläisiä tai kuuluivat muihin metsänomistajiin. Ammattiasema näkyi myös tilakoossa, sillä miehet vastasivat keskimääräistä suurempien tilojen hoidosta, kun taas naisilla oli vastuullaan keskimääräistä pienempiä tiloja.

Taulukko 11. Metsänomistajien asuinpaikka vuonna 2009.

	Maaseutu (haja- asutusalue)		Taajama tai pieni kaupunki		Kaupunki, > 20 000 as.		Yht.
	% metsänomistajista		% metsäalasta				
Ammattiasema (n= 5 885)							
Palkansaaja	45	49	23	21	33	30	100
Maatalousyrittäjä	90	91	6	4	4	5	100
Muu yrittäjä	54	55	16	16	30	28	100
Eläkeläinen	51	58	21	19	28	23	100
Muu	46	43	20	20	35	38	100
Omistajan ikä, vuotta (n= 5 445)							
–44	60	65	16	14	25	21	100
45–54	60	68	18	16	22	17	100
55–64	53	62	19	16	28	23	100
65–74	50	58	21	17	29	26	100
75–	55	65	19	16	26	20	100
Tavoiteryhmä (n= 4 967)							
Monitavoitteiset	68	76	16	12	16	12	100
Virkistyskäyttäjät	39	45	23	20	38	35	100
Metsästä elävät	65	72	16	14	19	13	100
Tal. turvaa korostavat	51	56	17	15	32	29	100
Epätietoiset	36	35	24	24	40	42	100
Metsäala, ha (n= 5 986)							
5–9,9	45	45	20	20	35	35	100
10–19,9	52	53	19	19	29	28	100
20–49,9	58	58	21	21	22	21	100
50–99,9	65	65	15	15	20	20	100
100–	76	77	9	8	15	15	100
Tilan hallinta (n= 5 983)							
Perheomistus	59	69	18	14	24	18	100
Yhtymä	45	48	22	20	33	32	100
Perikunta	46	50	23	21	32	29	100
Kaikki (n= 5 986)	55	64	19	15	26	21	100

Myös ikäryhmittäin tarkasteltuna jako kärjistetyksi ”yrittäjämiehiin ja eläkeläisnaisiin” näkyy siinä, että miehet olivat keskimääräistä nuorempia ja naiset vanhempia. Lisäksi yhtymä- ja perikuntamuotoinen omistus oli naisilla yleisempää kuin miesten hoitaessa tilan asioita. Naisissa oli tavoitteiltaan keskimääräistä useammin virkistyskäyttäjiä, miehissä taas monitavoitteisia ja metsästä eläviä.

Metsänomistajien keski-ikä oli 60 vuotta, ja 38 prosenttia heistä oli vähintään 65-vuotiaita (taulukko 13). Eläkeläismetsänomistajien keski-ikä oli 70 vuotta. Maatalousyrittäjät ja muut yrittäjät olivat 54-vuotiaina keskimäärin hieman vanhempia kuin palkansaajat (51 vuotta) tai ryhmään muut kuuluvat metsänomistajat (49 vuotta). Vähintään 65-vuotiaista metsänomistajista keskimääräistä harvempi asui maaseudulla. Keski-ikäisistä 45–54-vuotiaista metsänomistajista keskimääräistä harvempi asui kaupungeissa, mikä selittyy sillä, että tähän ikäryhmään kuului tavallista enemmän maatalousyrittäjiä ja muita yrittäjiä.

Alle 65-vuotiaissa oli tavoitteiltaan keskimääräistä useammin monitavoitteisia ja metsästä eläviä, mutta 55–64-vuotiaissa oli keskimääräistä enemmän virkistyskäyttäjiä. Alle 45-vuotiaissa oli keskimääräistä useammin metsänomistajia, joiden tavoitteena oli taloudellisen turvan korostaminen,

Taulukko 12. Metsätilan hoidosta vastaavan metsänomistajan sukupuoli vuonna 2009.

	Mies		Nainen		Yht.
	% metsänomistajista		% metsäalasta		
Ammattiasema (n= 5 928)					
Palkansaaja	74	76	26	24	100
Maatalousyrittäjä	87	87	13	13	100
Muu yrittäjä	86	90	14	10	100
Eläkeläinen	71	75	29	25	100
Muu	61	57	39	44	100
Asuinpaikka (n= 5 882)					
Maaseutu	79	82	21	18	100
Taajama tai pieni kaupunki	70	73	30	27	100
Kaupunki >20 000 as.	71	72	29	28	100
Omistajan ikä, vuotta (n= 5 537)					
–44	79	81	21	19	100
45–54	80	82	20	18	100
55–64	74	78	26	22	100
65–74	74	75	27	25	100
75–	65	73	35	27	100
Tavoiteryhmä (n= 4 995)					
Monitavoitteiset	82	84	18	16	100
Virkistyskäyttäjät	65	62	35	38	100
Metsästä elävät	86	89	14	11	100
Tal. turvaa korostavat	77	83	23	17	100
Epätietoiset	75	76	25	25	100
Metsäala, ha (n= 6 088)					
5–9,9	69	70	31	31	100
10–19,9	74	74	26	26	100
20–49,9	77	77	23	23	100
50–99,9	81	81	19	19	100
100–	84	83	16	17	100
Tilan hallinta (n= 6 085)					
Perheomistus	79	82	21	18	100
Yhtymä	70	75	30	25	100
Perikunta	57	60	43	40	100
Kaikki (n= 6 088)	75	79	25	21	100

kun tätä vanhemmilla taloudellisen turvan korostaminen oli harvinaisempaa. 45–64-vuotiaissa oli keskimääräistä enemmän epätietoisia.

Alle 55-vuotiailla oli keskimääräistä suurempia metsätiloja, joten tilakoon kasvaessa metsänomistajien keski-ikä hieman alenee. Tämä selittyy maatalousyrittäjillä ja muilla yrittäjillä, jotka omistivat suurempia tiloja ja olivat muita nuorempia.

3.1.4 Koulutus

Metsänomistajista noin puolella peruskoulutuksena oli kansa- tai kansalaiskoulu (taulukko 14). Perus- tai keskikoulun, samoin kuin ylioppilastutkinnon oli suorittanut noin neljännes metsänomistajista. Peruskoulutus on osin ikäsidonainen, sillä peruskoulujärjestelmään siirryttiin asteittain pohjoisesta alkaen vuosina 1972–1977. Sen sijaan ylioppilastutkinto ei ole sisällöltään muuttunut kovin paljon, joten sitä voidaan tarkastella hieman muuta peruskoulutusta yksityiskohtaisemmin.

Alle 45-vuotiaissa metsänomistajissa oli ylioppilastutkinnon suorittaneita muita ikäluokkia useammin, kun taas yli 75-vuotiailla ylioppilastutkinto oli keskimääräistä harvinaisempaa. Yliop-

Taulukko 13. Metsänomistajien ikä vuonna 2009.

	Alle 45 -vuotias		45–54 -vuotias		55–64 -vuotias		65–74 -vuotias		Yli 74 -vuotias		Yht.	Ikä, vuotta
	% metsänomistajista				% metsäalasta							
Ammattiasema (n= 5 487)												
Palkansaaja	22	23	35	33	43	42	1	1	0	0	100	51
Maatalousyrittäjä	20	22	31	27	35	33	10	16	4	3	100	54
Muu yrittäjä	16	14	31	32	42	29	10	24	1	1	100	54
Eläkeläinen	1	1	2	2	22	21	48	47	27	29	100	70
Muu	32	27	23	30	45	42	1	1	0	0	100	49
Asuinpaikka (n= 5 445)												
Maaseutu	13	14	21	21	32	31	22	21	13	13	100	60
Taajama tai pieni kaupunki	10	13	18	20	33	31	26	25	13	12	100	61
Kaupunki >20 000 as.	11	14	16	15	34	33	26	28	13	11	100	61
Tavoiteryhmä (n= 4 728)												
Monitavoitteiset	15	15	23	24	35	33	21	20	7	9	100	57
Virkistyskäyttäjät	10	9	17	19	38	32	26	31	10	9	100	60
Metsästä elävät	16	16	29	29	34	36	18	16	4	3	100	55
Taloudellista turvaa korostavat	17	22	18	16	31	28	24	26	10	8	100	59
Epätietoiset	10	11	20	21	35	35	24	22	12	11	100	60
Metsäala, ha (n= 5 685)												
5–9,9	9	9	15	16	33	33	27	27	15	15	100	62
10–19,9	10	10	19	19	33	32	23	23	15	15	100	61
20–49,9	12	13	19	20	32	32	23	23	13	13	100	60
50–99,9	14	14	21	21	30	30	24	24	12	12	100	59
100–	16	15	22	20	31	29	21	25	11	11	100	58
Tilan hallinta (n= 5 682)												
Perheomistus	11	13	18	19	32	30	24	25	14	13	100	61
Yhtymä	14	13	20	24	32	30	23	22	10	11	100	59
Perikunta	11	14	18	19	34	35	22	22	14	10	100	60
Kaikki (n= 5 685)	11	13	19	20	32	31	24	24	14	12	100	60

pilastutkinnon suorittaneet asuivat keskimääräistä useammin kaupungeissa, kun taas alemman peruskoulutuksen suorittaneet asuivat keskimääräistä yleisemmin maaseudulla, taajamissa tai pienissä kaupungeissa. Ylioppilastutkinnon suorittaneet omistivat keskimääräistä useammin yli sadan hehtaarin metsätiloja, minkä vuoksi heidän osuutensa metsäalasta oli lukumääräosuutta suurempi. Lisäksi he omistivat metsätilan keskimääräistä useammin yhtymä- tai perikuntamuodossa.

Metsänomistajien ammatillinen koulutus on peruskoulutuksen tavoin osin ikäsidonnaista. Ammattitutkinto puuttui noin kolmasosalta metsänomistajista (taulukko 15). Mitä nuorempi metsänomistaja oli, sitä yleisemmin hänellä oli ammattitutkinto. Eläkeiän saavuttaneilta 65–74-vuotiailta ammattitutkinto puuttui 44 prosentilta ja yli 74-vuotiailta 58 prosentilta. Hieman yli kolmasosa metsänomistajista oli käynyt ammattikoulun, viidesosa opiston tai ammattikorkeakoulun ja runsas kymmenesosa yliopiston.

Ammattiryhmittäin tarkasteltuna palkansaajilla oli keskimääräistä parempi ammatillinen koulutus. Maatalousyrittäjillä oli keskimääräistä harvemmin opisto- tai ammattikorkeakoulutasoinen tai akateeminen tutkinto. Muut yrittäjät olivat puolestaan keskimääräistä paremmin koulutettuja, ja akateemisesti koulutetuilla yrittäjillä oli selkeästi keskimääräistä suuremmat metsätilat. Muutoin koulutus ja metsätilan koko eivät olleet yhteydessä.

Taulukko 14. Metsänomistajien peruskoulutus vuonna 2009.

	Kansa- tai kansa- laiskoulu		Perus- tai keski- koulu		Ylioppilastutkinto		Yht.
	% metsänomistajista		% metsäalasta				
Ammattiasema (n= 5 930)							
Palkansaaja	31	29	36	36	34	35	100
Maatalousyrittäjä	48	44	37	34	16	22	100
Muu yrittäjä	64	28	38	31	29	42	100
Eläkeläinen	70	68	17	17	13	16	100
Muu	35	35	31	22	34	43	100
Asuinpaikka (n= 5 891)							
Maaseutu	59	56	28	28	13	17	100
Taajama tai pieni kaupunki	52	47	29	31	20	22	100
Kaupunki >20 000 as.	34	27	26	25	40	48	100
Omistajan ikä, vuotta (n= 5 582)							
-44	2	1	56	59	42	40	100
45-54	25	24	46	48	29	28	100
55-64	58	58	20	19	22	23	100
65-74	68	62	18	14	14	24	100
75-	75	69	14	14	12	17	100
Tavoiteryhmä (n= 5 042)							
Monitavoitteiset	53	51	31	30	16	19	100
Virkistyskäyttäjät	41	34	28	28	32	39	100
Metsästä elävät	48	48	32	33	19	20	100
Tal. turvaa korostavat	40	31	29	29	31	41	100
Epätietoiset	42	39	30	27	28	34	100
Metsäala, ha (n= 6 136)							
5-9,9	55	55	25	25	20	20	100
10-19,9	53	52	27	27	21	21	100
20-49,9	50	50	29	28	21	22	100
50-99,9	51	51	28	27	21	21	100
100-	47	40	29	27	25	33	100
Tilan hallinta (n= 6 132)							
Perheomistus	54	50	27	27	19	23	100
Yhtymä	43	39	28	30	29	31	100
Perikunta	49	46	27	26	24	28	100
Kaikki (n= 6 136)	52	48	27	27	21	25	100

Ammatillinen tutkinto puuttui keskimääräistä useammin maaseudulla asuvilta. Heissä oli myös keskimääräistä useammin ammattikoulutasoisen ja harvemmin opisto-, ammattikorkeakoulu- tai akateemisen tutkinnon suorittaneita. Taajamissa tai pienissä kaupungeissa asuvilla oli keskimääräistä useammin opisto- tai ammattikorkeakoulututkinto. Suurissa kaupungeissa asuvilla oli keskimääräistä useammin akateeminen tutkinto.

Opisto-, ammattikorkeakoulu- tai akateemisen tutkinnon suorittaneissa oli keskimääräistä useammin virkistyskäyttäjiä, taloudellista turvaa korostavia sekä epätietoisia, ja ammattikoulututkinnon suorittaneissa puolestaan monitavoitteisia ja metsästä eläviä. Erityisesti yhtymä-, mutta myös perikuntamuotoisessa omistuksessa olevien tilojen hoidosta vastaavilla henkilöillä oli muita yleisemmin vähintään opisto- tai ammattikorkeakoulutasoinen tutkinto.

Taulukko 15. Metsänomistajien ammatillinen koulutus vuonna 2009.

	Ei tutkintoa		Ammattikou- lututkinto		Ammatti- korkeakoulu- tai opisto- tutkinto		Akateeminen tutkinto		Yht.
	% metsänomistajista				% metsäalasta				
Ammattiasema (n= 5 756)									
Palkansaaja	14	13	39	38	30	31	17	18	100
Maatalousyrittäjä	31	31	49	43	17	18	4	8	100
Muu yrittäjä	25	21	35	28	24	19	16	32	100
Eläkeläinen	46	46	27	25	16	15	11	13	100
Muu	25	26	42	36	20	24	13	15	100
Asuinpaikka (n= 5 718)									
Maaseutu	40	38	40	39	15	14	6	9	100
Taajama tai pieni kaupunki	27	25	34	32	29	32	11	10	100
Kaupunki >20 000 as.	18	16	26	23	29	32	27	30	100
Omistajan ikä, vuotta (n= 5 407)									
–44	8	6	46	44	29	36	17	14	100
45–54	13	14	49	48	29	28	10	9	100
55–64	30	33	35	32	22	19	14	15	100
65–74	44	42	27	22	18	17	12	20	100
75–	58	54	20	19	11	10	11	17	100
Tavoiteryhmä (n= 5 005)									
Monitavoitteiset	32	32	42	39	20	19	7	10	100
Virkistyskäyttäjät	23	21	32	26	24	26	21	27	100
Metsästä elävät	30	34	40	38	21	21	9	7	100
Tal. turvaa korostavat	25	18	32	30	26	27	17	25	100
Epätietoiset	24	22	31	30	28	25	16	22	100
Metsäala, ha (n= 5 932)									
5–9,9	33	33	34	34	21	21	12	12	100
10–19,9	33	33	35	34	20	20	13	13	100
20–49,9	32	32	35	35	22	22	11	11	100
50–99,9	30	30	37	37	21	21	12	12	100
100–	33	30	34	28	19	19	14	22	100
Tilan hallinta (n= 5 929)									
Perheomistus	33	32	36	35	19	19	11	13	100
Yhtymä	25	25	30	28	28	28	17	19	100
Perikunta	31	33	32	27	23	23	14	17	100
Kaikki (n= 5 932)	32	31	35	34	21	21	12	15	100

3.1.5 Metsänomistajakotitalouksien ansio- ja pääomatulot

Metsänomistajien kotitalouksien tulot perustuvat vuoden 2007 verotukseen. Tiedot kattavat yksin asuvien osalta yhden henkilön valtionveronalaiset ansio- ja pääomatulot ja puolisojen tapauksessa heidän yhteenlasketut valtionveronalaiset ansio- ja pääomatulonsa. Kotitalouteen kuuluvien lasten mahdollisia tuloja ei ole otettu huomioon. Tarkasteltava ammattiasema tulee kyselyyn vastaajan mukaan, vastaajan puolison ammattiasema voi olla myös muu kuin vastaajan ammattiasema. Esimerkiksi maatalousyrittäjäkotitalouksien tulot kuvaavat tästä syystä maa- ja metsätaloudesta saatuja tuloja vain osittain.

Tuloja tarkastellaan sekä ilman metsätalouden pääomatuloja että niiden kanssa. Metsätalouden hankintatyön verollinen osuus on kuitenkin mukana molemmissa tarkasteluissa. Hankintatyötä oli tehnyt joka kymmenes metsänomistaja (taulukko 16), mutta 125 kuutiometrin vuosittaisen verovapauden vuoksi vain pieni osa heistä lienee tehnyt veronalaista hankintatyötä. Hankintatyön veronalainen osuus ei siten todennäköisesti kovin paljon vaikuta tulojakaumiin. Yleisimmin hankintatyötä olivat tehneet maatalousyrittäjät, keskimääräistä nuoremmat metsänomistajat ja keskimääräistä suurempien tilojen omistajat.

Tuloja tarkasteltaessa on lisäksi hyvä ottaa huomioon, että vuonna 2007 raakapuun ja maataloustuotteiden hinnat olivat poikkeuksellisen korkeat. Yksityismetsien kantorahatuloja nosti sahateollisuuden korkeasuhdanne. Bruttokantorahatulat (nimellisarvoltaan) olivat vuonna 2007 hieman yli kaksi miljardia euroa, kun keskiarvo vuosina 2002–09 oli noin puolitoista miljardia euroa (Metsätilastollinen vuosikirja 2010, 396).

Taulukko 16. Metsänomistajien kotitalouksien valtionverotuksen alaiset tulot vuonna 2007 ilman metsätalouden pääomatuloja, mutta sisältäen hankintatyön verollisen arvon. Yhteisomistuksessa olevat tilat (yhtymät ja kuolinpesät) eivät ole taulukossa mukana.

	Alle 10 000 €	10 000– 19 999 €	20 000– 39 999 €	40 000– 59 999 €	Vähin- tään 60 000 €	Yht.	Hankinta- työtä tehneitä, %					
	% metsänomistajista					% metsäalasta						
Ammattiasema (n= 4 539)												
Palkansaaja	3	2	7	8	28	28	32	33	30	30	100	10
Maatalousyrittäjä	10	11	14	10	35	34	22	22	19	23	100	25
Muu yrittäjä	7	8	7	4	28	23	24	20	34	45	100	9
Eläkeläinen	6	6	22	24	42	40	18	16	12	14	100	7
Muu	27	16	15	20	27	31	16	13	16	20	100	7
Asuinpaikka (n= 4 505)												
Maaseutu	7	8	20	17	38	36	21	21	15	18	100	15
Taajama tai pieni kaupunki	5	5	9	11	38	35	30	30	19	19	100	9
Kaupunki >20 000 as.	5	4	9	9	27	25	25	22	34	40	100	6
Omistajan ikä, vuotta (n= 4 210)												
–44	9	8	11	10	31	33	26	26	22	24	100	20
45–54	7	10	10	10	27	26	28	26	28	27	100	15
55–64	6	7	11	10	32	31	26	27	26	25	100	10
65–74	5	4	18	20	42	35	21	18	14	23	100	10
75–	8	8	31	28	43	40	11	10	6	14	100	5
Tavoiteryhmä (n= 3 828)												
Monitavoitteiset	7	7	16	15	37	37	24	24	16	17	100	20
Virkistyskäyttäjät	4	3	11	10	34	31	26	26	24	29	100	4
Metsästä elävät	5	5	12	13	33	33	28	26	22	23	100	16
Tal. turvaa korostavat	7	5	12	10	31	26	23	21	28	38	100	9
Epätietoiset	4	4	13	11	32	29	24	22	27	33	100	4
Metsäala, ha (n= 4 733)												
5–9,9	7	7	15	14	36	36	22	22	20	20	100	4
10–19,9	6	6	15	16	38	38	22	22	19	19	100	6
20–49,9	5	5	17	18	34	35	24	23	19	19	100	12
50–99,9	7	7	17	16	35	36	21	21	20	21	100	24
100–	10	10	14	11	35	29	22	21	20	30	100	22
Kaikki (n= 4 733)	6	7	16	15	36	34	23	22	20	22	100	11

Metsänomistajakotitalouksien valtionveronalaiset vuositulot ilman metsätalouden pääomatuloja jäivät kuudella prosentilla tiloista alle 10 000 euron, olivat kuudesosalla 10 000–19 999 euroa, runsaalla kolmasosalla 20 000–39 999 euroa, lähes viidesosalla 40 000–59 999 euroa ja neljäsosalla vähintään 60 000 euroa (taulukko 16).

Palkansaajakotitalouksia oli keskimääräistä enemmän vähintään 40 000 euroa tuloja saaneissa. Alle 10 000 euroa tuloja saaneissa oli keskimääräistä hieman enemmän maatalousyrittäjäkotitalouksia kuten myös muiden metsänomistajien kotitalouksia (työttömät, opiskelijat jne.). Muiden metsänomistajien kotitalouksia oli toisaalta keskimääräistä vähemmän vähintään 20 000 euroa saaneissa. Vähintään 60 000 euroa tuloja saaneissa oli keskimääräistä enemmän muiden yrittäjien kotitalouksia. Eläkeläiskotitalouksia oli keskimääräistä enemmän 10 000–39 999 euroa ja vähemmän vähintään 40 000 euroa tuloja saaneissa.

Maaseudulla asuvat kotitaloudet kuuluivat keskimääräistä useammin tuloluokkaan 10 000–19 999 ja harvemmin vähintään 60 000 euron tuloluokkaan. Taajamissa tai pienissä kaupungissa asuvat kotitaloudet kuuluivat keskimääräistä yleisemmin 40 000–59 999 euron tuloluokkaan, suuremmissa kaupungeissa asuvat puolestaan vähintään 60 000 euron tuloluokkaan.

Ikäluokittain tarkasteltuna vähintään 40 000 euron tuloluokassa oli keskimääräistä useammin alle 65-vuotiaiden kotitalouksia. Toisaalta alle 10 000 euron tuloluokassa oli tavanomaista enemmän alle 45-vuotiaita. Vähintään 65-vuotiaiden kotitaloudet kuuluivat tavanomaista useammin 10 000–29 999 euron ja harvemmin vähintään 40 000 euron tuloluokkiin. Mitä iäkkäämpien henkilöiden kotitalous oli, sitä todennäköisemmin tulot olivat keskimääräistä pienemmät. Yhtenä selityksenä keskimääräistä pienempiin tuloihin on kotitalouden koko, joka iäkkäimmillä ja nuorimmilla käsittää tavallista useammin vain yhden henkilön. Toinen todennäköinen selitys iäkkäimmillä ovat työtuloja pienemmät eläketulot ja nuorimmilla työelämän ulkopuolella olo esimerkiksi opiskelun takia.

Vähintään 60 000 euron tuloluokkaan kuului keskimääräistä enemmän tavoitteiltaan virkistyskäyttäjäkotitalouksia ja varsinkin taloudellista turvaa korostavia ja epätietoisia. Monitavoitteisia suurituloisimmissa kotitalouksissa oli keskimääräistä vähemmän.

Metsäalan suhteen erot tuloissa olivat vähäisiä lukuun ottamatta alle 10 000 euron tuloluokkaa, jossa oli hieman keskimääräistä enemmän vähintään sadan hehtaarin metsätiloja omistavia kotitalouksia. Tämä saattaa viitata siihen, että osa näistä kotitalouksista on erikoistunut metsätalouden harjoittamiseen, jolloin valtionveronalaiset tulot ilman metsätalouden pääomatuloja jäävät vähäisiksi.

Kun metsätalouden pääomatulot otetaan mukaan kotitalouden tulotarkasteluun, metsänomistajien kotitalouksien tulojakauma siirtyy kohti suurempia tuloluokkia. Alle 10 000 euron tulonsaajiin jäi viisi prosenttia metsänomistajakotitalouksista, mikä oli prosenttiyksikön vähemmän kuin ilman metsätalouden pääomatuloja (taulukko 17). Myös 10 000–39 999 euroa tuloja saaneiden kotitalouksien ryhmät pienenevät parilla prosenttiyksiköllä, kun taas 40 000–59 999 euroa saaneiden ryhmän koko säilyi suunnilleen ennallaan. Vähintään 60 000 euroa tuloja saaneiden osuus kasvoi 25 prosenttiin kotitalouksista, mikä oli viisi prosenttiyksikköä enemmän kuin ilman metsätalouden pääomatuloja. Seuraavassa tarkastellaan muutoksia lähinnä suurimman tuloluokan suhteen.

Maatalousyrittäjäkotitalouksien tuloluokkajakauma muuttui metsätalouden pääomatulojen mukaan lukemisesta eniten: heidän osuutensa vähintään 60 000 euron tuloluokassa nousi 11 prosent-

Taulukko 17. Metsänomistajien kotitalouksien valtionverotuksen alaiset tulot vuonna 2007 mukaan lukien metsätalouden pääomatulot ja hankintatyön verollinen arvo. Yhteisomistuksessa olevat tilat (yhtymät ja kuolinpesät) eivät ole taulukossa mukana.

	Alle 10 000 €	10 000– 19 900 €	20 000– 39 000 €	40 000– 59 999 €	Vähintään 60 000 €	Yht.	Puun myyntituloja saaneita, %					
	% metsänomistajista					% metsäalasta						
Ammattiasema (n= 4 539)												
Palkansaaja	3	2	6	7	25	22	30	31	36	38	100	39
Maatalousyrittäjä	5	4	10	7	29	28	25	24	30	37	100	65
Muu yrittäjä	6	5	5	2	25	19	24	18	40	55	100	46
Eläkeläinen	5	3	19	19	40	37	20	20	16	21	100	39
Muu	24	14	15	16	24	28	21	19	17	23	100	28
Asuinpaikka (n= 4 505)												
Maaseutu	5	4	16	13	35	32	23	24	21	28	100	50
Taajama tai pieni kaupunki	4	3	8	10	34	30	28	27	25	30	100	40
Kaupunki >20 000 as.	4	3	8	7	25	21	25	22	38	47	100	34
Omistajan ikä, vuotta (n= 4 210)												
–44	7	5	10	7	28	27	25	23	31	40	100	51
45–54	4	4	9	9	23	22	29	28	35	37	100	48
55–64	4	4	9	9	28	25	27	28	31	35	100	42
65–74	4	2	14	12	40	35	22	20	20	31	100	45
75–	6	4	29	25	41	36	15	15	9	19	100	36
Tavoiteryhmä (n= 3 828)												
Monitavoitteiset	4	3	11	9	33	30	27	27	26	31	100	61
Virkistyskäyttäjät	4	3	12	11	32	26	25	25	27	35	100	27
Metsästä elävät	3	4	10	11	29	29	31	30	26	27	100	45
Tal. turvaa korostavat	5	3	10	6	27	23	21	18	37	50	100	52
Epätietoiset	4	4	12	13	30	25	23	22	30	36	100	24
Metsäala, ha (n= 4 733)												
5–9,9	7	7	13	13	36	36	23	22	21	22	100	22
10–19,9	5	5	14	14	35	35	23	23	23	22	100	35
20–49,9	4	4	15	15	31	30	25	25	26	27	100	50
50–99,9	4	4	12	12	31	30	23	22	31	32	100	68
100–	3	3	9	7	28	24	26	23	33	43	100	74
Kaikki (n= 4 733)	5	4	14	12	33	29	24	23	25	32	100	44

tiyksikköä. Muiden yrittäjäkotitalouksien osuus vähintään 60 000 euron tuloluokassa nousi kuusi prosenttiyksikköä.

Asuinpaikan suhteen muutokset eivät olleet kovin merkittäviä. Sen sijaan alle 45-vuotiaiden metsänomistajakotitalouksien osuus vähintään 60 000 euron tuloluokassa kasvoi yhdeksän prosenttiyksikköä. Mitä iäkkäämpiä metsänomistajia kotitaloudessa oli, sitä vähemmän metsätalouden pääomatulot muuttivat tilannetta vähintään 60 000 euron tuloluokassa. Tavoiteryhmistä monitavoitteisten ja taloudellista turvaa korostavien osuus nousi vähintään 60 000 euron tuloluokassa noin kymmenellä prosenttiyksiköllä.

Metsäalan suhteen merkittävin muutos tapahtui vähintään 50 hehtaarin metsätiloilla. Vähintään 60 000 euron tuloluokkaan kuuluvien osuus nousi näissä toistakymmentä prosenttiyksikköä. Muutoinkin siirtymä oli sitä suurempi, mitä suuremmasta metsätilasta oli kyse, toisin sanoen metsätulojen osuus kotitalouden kokonaistuloista on keskimäärin sitä suurempi, mitä enemmän metsää on.

Taulukko 18. Metsänomistajien tavoiteryhmät vuonna 2009.

	Moni- tavoitteiset		Virkistys- käyttäjät		Metsästä elävät		Taloudel- lista turvaa korostavat		Epä- tietoiset		Yht.
	% metsänomistajista				% metsäalasta						
Ammattiasema (n= 4 996)											
Palkansaaja	26	34	26	19	22	20	15	19	10	7	100
Maatalousyrittäjä	46	52	9	7	21	18	19	21	5	2	100
Muu yrittäjä	26	29	21	15	22	17	19	31	11	9	100
Eläkeläinen	26	37	29	22	16	15	17	18	12	8	100
Muu	27	42	27	20	20	15	15	14	12	9	100
Asuinpaikka (n= 4 967)											
Maaseutu	37	48	17	12	24	20	15	17	7	3	100
Taajama tai pieni kaupunki	25	33	29	22	17	17	15	19	13	10	100
Kaupunki >20 000 as.	18	23	34	28	14	11	19	26	15	12	100
Omistajan ikä, vuotta (n= 4 728)											
–44	32	38	18	10	22	18	21	29	8	4	100
45–54	31	42	19	15	26	23	14	15	10	6	100
55–64	30	39	26	17	19	19	15	18	11	7	100
65–74	27	34	28	24	15	12	18	24	11	6	100
75–	25	44	29	20	9	6	22	21	16	8	100
Metsäala, ha (n= 5 110)											
5–9,9	13	14	34	34	23	22	13	13	17	17	100
10–19,9	23	23	30	30	20	20	14	14	13	12	100
20–49,9	34	35	21	20	19	19	19	19	8	7	100
50–99,9	48	48	11	11	17	17	19	20	4	4	100
100–	49	46	11	13	15	14	22	25	3	3	100
Tilan hallinta (n= 5 109)											
Perheomistus	32	43	22	15	20	16	16	21	9	5	100
Yhtymä	21	27	29	25	18	20	19	19	13	9	100
Perikunta	21	30	29	23	21	21	15	16	15	9	100
Kaikki (n= 5 110)	30	40	24	17	20	17	16	20	10	6	100

3.1.6 Metsänomistuksen tavoitteet

Alle kolmasosa metsänomistajista kuului monitavoitteisten ryhmään, jossa korostettiin taloudellisten tavoitteiden ohella myös metsän tarjoamia aineettomia hyötyjä (taulukko 18). Joka neljäs metsänomistaja lukeutui virkistyskäyttäjiin ja viidesosa metsästä eläviin. Taloudellista turvaa korostaviin kuului noin kuudesosa metsänomistajista. Tavoitteidensa suhteen epätietoinen oli joka kymmenes metsänomistaja.

Monitavoitteisten osuus yksityismetsien alasta oli kaksi viidesosaa eli heidän metsätilansa olivat keskimääräistä selvästi suurempia. Virkistyskäyttäjien osuus metsämaan alasta oli sen sijaan lukumääräosuutta selvästi pienempi. Metsästä elävien osuus metsämaan alasta oli jonkin verran lukumääräosuutta pienempi, mutta taloudellista turvaa korostavilla se oli lukumääräosuutta suurempi. Epätietoisien omistuksessa oli vain noin kahdeskymmenesosa yksityismetsistä.

Monitavoitteisia metsänomistajia oli selvästi keskimääräistä enemmän maatalousyrittäjien, maaseudulla asuvien ja suurten metsätilojen omistajien keskuudessa. Monitavoitteisten osuus laski

omistajan ikääntyessä, mutta nousi metsätilakoon kasvaessa. Monitavoitteisuus oli myös jonkin verran yleisempää perheomistuksessa olevilla tiloilla kuin yhteisomistuksessa olevilla tiloilla.

Virkistyskäyttäjien osuus oli huomattavan pieni maatalousyrittäjien keskuudessa ja keskimääräistä suurempi perikunnissa ja yhtymissä. Virkistyskäyttäjien osuus lisääntyi kaupunkimaisuuden asteen kasvaessa ja omistajan ikääntyessä mutta pieneni metsätilakoon kasvaessa.

Metsästä elävien osuus oli keskimääräinen maatalousyrittäjien keskuudessa, mitä voi työ- ja tulomahdollisuuksien näkökulmasta pitää yllättävän pienenä. Osuuden kokoa kuitenkin selittää monitavoitteisten suuri osuus maatalousyrittäjistä sekä osaltaan myös ulkoilumahdollisuuksien arvostus metsästä elävien ryhmässä työtilaisuuksien korostamisen ohella. Metsästä elävien osuus pieneni kaupunkimaisuuden asteen ja metsäalan kasvaessa ja oli ymmärrettävästi pieni yli 75-vuotiaiden keskuudessa.

Taloudellista turvaa korostavien osuus oli keskimääräistä suurempi suurissa kaupungeissa ja nuorimmassa ja vanhimmassa ikäluokassa. Ryhmän osuus kasvoi metsätilakoon kasvaessa. Yhtymien jäsenet olivat keskimääräistä useammin taloudellista turvaa korostavia.

Epätietoisien osuus oli pieni maatalousyrittäjien keskuudessa ja se kasvoi kaupunkimaisuuden lisääntyessä ja omistajan ikääntyessä. Ryhmän osuus oli varsin suuri aivan pienten metsätilojen omistajissa ja se pieneni metsätilakoon kasvaessa. Yhtymien ja perikuntien jäsenet olivat keskimääräistä useammin epätietoisia metsänomistuksensa tavoitteiden suhteen.

3.2 Tilakohtaiset taustapiirteet

3.2.1 Tilan koko ja asuinrakennukset

Tutkimuksessa tarkasteltujen vähintään viiden metsämaahehtaarin metsätilojen metsämaan keskiala oli 35 hehtaaria (taulukko 19). Pinta-alaan on laskettu mukaan myös puolisoiden erikseen omistamat metsätilat, elleivät he ole vaatineet erillisverotusta. Sen sijaan pinta-alassa ei ole mukana useamman kuin yhden kunnan alueella oleva metsänomistus. Tutkimuksessa ei määritelty erityistä ”päätilaa” silloin, kun samalla metsänomistajaperheellä oli useampia tiloja ja osa niistä sijaitsi eri kunnan tai kuntien alueella. Muualla kuin tutkimuskunnassa olevaa metsänomistusta tarkastellaan taulukossa 20.

Maatalousyrittäjillä metsätilan koko oli keskimääräistä huomattavasti suurempi, 58 hehtaaria (taulukko 19). Heillä oli merkittävästi tavallista vähemmän pieniä, alle 20 hehtaarin ja vastaavasti enemmän vähintään 50 hehtaarin tiloja. Myös muilla yrittäjillä tilakoko oli tavallista suurempi. Palkansaajilla, eläkeläisillä ja muilla metsänomistajilla tilakoko on keskimääräistä pienempi.

Kuten maatalousyrittäjillä, maaseudulla asuvilla oli keskimääräistä vähemmän alle 20 hehtaarin ja vastaavasti enemmän vähintään 50 hehtaarin tiloja. Vähintään 50 hehtaarin tilojen omistajat asuivat keskimääräistä harvemmin taajamissa tai kaupungeissa. Alle 10 hehtaarin tilojen omistajina oli erityisesti kaupungeissa asuvia.

Metsänomistajan ikä oli suhteessa metsätilan kokoon siten, että mitä nuorempi metsänomistaja, sitä suurempi metsätila hänellä oli. Iän ja tilakoon suhde selittyy pitkälti sillä, että alle 55-vuotiaissa metsänomistajissa oli keskimääräistä enemmän maatalousyrittäjiä, joilla taas oli keskimääräistä suurempia tiloja.

Taulukko 19. Metsätilojen koko vuonna 2009.

	5–9,9 ha		10–19,9 ha		20–49,9 ha		50–99,9 ha		Vähintään 100 ha	Yht.	Metsää, ha	
	% metsänomistajista				% metsäalasta							
Ammattiasema (n= 6 032)												
Palkansaaja	24	6	27	13	33	35	12	26	4	20	100	30
Maatalousyrittäjä	9	1	16	4	35	20	25	31	15	44	100	58
Muu yrittäjä	20	4	26	9	32	25	15	25	7	37	100	42
Eläkeläinen	25	6	28	14	30	32	12	29	4	20	100	30
Muu	27	7	30	15	27	28	13	31	4	20	100	31
Asuinpaikka (n= 5 986)												
Maaseutu	18	3	24	9	33	26	17	29	8	33	100	40
Taajama tai pieni kaupunki	24	6	27	14	35	39	11	28	3	13	100	29
Kaupunki >20 000 as.	30	8	29	15	27	30	11	28	3	20	100	28
Omistajan ikä, vuotta (n= 5 685)												
–44	18	3	23	9	34	27	18	30	8	32	100	41
45–54	18	4	26	11	32	28	16	29	7	28	100	38
55–64	23	5	27	12	31	30	13	27	6	26	100	34
65–74	25	5	25	11	30	27	14	28	5	29	100	35
75–	24	6	29	14	30	30	12	27	5	25	100	32
Tavoiteryhmä (n= 5 110)												
Monitavoitteiset	10	2	19	6	37	25	24	34	11	33	100	48
Virkistyskäyttäjät	31	9	32	18	27	33	7	18	3	22	100	26
Metsästä elävät	25	6	26	12	31	31	13	28	5	23	100	31
Tal. turvaa korostavat	17	3	21	7	36	27	18	28	8	35	100	45
Epätietoiset	36	12	32	21	24	33	6	19	2	14	100	22
Tilan hallinta (n= 6 314)												
Perheomistus	23	5	26	11	32	29	14	28	6	27	100	35
Yhtymä	18	3	26	10	33	27	15	26	9	34	100	40
Perikunta	24	6	28	13	30	30	14	28	4	24	100	33
Kaikki (n= 6 318)	22	5	26	11	32	29	14	28	6	27	100	35

Keskimääräistä suurempien tilojen omistajissa oli tavallista enemmän monitavoitteisia ja taloudellista turvaa korostavia metsänomistajia, ja vastaavasti pienempien tilojen omistajissa virkistyskäyttäjiä ja epätietoisia. Yhtymillä oli keskimääräistä suurempia tiloja, kun taas perikunnilla tilat olivat keskimääräistä hieman pienempiä. Perikunnilla oli yli sadan hehtaarin tiloja vähän.

Metsänomistajista joka kuudennella oli metsää useamman kuin yhden kunnan alueella (taulukko 20). Kun myös tämä metsäala luetaan metsänomistukseen mukaan, metsätilojen keskikoko nousee 35 hehtaarista 45 hehtaariin. Niillä metsänomistajilla, jotka omistivat metsää vain tutkimuskunnan alueella, metsätilan keskikoko oli 35 hehtaaria. Niillä jotka omistivat metsää usean kunnan alueella, tutkimuskunnan alueella olevan tilan keskikoko oli lähes sama eli 37 hehtaaria. Ainoa poikkeus tähän olivat maatalousyrittäjät, joilla vain yhden kunnan alueella sijaitsevan tilan keskikoko oli 61 hehtaaria, kun tiloja useamman kunnan alueella omistaneilla tutkimuskunnassa olevan tilan keskikoko oli vain 49 hehtaaria. Tämä voi viitata siihen, että maatalousyrittäjien kohdalla otokseen on poimittu keskimääräistä enemmän tilakeskuksen eli päätilan sijaintikunnan ulkopuolella sijaitsevia ”sivutiloja”. Maatalousyrittäjillä, kuten myös muilla yrittäjillä, oli muita ammattiryhmiä yleisemmin metsää useamman kuin yhden kunnan alueella.

Iällä ei näyttäisi olevan juurikaan yhteyttä metsänomistuksen hajaantumiseen useamman kunnan alueelle, joskin vähintään 75-vuotiailla oli hieman useammin metsää vain yhden kunnan alueella.

Taulukko 20. Metsänomistus tutkimustilan sijaintikunnan ulkopuolella vuonna 2009.

	Omistaa metsää								
	vain sijaintikunnassa		myös sijaintikunnan ulkopuolella		yht.	vain sijaintikunnassa	myös sijaintikunnan ulkopuolella, josta		yht.
	% omistajista	% metsäalasta					sijaintikunnassa	muualla	
Ammattiasema (n= 6 032)									
Palkansaaja	86	85	14	15	100	30	32	49	81
Maatalousyrittäjä	73	77	27	23	100	61	49	70	119
Muu yrittäjä	79	79	22	21	100	42	41	78	119
Eläkeläinen	85	84	15	16	100	30	31	55	86
Muu	93	84	7	16	100	28	73	19	92
Asuinpaikka (n= 5 986)									
Maaseutu	82	82	18	18	100	40	41	54	95
Taajama tai pieni kaupunki	84	85	16	15	100	29	27	54	81
Kaupunki >20 000 as.	84	79	16	21	100	27	36	72	109
Omistajan ikä, vuotta (n= 5 685)									
–44	83	84	17	16	100	41	41	45	86
45–54	82	81	18	19	100	37	39	65	104
55–64	83	81	17	19	100	33	36	54	90
65–74	82	84	18	16	100	36	31	55	86
75–	85	81	15	19	100	30	45	95	139
Tavoiteryhmä (n= 5 110)									
Monitavoitteiset	79	79	21	21	100	48	48	52	99
Virkistyskäyttäjät	89	89	11	11	100	26	26	30	56
Metsästä elävät	86	88	14	13	100	32	29	26	55
Tal. turvaa korostavat	74	75	26	25	100	46	43	119	163
Epätietoiset	85	83	15	17	100	21	25	40	65
Metsäala, ha (n= 6 318)									
5–9,9	84	84	16	16	100	7	8	30	37
10–19,9	82	82	18	18	100	15	15	33	48
20–49,9	83	83	17	17	100	32	32	53	85
50–99,9	84	84	16	16	100	69	70	123	193
100–	83	80	17	20	100	164	195	154	349
Tilan hallinta (n= 6 314)									
Perheomistus	80	80	20	20	100	34	36	58	94
Yhtymä	93	91	8	9	100	40	49	110	159
Perikunta	92	92	8	8	100	33	35	20	55
Kaikki (n= 6 318)	83	83	17	18	100	35	37	58	95

Tavoiteryhmittäin tarkasteltuna erottuivat jälleen monitavoitteiset ja taloudellista turvaa korostavat, joilla oli selvästi keskimääräistä yleisemmin metsätiloja useamman kunnan alueella. Hallintatavoittain tarkasteltuna yhtymät ja perikunnat omistivat keskimääräistä useammin metsää vain yhden kunnan alueella.

Hieman yli 40 prosentilla metsätiloista ei ollut lainkaan peltoa tai sitä oli alle hehtaari (taulukko 21). Niillä tiloilla, joilla oli peltoa, sitä oli keskimäärin 12 hehtaaria. Pellon määrä oli luonnollisesti selvästi yhteydessä maatalousyrittäjyyteen. Eniten peltoa oli maaseudulla asuvilla, nuorimmilla sekä taloudellista turvaa korostavilla metsänomistajilla.

Taulukko 21. Peltomaan määrä tiloilla vuonna 2009.

	Ei peltoa (0–0,9 ha)	1–4,9 ha	5–9,9 ha	10–19,9 ha	Vähintään 20 ha	Yht.	Peltoala ha					
	% metsänomistajista				% metsäalasta							
Ammattiasema (n= 6 032)												
Palkansaaja	48	37	21	18	15	18	11	17	6	9	100	9
Maatalousyrittäjä	12	10	7	5	10	9	25	24	45	52	100	24
Muu yrittäjä	50	34	17	13	15	13	12	17	7	23	100	12
Eläkeläinen	47	38	23	20	14	16	12	19	4	8	100	8
Muu	55	44	23	23	14	13	6	14	4	6	100	7
Asuinpaikka (n= 5 986)												
Maaseutu	29	19	18	14	16	16	20	23	17	28	100	14
Taajama tai pieni kaupunki	53	46	22	19	13	14	8	14	4	6	100	8
Kaupunki >20 000 as.	63	56	20	18	9	11	5	11	2	4	100	7
Omistajan ikä, vuotta (n= 5 685)												
–44	38	23	14	9	12	10	17	25	20	33	100	18
45–54	39	27	18	16	13	13	13	18	18	27	100	15
55–64	43	32	20	16	15	17	13	17	10	18	100	12
65–74	46	34	21	16	15	14	13	20	5	16	100	10
75–	48	39	23	20	14	14	12	17	4	10	100	9
Tavoiteryhmä (n= 5 110)												
Monitavoitteiset	32	23	19	14	17	16	18	24	15	24	100	14
Virkistyskäyttäjät	49	37	22	23	13	15	10	11	7	15	100	10
Metsästä elävät	35	25	21	16	15	17	15	19	14	23	100	13
Tal. turvaa korostavat	51	37	13	9	9	8	13	19	14	27	100	17
Epätietoiset	59	53	21	21	8	8	7	9	5	9	100	9
Metsäala, ha (n= 6 318)												
5–9,9	59	58	24	25	9	9	6	7	2	2	100	6
10–19,9	48	47	23	22	14	14	11	11	5	5	100	9
20–49,9	38	37	17	17	17	17	17	17	12	13	100	13
50–99,9	27	27	15	15	16	16	19	20	22	22	100	16
100–	19	17	12	12	12	11	24	25	32	35	100	22
Tilan hallinta (n= 6 314)												
Perheomistus	42	30	18	14	13	13	14	20	12	23	100	13
Yhtymä	50	38	20	20	13	14	9	14	8	15	100	10
Perikunta	35	28	27	20	18	23	14	19	6	10	100	8
Kaikki (n= 6 318)	42	31	20	16	14	14	14	19	11	20	100	12

Noin kolmanneksella metsätiloista ei ollut vakituista tai vapaa-ajan asuinrakennusta (taulukko 22). Puolella metsätiloista oli vakituinen asuinrakennus: joko vain vakituinen asuinrakennus (40 %) tai sekä vakituinen että vapaa-ajan asuinrakennus (9 %). Pelkästään vapaa-ajan asuinrakennus oli viidesosalla metsätiloista. Asuinrakennuksia oli yleisimmin keskimääräistä suuremmilla tiloilla.

Palkansaajilla oli keskimääräistä harvemmin tilallaan vakituinen ja keskimääräistä useammin joko vapaa-ajan asuinrakennus tai sitten tila oli kokonaan vailla rakennusta. Maatalousyrittäjillä vakituinen asuinrakennus oli kolmella neljästä tilasta, vaikka olettaisi kaikkien tilojen olevan asuttuja. Tulos selittyy kuitenkin sillä, että maatalousyrittäjien kohdalla tutkimustilaksi oli todennäköisesti valikoitunut keskimääräistä enemmän päätilan sijaintikunnan ulkopuolella sijaitsevia ”sivu-

Taulukko 22. Tilalla olevat vakituiset ja vapaa-ajan asuinrakennukset vuonna 2009.

	Vakituinen asuinrakennus		Sekä vakituinen että vapaa-ajan asuinrakennus		Vapaa-ajan asuinrakennus		Ei asuinrakennuksia		Yht.
	% metsänomistajista		% metsäalasta						
Ammattiasema (n= 6 032)									
Palkansaaja	33	39	8	10	24	22	35	30	100
Maatalousyrittäjä	68	63	15	23	4	3	13	11	100
Muu yrittäjä	31	33	13	24	21	18	35	26	100
Eläkeläinen	38	43	7	9	23	21	33	27	100
Muu	31	37	6	5	23	26	39	32	100
Asuinpaikka (n= 5 986)									
Maaseutu	61	62	12	17	8	6	20	15	100
Taajama tai pieni kaupunki	20	21	6	8	32	33	43	38	100
Kaupunki >20 000 as.	11	17	5	6	38	35	46	42	100
Omistajan ikä, vuotta (n= 5 685)									
–44	46	56	10	15	11	7	33	23	100
45–54	42	47	9	15	19	16	30	22	100
55–64	39	45	10	14	23	19	29	22	100
65–74	35	39	9	17	23	19	35	25	100
75–	40	42	6	9	21	17	34	32	100
Tavoiteryhmä (n= 5 110)									
Monitavoitteiset	49	54	14	18	17	13	20	16	100
Virkistyskäyttäjät	31	31	8	18	32	29	29	22	100
Metsästä elävät	49	54	9	13	19	16	22	17	100
Tal. turvaa korostavat	33	37	6	16	13	10	48	37	100
Epätietoiset	22	23	2	3	19	19	57	55	100
Metsäala, ha (n= 6 318)									
5–9,9	30	31	4	4	25	25	41	40	100
10–19,9	35	36	6	7	21	21	37	37	100
20–49,9	43	43	10	10	19	19	29	28	100
50–99,9	51	51	12	12	16	16	20	21	100
100–	54	48	20	25	11	10	15	17	100
Tilan hallinta (n= 6 314)									
Perheomistus	42	47	9	16	18	13	31	24	100
Yhtymä	29	33	7	11	26	24	38	32	100
Perikunta	40	46	8	8	26	25	26	21	100
Kaikki (n= 6 318)	40	45	9	14	20	16	32	25	100

tiloja”, jotka olivat asumattomia. Muilla kuin maatalousyrittäjillä oli metsätilalla keskimääräistä harvemmin vakituinen asuinrakennus, mutta hieman yleisemmin sekä vakituinen että vapaa-ajan asuinrakennus. Eläkeläisillä oli puolestaan keskimääräistä yleisemmin vapaa-ajan asuinrakennus tilallaan, samoin kuin muilla metsänomistajilla.

Maaseudulla asuvilla oli yleensä tilallaan vakituinen asuinrakennus, kun taas taajamissa tai kaupungeissa asuvilla oli keskimääräistä useammin joko vapaa-ajan asuinrakennus tai ei lainkaan asuinrakennuksia. Alle 45-vuotiailla metsänomistajilla oli keskimääräistä useammin tilallaan vakituinen asuinrakennus, kun taas 65–74-vuotiailla sellainen oli keskimääräistä harvemmin.

Erityisesti monitavoitteisilla mutta myös metsästä elävillä oli keskimääräistä yleisemmin tilallaan vakituinen asuinrakennus. Virkistyskäyttäjillä ja taloudellista turvaa korostavilla vakituinen asuinrakennus tilalla oli keskimääräistä harvinaisempi. Sen sijaan virkistyskäyttäjillä tilalla oli keskimääräistä useammin vapaa-ajan asuinrakennus. Epätietoisista lähes 60 prosentilla ei ollut lainkaan asuinrakennuksia tilallaan. Myöskään taloudellista turvaa korostavilla ei useinkaan ollut rakennuksia tilallaan.

Mitä suurempi tila oli metsäalaltaan, sitä todennäköisemmin sillä oli asuinrakennuksia. Suurimmilla tiloilla on myös keskimääräistä useammin sekä vakituinen että vapaa-ajan asuinrakennus.

Yhtymäomistuksessa olevilla tiloilla oli keskimääräistä harvemmin vakituinen asuinrakennus, ja lähes 40 prosentilla ei ollut lainkaan rakennuksia. Perikuntien tiloilla oli keskimääräistä useammin vapaa-ajan asuinrakennuksia, ja lisäksi ne olivat keskimääräistä harvemmin täysin vailla asuinrakennuksia. Asuinrakennukset voivatkin olla merkittävä peruste kuolinpesämuotoiselle metsänomistusmuodolle.

Metsätilalla oli varsin harvoin pelkästään metsää, sillä tiloja käytetään usein vakituiseen tai vapaa-ajan asumiseen ja tilaan kuuluvia peltoja maatalouteen. Niin sanottuja ”edustavia” tai ”puhtaita” metsätiloja oli vain neljäsosa metsätiloista (taulukko 23). Kaikilla muilla tiloilla oli joko asuinrakennuksia tai vähintään hehtaari peltoa.

Puhtaita metsätiloja oli vähiten maatalousyrittäjillä, ja keskimääräistä enemmän kaupungeissa ja taajamissa sekä pikkukaupungeissa asuvilla. Taloudellista turvaa korostavilla ja erityisesti epätietoisilla oli keskimääräistä useammin puhtaita metsätiloja, kun taas monitavoitteisilla ja metsästä elävillä niitä oli tavallista vähemmän.

Mitä suurempi metsätila oli, sitä todennäköisemmin siihen kuului asuinrakennuksia tai peltoa. Yhtymäomistuksessa olevilla tiloilla rakennuksia ja peltoa oli keskimääräistä harvemmin, kun taas perikunnilla niitä oli tavallista useammin.

3.2.2 Tilan hallintamuoto ja saantotapa

Kolme neljästä metsätilasta oli perheomistuksessa (taulukko 24). Sekä yhtymien että perikuntien osuus oli 12 prosenttia. Yhtymien metsätilat olivat suurempia kuin perikuntien, sillä niiden metsäalaosuus oli 14 prosenttia mutta perikuntien 11 prosenttia. Yhtymissä osakkaita oli keskimäärin kolme ja perikunnissa neljä.

Palkansaajilla ja erityisesti ryhmään muut (työttömät, opiskelijat ym.) kuuluvilla metsänomistajilla perikunta- ja yhtymämuotoinen metsänomistus oli tavallista yleisempää. Maatalousyrittäjillä taas perheomistus oli merkittävästi keskimääräistä yleisempää. Yhtymien ja perikuntien omistajat asuivat keskimääräistä useammin taajamissa tai kaupungeissa. Nuorimmat metsänomistajat olivat keskimääräistä useammin osakkaina yhtymässä, kun taas perheomistus oli keskimääräistä yleisempää vanhimmilla metsänomistajilla. Yhtymien ja perikuntien asioista vastaavissa oli keskimääräistä enemmän tavoitteiltaan epätietoisia ja myös virkistyskäyttäjiä.

Yli 100 hehtaarin metsätiloissa oli tavallista enemmän yhtymiä ja vähemmän perikuntia. Perikuntien osakkaiden lukumäärä kasvoi metsätilakoon kasvaessa siten, että alle kymmenen hehtaarin tiloilla osakkaita oli alle neljä mutta yli sadan hehtaarin tiloilla viisi.

Taulukko 23. Asuin- ja viljelytilat sekä puhtaat metsätilat vuonna 2009.

	Asuin- ja viljelytilat (tilalla on asuinrakennuk- sia tai peltoa)		Puhtaat metsätilat (ei asuinrakennuksia eikä peltoa)		Yht.
	% metsänomistajista		% metsäalasta		
Ammattiasema (n= 6 032)					
Palkansaaja	72	78	28	22	100
Maatalousyrittäjä	93	94	8	6	100
Muu yrittäjä	71	80	29	20	100
Eläkeläinen	74	81	26	19	100
Muu	72	78	28	22	100
Asuinpaikka (n= 5 986)					
Maaseutu	85	91	15	9	100
Taajama tai pieni kaupunki	67	73	33	27	100
Kaupunki >20 000 as.	63	68	37	32	100
Omistajan ikä, vuotta (n= 5 685)					
–44	74	84	26	16	100
45–54	76	84	24	16	100
55–64	77	83	23	17	100
65–74	74	83	26	18	100
75–	74	80	26	20	100
Tavoiteryhmä (n= 5 110)					
Monitavoitteiset	85	90	15	10	100
Virkistyskäyttäjät	77	84	23	16	100
Metsästä elävät	84	89	16	11	100
Tal. turvaa korostavat	61	72	40	28	100
Epätietoiset	54	60	46	40	100
Metsäala, ha (n= 6 318)					
5–9,9	66	66	34	34	100
10–19,9	71	71	29	29	100
20–49,9	79	80	21	20	100
50–99,9	86	86	14	14	100
100–	92	92	8	8	100
Tilan hallinta (n= 6 314)					
Perheomistus	76	83	24	17	100
Yhtymä	71	79	29	21	100
Perikunta	83	88	17	12	100
Kaikki (n= 6 318)	76	83	24	17	100

Metsätila kulkee suvussa, sillä perintönä tai lahjana metsätilan oli saanut 45 prosenttia metsänomistajista (taulukko 25). Ostona vanhemmilta tai sukulaisilta tilansa oli hankkinut 41 prosenttia ja markkinoilta 15 prosenttia.

Palkansaajat, eläkeläiset ja ryhmään muut (työttömät, opiskelijat ym.) kuuluvat metsänomistajat olivat saaneet tilansa keskimääräistä useammin perintönä tai lahjana. Maatalousyrittäjät olivat yleensä ostaneet tilansa vanhemmilta tai sukulaisilta, sen sijaan muut yrittäjät olivat usein ostaneet tilansa vapailta markkinoilta. Maaseudulla asuvat olivat keskimääräistä useammin ostaneet metsätilansa vanhemmilta tai sukulaisilta, kun taas taajamissa ja kaupungeissa asuvat olivat saaneet tilansa perintönä tai lahjana.

Taulukko 24. Tilat hallintamuodon mukaan sekä osakkaiden määrä yhteisomistustiloilla vuonna 2009.

	Perhe- omistus		Yhtymä		Perikunta		Yht.	Osakkaita	
	% metsänomistajista	% metsäalasta		% metsäalasta				Yhtymä	Perikunta
Ammattiasema (n= 6 029)									
Palkansaaja	70	66	15	18	15	16	100	3,1	4,1
Maatalousyrittäjä	87	88	8	8	5	4	100	3,1	4,2
Muu yrittäjä	78	77	14	15	8	9	100	3,1	3,4
Eläkeläinen	78	76	11	13	11	11	100	3,1	4,0
Muu	62	50	18	21	20	29	100	3,0	3,4
Asuinpaikka (n= 5 983)									
Maaseutu	81	81	10	10	9	9	100	3,0	4,0
Taajama tai pieni kaupunki	72	68	14	18	14	15	100	3,1	3,9
Kaupunki >20 000 as.	70	64	16	21	14	15	100	3,1	4,0
Omistajan ikä, vuotta (n= 5 682)									
–44	73	74	15	14	12	12	100	2,8	3,3
45–54	75	72	14	18	12	11	100	3,1	4,0
55–64	75	73	13	14	13	13	100	3,2	4,3
65–74	77	76	12	13	11	10	100	3,1	3,8
75–	78	78	10	13	12	10	100	3,3	4,2
Tavoiteryhmä (n= 5 109)									
Monitavoitteiset	83	83	9	10	8	8	100	3,0	3,7
Virkistyskäyttäjät	71	66	15	20	14	14	100	3,2	3,8
Metsästä elävät	76	71	12	17	12	13	100	3,3	4,4
Tal. turvaa korostavat	76	78	14	13	10	8	100	2,9	3,9
Epätietoiset	68	65	16	19	16	16	100	2,8	4,1
Metsäala, ha (n= 6 314)									
5–9,9	78	78	10	10	12	13	100	3,1	3,7
10–19,9	76	76	12	12	12	12	100	3,0	3,8
20–49,9	76	76	13	13	11	11	100	3,0	3,9
50–99,9	76	76	13	13	11	11	100	3,1	4,7
100–	73	74	18	17	9	9	100	3,2	5,0
Kaikki (n= 6 314)	76	75	12	14	12	11	100	3,1	4,0

Nuorimmat metsänomistajat olivat keskimääräistä useammin ostaneet metsätilansa vanhemmilta tai sukulaisilta, kun taas iäkkäimmät metsänomistajat olivat saaneet metsätilansa perintönä tai lahjana. Vähintään 75-vuotiaissa oli kuitenkin myös keskimääräistä enemmän markkinoilta tilansa ostaneita.

Tilansa vanhemmilta tai sukulaisilta ostaneissa oli keskimääräistä useammin monitavoitteisia sekä tavoitteeltaan metsästä eläviä. Perintönä tai lahjana tilansa saaneissa oli tavoitteiltaan keskimääräistä enemmän virkistyskäyttäjiä ja epätietoisia. Kooltaan pienimmät, alle 10 hehtaarin tilat oli saatu keskimääräistä useammin perintönä tai lahjana. Mitä suurempi tila oli, sitä useammin se oli ostettu vanhemmilta tai sukulaisilta. Perhe-omistuksessa olevat tilat oli saatu keskimääräistä useammin ostona vanhemmilta tai sukulaisilta ja yhteisomistuksessa olevat tilat perintönä tai lahjana.

3.3 Metsänomistuksen rakenteen ja tavoitteiden muutos

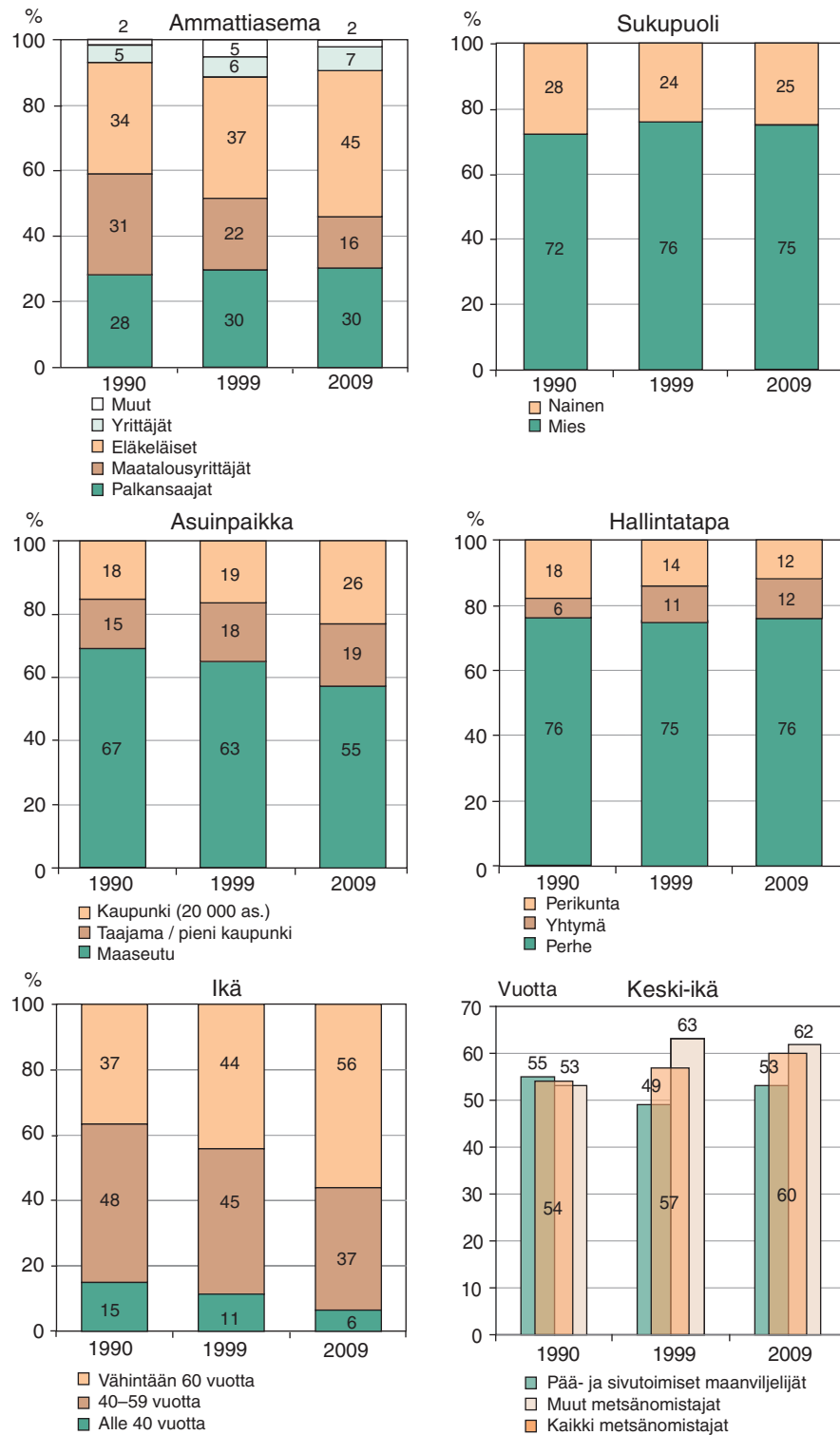
Väestön ja elinkeinorakenteen kehitys Suomessa vaikuttavat metsänomistajakuntaan, joskin hitaammin kuin muuhun väestöön. Väestön ikääntyminen näkyy myös metsänomistajien keski-ikä

Taulukko 25. Tilan saantotapa ja keskimääräinen hallinta-aika vuonna 2009.

	Perintö tai lahja		Osto vanhemmilta tai sukulaisilta		Osto markkinoilta		Yht.	Hallinta-aika, vuotta
	% metsänomistajista		% metsäalasta					
Ammattiasema (n= 5 765)								
Palkansaaja	51	49	37	40	12	11	100	15
Maatalousyrittäjä	18	20	71	70	10	10	100	22
Muu yrittäjä	37	33	35	45	28	22	100	17
Eläkeläinen	50	46	35	37	16	17	100	27
Muu	57	60	29	29	15	11	100	16
Asuinpaikka (n= 5 732)								
Maaseutu	33	29	53	58	13	13	100	24
Taajama tai pieni kaupunki	55	55	30	30	16	15	100	19
Kaupunki >20 000 as.	60	62	23	23	16	15	100	19
Omistajan ikä, vuotta (n= 5 429)								
–44	37	36	46	53	17	11	100	10
45–54	39	32	47	51	14	17	100	16
55–64	46	40	42	49	13	11	100	20
65–74	50	47	36	41	14	12	100	26
75–	51	46	30	30	19	24	100	36
Tavoiteryhmä (n= 4 923)								
Monitavoitteiset	35	30	52	56	14	14	100	22
Virkistyskäyttäjät	55	54	32	32	13	14	100	19
Metsästä elävät	35	33	49	55	16	12	100	20
Tal. turvaa korostavat	48	41	35	44	17	15	100	21
Epätietoiset	58	56	28	29	14	15	100	19
Metsäala, ha (n= 5 958)								
5–9,9	54	53	29	30	17	17	100	20
10–19,9	46	46	39	40	15	14	100	21
20–49,9	41	41	45	46	14	13	100	22
50–99,9	40	40	48	48	12	12	100	23
100–	34	32	52	50	15	18	100	24
Tilan hallinta (n= 5 955)								
Perheomistus	36	29	48	55	16	16	100	23
Yhtymä	61	56	26	28	14	16	100	18
Perikunta	89	90	8	8	4	3	100	18
Kaikki (n= 5 958)	45	39	41	46	15	14	100	22

nopeana nousuna 1990-luvun alusta alkaen 54 vuodesta nykyiseen 60 vuoteen (kuva 2). Lisäksi ikäjakauma on vino, sillä 56 prosenttia metsänomistajista on jo täyttänyt 60 vuotta. Maanviljelijöiden ja muiden metsänomistajien (metsätilanomistajien) ikäero on leventynyt noin kymmeneen vuoteen, kun vielä vuonna 1990 ikäero oli vain pari vuotta. Maanviljelijät olivat selvästi muuta metsänomistakuntaa nuorempia.

Metsänomistajien ikääntymisen vuoksi eläkeläisten osuuden kasvu on kiihtynyt. Kun vuosien 1990 ja 1999 välillä eläkeläisten osuus kasvoi vain kolme prosenttiyksikköä, vuosien 1999 ja 2009 välillä heidän osuutensa kasvoi peräti kahdeksan prosenttiyksikköä. Palkansaajien osuus on vakiintunut 30 prosentin tasolle, koska palkansaajat tulevat metsänomistajiksi keskimäärin niin iäkkäinä, että osa ehtii eläköityä. Muiden yrittäjien kuin maatalousyrittäjien osuus on jatkanut vähittäistä kasvuaan. Ryhmään muut (työttömät, opiskelijat ym.) kuuluvien metsänomistajien osuus on palannut

Kuva 2. Metsänomistuksen rakenteen kehitys 1990-2009, % metsänomistajista tai tiloista sekä metsänomistajien keski-ikä kehitys, vuotta.

kahden prosentin tasolle 1990-luvun laman vaikutusten päätyttyä. Vuonna 1999 osuus oli vielä viisi prosenttia johtuen todennäköisesti korkeasta työttömyydestä.

Päätoimisten maatalousyrittäjien osuus metsänomistajista on pudonnut kahdessakymmenessä vuodessa vajaasta kolmasosasta kuudesosaan. Vielä kymmenen vuotta sitten maatalousyrittäjien osuus oli runsas viidesosa. Vuonna 2009 maataloustuotantoa harjoitettiin omaan lukuun enää 21 prosentilla tiloista, kun vielä vuonna 1999 vastaava osuus oli 31 prosenttia ja vuonna 1990 peräti 51 prosenttia tiloista. Muutos on seurausta maatalouden voimakkaasta rakennemuutoksesta 1990-luvun puolivälistä alkaen, mikä johtuu pääosin sopeutumisesta Euroopan unionin maatalouspolitiikkaan.

Metsätilakoko on tasaisesti pienentynyt. Vuonna 1990 metsätilojen keskikoko oli 39 hehtaaria, vuonna 1999 37 hehtaaria ja nyt 35 hehtaaria. Toisaalta metsää on hankittu lisää muualta, sillä tutkimustilan sijaintikunnan ulkopuolella metsää omisti jo joka kuudes metsänomistaja kun kymmentä vuotta aikaisemmin vastaava osuus oli joka kymmenes.

Tilallaan asuvien metsänomistajien osuus on pudonnut 42 prosenttiin kymmenen vuoden takaisesta 50 prosentista ja kahdenkymmenen vuoden takaisesta 59 prosentista. Muutos ei ole johtunut pelkästään metsänomistajien kaupungistumisesta, vaan metsänomistajat ovat muuttaneet tilalta muualle saman kunnan lähitaajamiin tai -kaupunkeihin. Tilan sijaintikunnan ulkopuolella asui vuonna 1999 kolmasosa metsänomistajista ja vuonna 2009 vain hieman useampi.

Maaseudulla asuvien osuus on laskenut vuoden 1999 63 prosentista vuoden 2009 55 prosenttiin, mutta metsäpinta-alan mukaan tarkasteltuna osuus on laskenut hieman vähemmän eli 69 prosentista 64 prosenttiin. Kaupungeissa sekä taajamissa asuvien osuus on noussut kahdessakymmenessä vuodessa kolmasosasta 45 prosenttiin.

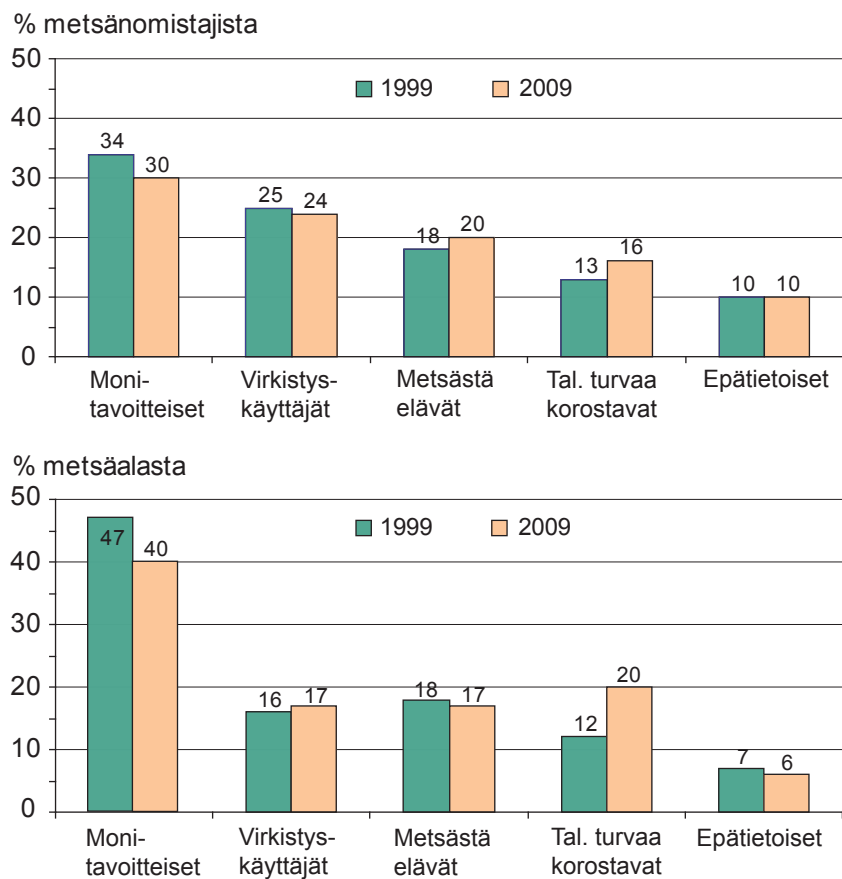
Perheomistuksessa olevien metsätilojen osuus on vakiintunut kolmeen neljäsosaan tiloista. Sen sijaan perikuntamuotoisten tilojen osuus on vuodesta 1990 vähentynyt 18 prosentista 12 prosenttiin. Perikuntia ja yhtymiä on nyt lukumääräisesti saman verran.

Viime vuosikymmenellä keskusteltiin runsaasti metsänomistajakunnan naisistumisesta. Tilanne vakiintui kuitenkin jo vuoden 1999 metsänomistajatutkimuksessa, eikä naisten osuus näyttäisi vuoden 2009 tulostenkaan mukaan kasvaneen noin neljäsosasta tilan hoidosta vastaavista henkilöistä. Naisten osuus metsänomistajina on kuitenkin tätä suurempi, sillä miehet valikoituvat naisia useammin puolisoiden yhdessä tai muutoin yhteisesti omistettujen tilojen hoitajiksi ja näin ollen ovat kyselyssä vastaajina.

Metsänomistajien tavoitteiden kehitystä 2000-luvulla tarkasteltaessa on syytä ottaa huomioon, etteivät kahta ajankohtaa koskevat tavoiteryhmittelyt ole, eivätkä käytännössä voikaan olla täsmälleen samanlaiset. Oleellisin ero uudessa ryhmityksessä vanhaan verrattuna on ulkoilumahdollisuuksien korostuminen työtilaisuuksien ohella metsästä elävien keskuudessa.

Metsänomistajien tavoitteet ovat muuttuneet ehkä yllättäväänkin suuntaan 2000-luvulla (kuva 3). Monitavoitteisten osuus on nimittäin laskenut ja taloudellista turvaa korostavien ja metsästä elävien noussut. Viimeksi mainitun ryhmän osuuden nousu saattaa johtua juuri ryhmittelyjen eroista ja ulkoilumahdollisuuksien korostuksesta ryhmässä. Virkistyskäyttäjien ja epätietoisten osuudet ovat pysyneet lähes ennallaan.

Suurimmat muutokset metsäalaosuuksissa ovat monitavoitteisten pinta-alaosuuden selvä lasku ja taloudellista turvaa korostavien osuuden nousu. Muiden tavoiteryhmien metsäalaosuudet ovat muuttuneet vain vähän kuluneen kymmenen vuoden kuluessa.

Kuva 3. Metsänomistajien tavoitteiden muutos 1999-2009. Tavoiteryhmien osuudet metsänomistajista ja yksityismetsien alasta.

4 Metsätaloudellinen käyttäytyminen

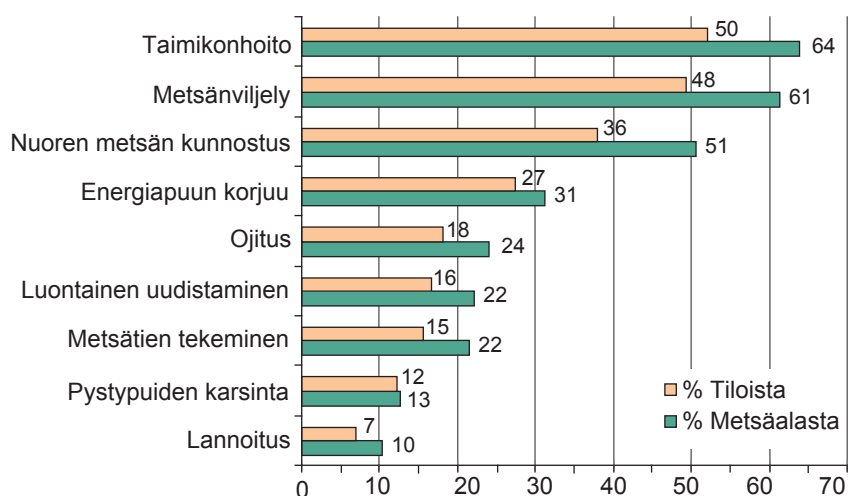
4.1 Metsänhoitotyöt

4.1.1 Metsänhoitotyöt omistajaryhmittäin

Metsätaloudellisessa toiminnassa ovat tärkeitä oikea-aikaisten hakkuiden lisäksi etenkin metsien uudistaminen mutta myös muut metsänhoitotoimenpiteet. Ne ovat oleellisia sekä puuntuotantotavoitteiden että virkistyskäytön ja maisemanhoidon kannalta.

Metsänuudistamistoimenpiteistä tarkastellaan jäljempänä erikseen *metsänviljelyä*, siis taimien istutusta ja kylvöä, ja *luontaista uudistamista*. Uudistusalan raivaus ja muokkaus on rajattu tarkastelun ulkopuolelle. Luontaisessa uudistamisessa hakkuualalle jätetään parhaimpia puita siementämään alue luontaisesti. *Taimikonhoito* tehdään yleensä 2–8 metrin pituusvaiheessa ja se voi olla liian tiheän taimikon harvennusta, väärin puulajien perkausta tai kuusen taimikon verhopuuston poistoa. *Nuoren metsän kunnostus* tarkoittaa taimikkovaihetta suuremman puuston harventamista ennen varsinaista ensiharvennusta pääsääntöisesti alle 14 metrin pituusvaiheessa. *Energiapuun korjussa* kuitupuuksi kelpaamaton puu korjataan energiapuuksi lämpölaitokselle (ei omaan käyttöön). Se tehdään yleensä nuoren metsän kunnostuksen yhteydessä. *Pystypuiden karsinnassa* parhaiden puiden alaoksat karsitaan 5 metrin korkeuteen. *Metsänlannoitukseen* lasketaan kuuluvaksi sekä kasvatus- että terveyslannoitus. Terveyslannoituksella pyritään korjaamaan maan ravinnehäiriöitä ja kasvatuslannoituksella lisäämään puuston kasvua. *Ojitus* sisältää sekä uudis- että kunnostusojituksen. Nykyään se tarkoittaa pääasiassa vanhan metsäojaverkoston kunnostusta. *Metsätien tekeminen* tarkoittaa puutavara-auton kestäväen uuden tien rakentamista tai vanhan metsäautotien perusparannusta. Metsäteiden rakentaminen ja ojitus, varsinkin uudisojitus, tehdään usein monen tilan yhteisenä hankkeena. Valtion tukea on tarkastelujakson 2004–2008 aikana voinut saada kestävän metsätalouden rahoituslain (1996) perusteella lähes kaikkiin tarkasteltuihin työlajeihin.

Taimikonhoito ja metsänviljely olivat yleisimmin tehdyt metsänhoidon työläjit vuosina 2004–08. Kumpaakin oli tehty noin puolella tiloista ja tällaiset tilat kattoivat yli 60 prosenttia yksityismetsi-

Kuva 4. Metsänhoitotöitä vuosina 2004–2008 tehneiden tilojen osuus lukumäärästä ja pinta-alasta (n= 5 590–5 701 työläjistä riippuen).

en alasta (kuva 4). Nuoren metsän kunnostusta oli tehty lähes kahdella viidesosalla tiloista, jotka kattoivat noin puolet yksityismetsien pinta-alasta. Energiapuuta oli korjannut joka neljäs metsänomistaja. Kunnostus- tai uudisojitusta, metsän luontaista uudistamista ja metsäteiden rakentamista tai perusparannusta oli tehty noin kuudesosalla tiloista. Tällaisten tilojen osuus metsäalasta oli runsas viidesosa. Niin ojitus kuin tienrakennuskin keskittyvät siten keskimääräistä suuremmille tiloille ja harvoin toistuessaan kerralla tehdyt määrät nousevat varsin suuriksi. Pystypuiden karsintaa oli tehty joka kymmenellä tilalla. Metsänlannoitus oli harvinaisinta; sitä oli tehty selvästi alle kymmenesosalla tiloista.

Taulukossa 26 on tarkasteltu omistajaryhmittäin, kuinka suurella osalla tiloista edellä mainittuja työlajeja oli tehty ja taulukossa 27, kuinka monta hehtaaria tiloilla oli keskimäärin tehty töitä vii-

Taulukko 26. Metsänhoitotöitä tehneiden tai teettäneiden metsänomistajien osuus työlajeittain 2004–08.

	Metsän- viljely	Luon- tainen uudista- minen	Taimi- konhoito	Nuoren metsän kunnos- tus	Energia- puun korjuu	Pysty- puiden karsinta	Metsän- lannoi- tus	Ojitus	Metsä- tien teko
	% metsänomistajista tehnyt tai teettänyt								
Ammattiasema (n= 5 431–5 535)									
Palkansaaja	45	13	50	37	25	12	6	17	14
Maatalousyrittäjä	59	22	62	51	43	10	11	25	19
Muu yrittäjä	48	16	48	39	28	9	6	20	17
Eläkeläinen	47	16	46	31	20	12	5	16	14
Muu	46	16	37	27	20	11	6	10	15
Asuinpaikka (n= 5 413–5 515)									
Maaseutu	52	18	52	39	30	11	8	20	15
Taajama/pieni kaupunki	45	15	50	35	23	13	6	18	15
Kaupunki >20 000 as.	44	14	46	33	19	11	6	14	15
Omistajan ikä, vuotta (n= 5 102–5 205)									
–44	49	16	57	46	34	12	8	21	17
45–54	48	17	53	44	31	10	9	20	17
55–64	46	16	50	35	26	11	6	17	15
65–74	51	17	48	34	22	14	6	17	15
75–	47	16	42	26	14	8	5	14	14
Tavoiteryhmä (n= 4 844–4 912)									
Monitavoitteiset	62	25	66	52	38	17	11	26	21
Virkistyskäyttäjät	39	14	45	31	25	13	5	13	13
Metsästä elävät	47	16	54	41	34	14	5	17	13
Tal. turvaa korostavat	55	15	56	40	21	7	8	19	19
Epätietoiset	30	9	34	27	18	5	3	10	8
Metsäala, ha (n= 5 590–5 701)									
5–9,9	30	12	33	21	20	10	3	11	8
10–19,9	43	14	44	29	24	12	4	15	13
20–49,9	54	16	55	40	26	12	8	18	15
50–99,9	64	23	65	54	32	11	11	26	23
100–	69	25	70	57	33	11	16	30	29
Tilan hallinta (n= 5 586–5 697)									
Perheomistus	49	17	52	38	27	12	7	19	16
Yhtymä	48	15	48	33	23	9	7	17	17
Perikunta	41	12	35	26	20	8	2	12	9
Kaikki (n= 5 590–5 701)	48	16	50	36	26	11	7	18	15

Taulukko 27. Metsänhoitotöiden määrä työlajeittain 2004–08.

	Met- sänvil- jely	Luon- tainen uudis- tami- nen	Taimi- konhoi- to	Nuoren metsän kun- nostus	Ener- gia- puun korjuu	Pysty- puiden karsinta	Met- sänlan- noitus	Ojitus	Met- sätien teko (m)
Kaikilla tiloilla keskimäärin ha/tila/5 vuotta									
Ammattiasema									
Palkansaaja	1,9	0,4	2,3	1,8	1,0	0,3	0,4	1,2	155
Maatalousyrittäjä	3,4	0,9	4,8	3,8	2,5	0,4	1,0	2,9	256
Muu yrittäjä	2,7	0,6	3,6	2,9	1,2	0,3	0,6	1,8	145
Eläkeläinen	2,0	0,6	2,2	1,6	0,9	0,4	0,4	1,2	140
Muu	2,3	0,7	1,6	1,6	0,9	0,2	0,3	0,7	89
Asuinpaikka									
Maaseutu	2,6	0,7	3,1	2,4	1,5	0,4	0,6	1,9	183
Taajama/pieni kaupunki	1,9	0,5	2,4	1,7	1,0	0,3	0,4	1,3	121
Kaupunki>20 000 as.	1,9	0,5	2,3	1,6	0,7	0,4	0,5	1,0	154
Omistajan ikä, vuotta									
–44	2,7	0,5	3,4	2,6	1,6	0,3	0,6	1,9	138
45–54	2,5	0,6	3,4	2,7	1,5	0,3	0,7	1,9	190
55–64	2,0	0,5	2,5	1,9	1,3	0,3	0,5	1,3	178
65–74	2,1	0,7	2,9	2,1	0,9	0,4	0,4	1,4	155
75–	2,2	0,6	2,3	1,4	0,6	0,3	0,4	1,4	142
Tavoiteryhmä									
Monitavoitteiset	3,4	0,9	3,9	3,0	1,8	0,5	0,9	2,4	245
Virkistyskäyttäjät	1,5	0,5	2,1	1,6	0,9	0,3	0,4	0,9	102
Metsästä elävät	1,7	0,4	2,4	1,9	1,2	0,4	0,3	1,2	159
Tal. turvaa korostavat	2,5	0,6	4,1	2,7	0,9	0,2	0,7	1,8	182
Epätietoiset	1,3	0,3	1,4	1,2	0,6	0,1	0,2	0,5	44
Metsäala, ha									
5–9,9	0,8	0,3	0,9	0,5	0,5	0,2	0,1	0,5	55
10–19,9	1,3	0,4	1,4	1,0	0,8	0,3	0,2	0,8	96
20–49,9	2,3	0,5	2,6	1,8	1,3	0,4	0,6	1,3	145
50–99,9	3,9	1,0	4,6	3,9	1,8	0,5	1,0	2,9	294
100–	7,4	1,6	12,1	9,2	2,9	0,6	2,0	6,1	590
Tilan hallinta									
Perheomistus	2,2	0,6	2,9	2,2	1,3	0,4	0,6	1,5	164
Yhtymä	2,7	0,7	3,3	2,1	1,0	0,3	0,5	1,7	206
Perikunta	2,1	0,4	1,6	1,2	0,9	0,3	0,2	1,2	99
Kaikki	2,3	0,6	2,8	2,1	1,2	0,3	0,5	1,5	163

den vuoden aikana. Omistajaryhmittäiset erot ovat samansuuntaisia, joten tarkemmin esitellään vain hehtaarimääriä koskevat tulokset.

Metsää oli uudistettu viljellen keskimäärin lähes kaksi ja puoli hehtaaria ja luontaisesti runsas puoli hehtaaria viiden vuoden aikana (taulukko 27). Taimikonhoitoa oli tehty tilaa kohti keskimäärin alle kolme hehtaaria, nuoren metsän kunnostusta noin kaksi hehtaaria ja energiapuun korjuuta runsas hehtaari. Pystykarsintaa oli tehty keskimäärin alle puoli hehtaaria ja lannoitusta puoli hehtaaria. Metsäojia kaivettiin tai kunnostettiin keskimäärin puolentoista hehtaarin alalla ja metsäteitä rakennettiin tai parannettiin keskimäärin noin 160 metriä tilaa kohti.

Omistajaryhmittäisiä tuloksia tarkasteltaessa on otettava huomioon metsätilakoon vaikutus tehtyihin työmääriin. Mitä suurempi tila on, sitä enemmän on myös töiden tarvetta. Tehdyt työmäärät lisääntyvätkin odotetusti kaikissa työlajeissa metsätilakoon kasvaessa (taulukko 27). Esimerkiksi maatalousyrittäjien suuret työmäärät kaikissa työlajeissa selittyvät pääosin selvästi keskimääräistä suuremmalla tilakoolla (taulukko 19). Myös muut yrittäjät olivat useissa työlajeissa varsin aktiivisia. Eläkeläisten ja palkansaajien metsätiloilla oli tehty lähes kaikkia töitä keskimääräistä vähemmän.

Maaseudulla asuvat omistajat olivat tehneet keskimääräistä enemmän metsänhoitoa, mikä osaltaan selittyy heidän keskimääräistä suuremmalla metsätilakoollaan. Taajamissa ja pienissä kaupungeissa asuvat metsänomistajat olivat maaseudulla asuvia passiivisempia lähes kaikissa työlajeissa.

Omistajan ikääntyminen heijastui hehtaarimääräisiin töihin siten, että alle 55-vuotiaiden tiloilla oli tehty lähes kaikkia työlajeja enemmän kuin vanhempiin ikäluokkiin kuuluvien tiloilla. Poikkeuksia olivat vain luontainen uudistaminen, pystykarsinta ja metsänlannoitus, joita oli tehty kaikkiin ikäluokkiin kuuluvien omistajien tiloilla likimain saman verran. Iän vaikutus ei kuitenkaan enää ollut niin selvä tarkasteltaessa, kuinka suurella osalla tiloista töitä oli tehty (taulukko 26). Ainoastaan vanhimman ikäluokan eli vähintään 75 -vuotiaiden tiloilla oli tehty keskimääräistä harvemmin taimikonhoitoa, nuoren metsän kunnostusta, energiapuun korjuuta ja pystypuiden karsintaa, joita tyypillisesti tehdään usein omatoimisesti.

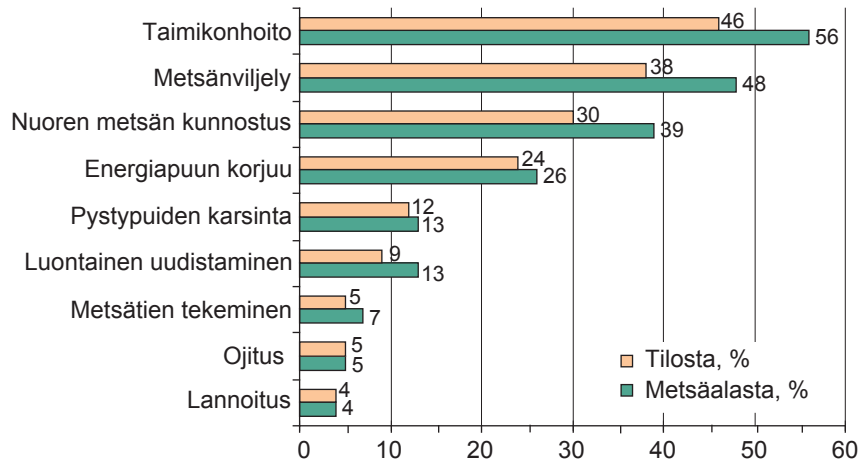
Metsänhoitotöiden määrissä ilmeni selviä eroja metsänomistajien tavoitteiden suhteen: monitavoitteiset olivat tehneet lähes kaikkia työlajeja eniten ja epätietoiset vähiten. Monitavoitteisten metsätilat olivatkin keskimääräistä suurempia ja epätietoisten pienimpiä (taulukko 18). Taloudellista turvaa korostavien tiloilla oli tehty taimikonhoitoa kaikkein eniten. Virkistyskäyttäjien tiloilla oli tehty keskimääräistä vähemmän metsänhoitoa. Odotusten vastaisesti metsästä elävät eivät erotuneet muista tavoiteryhmistä aktiivisuudellaan, mikä johtunee myös muiden kuin puuntuotantotavoitteiden korostumisesta (ks luku 3.3.).

Perikuntien tiloilla oli tehty metsänhoitotoimenpiteitä keskimääräistä vähemmän. Yhtymien tiloilla oli sen sijaan tehty selvästi eniten viljelyä, taimikonhoitoa ja metsätienrakennusta tai -kunnostusta.

4.1.2 Omatoimisuus metsänhoidossa

Metsänomistajat olivat vuosina 2004–08 tehneet yleisimmin taimikonhoitoa ja metsänviljelyä oman perheen voimin. Taimikonhoitoa oli tehty omatoimisesti 46 prosentilla tiloista ja metsänviljelyä lähes kahdella viidesosalla (kuva 5). Nuoren metsän kunnostustakin oli tehty omatoimisesti lähes joka kolmannella tilalla ja energiapuun korjuuta joka neljännellä tilalla. Pystypuiden karsintaa oli tehty joka kymmenellä tilalla. Muissa työlajeissa omatoimisuus oli harvinaisempaa. Omistajaryhmittäin erot omatoimisuudessa olivat samankaltaisia kuin metsähoitotyölajeja ylipäänsä tehtäessä.

Omistajien oman työn osuus kaikkiaan tehdystä työmäärästä vaihteli huomattavasti työlajeittain (taulukko 28). Eniten oman perheen työvoimalla oli tehty pystykarsintaa, energiapuun korjuuta ja taimikonhoitoa. Omatoimisesti tehdyn työmäärän osuus oli näissä työlajeissa peräti 60–80 prosenttia. Metsänviljelystä ja nuoren metsän kunnostuksesta tehtiin omin voimin selvästi yli puolet ja luontaisesta uudistamisalasta kaksi viidesosaa. Lannoitus-, ojitus- ja tiehankkeissa omatoimisuus oli selvästi vähäisempää, viidesosan luokkaa tai alle.

Kuva 5. Metsänhoidon työlajeja omatoimisesti vuosina 2004–2008 tehneiden osuus kaikista tiloista ja metsäalasta (n= 5 590–5 701 työlajista riippuen).

Taulukko 28. Omatoimisesti tehdyn metsänhoidon osuus kaikkiaan tehdystä työstä työlajeittain 2004–08. Mukana tilat, joilla oli tehty tarkasteltavaa työlajia.

	Metsän- viljely	Luon- tainen uudista- minen	Taimi- konhoi- to	Nuoren metsän kunnos- tus	Ener- giapuun korjuu	Pysty- puiden karsinta	Metsän- lannoit- us	Ojitus	Metsä- tien teko
% kaikkiaan tehdystä työlajin määrästä									
Ammattiasema									
Palkansaaja	65	40	75	56	64	78	26	18	13
Maatalousyrittäjä	60	39	65	59	75	83	24	15	15
Muu yrittäjä	47	45	60	56	68	75	21	17	27
Eläkeläinen	49	43	59	48	62	76	23	13	18
Muu	43	47	65	56	57	64	25	1	30
Asuinpaikka									
Maaseutu	59	40	67	56	72	82	24	17	17
Taajama/pieni kaupunki	55	53	67	54	68	87	22	14	22
Kaupunki>20 000 as.	47	39	58	47	49	62	19	8	11
Omistajan ikä, vuotta									
–44	65	55	66	54	69	85	23	16	22
45–54	64	46	77	62	70	77	30	17	18
55–64	58	33	69	54	70	74	22	20	17
65–74	49	44	60	50	65	77	25	9	9
75–	36	40	43	36	46	73	11	8	12
Tavoiteryhmä									
Monitavoitteiset	65	47	76	64	71	87	27	17	16
Virkistyskäyttäjät	49	39	59	42	68	72	24	13	26
Metsästä elävät	72	50	77	66	75	79	30	23	18
Tal. turvaa korostavat	46	32	57	50	60	71	18	10	16
Epätietoiset	41	26	48	40	46	49	18	12	13
Metsäala, ha									
5–9,9	49	39	64	59	73	68	30	20	26
10–19,9	54	42	67	57	73	79	42	15	12
20–49,9	58	46	69	57	67	80	29	17	18
50–99,9	57	46	62	50	66	72	21	15	18
100–	54	30	64	54	61	93	6	9	15
Tilan hallinta									
Perheomistus	56	41	65	55	69	80	22	15	17
Yhtymä	57	40	68	57	60	76	35	17	18
Perikunta	48	55	59	42	57	65	6	6	14
Kaikki	56	42	66	54	67	78	22	15	17

Tarkasteltaessa omatoimisesti tehdyn työn osuutta kaikkiaan tehdystä alasta metsätilakoon vaikutus heikkenee. Esimerkiksi maatalousyrittäjät eivät erottuneet juuri muista omatoimisuuden suhteen (taulukko 28). Merkille pantavaa on myös palkansaajien aktiivisuus metsänviljelyssä, taimikonhoidossa ja lannoituksessa ja yrittäjien omatoimisen työn huomattava osuus koneita ja mahdollisesti tilojen välistä yhteistyötä vaativassa tienrakennuksessa. Kaupunkilaisomistajat olivat kaikissa työlajeissa vähiten omatoimisia. Ikääntymisen omatoimisuutta vähentävä vaikutus ilmenee vasta vanhimmissa ikäluokissa. Omatoimisuus oli 65–74-vuotiailla useimmissa työlajeissa hieman ja vähintään 75-vuotiailla kaikissa työlajeissa selvästi keskimääräistä vähäisempää.

Metsästä elävät olivat muita ryhmiä omatoimisempia pystykarsintaa ja tienrakennusta lukuun ottamatta, vaikka monissa työlajeissa ero monitavoitteisiin ei ollut suuri. Virkistyskäyttäjien tiloilla peräti neljäsosa metsäteistä oli tehty omatoimisesti. Taloudellista turvaa korostavat ja etenkin epä-tietoiset jäivät alle keskimääräisen omatoimisuuden tason kaikissa työlajeissa.

Omatoimisesti tehdyllä työllä ja tilakoolla ei näyttäisi olevan selkeää yhteyttä, vaikka kokonais-työmäärät kasvavatkin tilakoon suuretessa. Suurilla yli sadan hehtaarin tiloilla omatoimisuus oli keskimääräistä vähäisempää useissa työlajeissa. Perikuntien tiloilla omatoimisuus oli luontaista uudistamista lukuun ottamatta vähäisempää kuin yhtymillä tai perhemetsätiloilla.

4.1.3 Julkisen tuen käyttö metsänhoitoon ja -parannukseen

Kestävän metsätalouden rahoituslain (KEMERA) mukaista tukea oli mahdollista saada vuosina 2004–08 metsän uudistamiseen erityistapauksissa, taimikonhoitoon ja nuoren metsän kunnostukseen, terveyslannoitukseen, kunnostusojitukseen sekä metsätien rakentamiseen ja perusparannukseen. Energiapuun korjuuseen ja haketukseen oli myös mahdollista saada tukea.

Metsänomistajista kaksi viidesosaa oli saanut tukea johonkin metsänhoidon tai –parannuksen työlajiin vuosina 2004–08 (taulukko 29). Yleisimmin tukea oli saatu taimikonhoitoon tai nuoren metsän kunnostukseen, johon lähes kolmasosa metsänomistajista oli saanut tukea. Kunnostusojitukseen, metsänuudistamiseen ja metsäteiden rakentamiseen tai perusparantamiseen oli saanut tukea joka kymmenes. Energiapuun korjuuseen ja haketukseen tukea oli saanut joka kahdeskymmenes ja terveyslannoituksiin vain muutama prosentti metsänomistajista.

Maatalousyrittäjät olivat käyttäneet tukea keskimääräistä useammin, heistä yli puolet oli saanut tukea johonkin työlajiin. Tukea oli keskimääräistä useammin käytetty lähes kaikkiin työlajeihin.

Asuinpaikan suhteen tuen käytössä ei ollut merkittäviä eroja. Metsänomistajan iänkin suhteen erot olivat melko vähäisiä lukuun ottamatta alle 55-vuotiaita, jotka olivat käyttäneet tukea hieman keskimääräistä useammin.

Metsätilakoon kasvaessa tuen käytön todennäköisyys selvästi lisääntyi: kun alle kymmenen hehtaarin metsätiloista tukea oli käyttänyt joka viides, niin yli sadan hehtaarin tiloista tukea käyttäneitä oli jo kolme neljäsosaa. Perikuntien omistamilla metsätiloilla julkista tukea oli käytetty kaikissa työlajeissa metsänuudistamista sekä energiapuun korjuuta ja haketusta lukuun ottamatta keskimääräistä selvästi harvemmin.

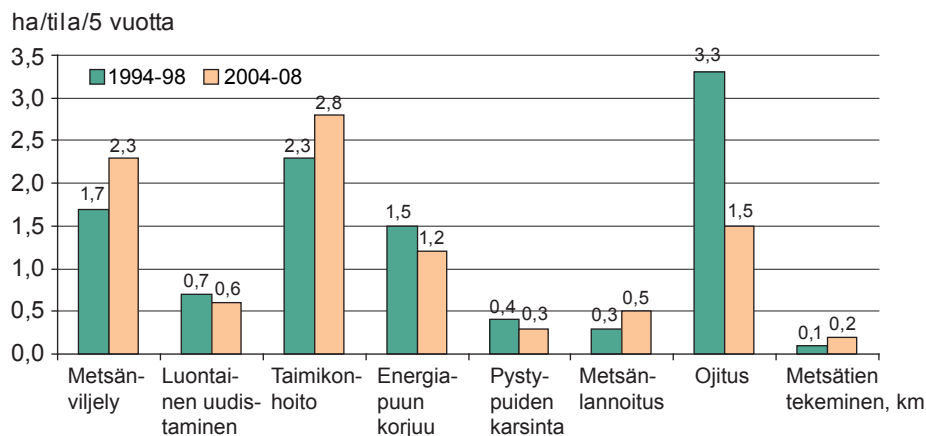
Taulukko 29. Metsätalouden rahoitustukea vuosina 2004–08 saaneet metsänomistajat.

	Metsänuu- distaminen	Taimikon- hoito tai nuoren metsän kunnostus	Terveys- lannoitus	Kunnos- tus- ojitus	Metsätiet	Ener- giapuun korjuu/ haketus	Sai tukea johonkin työlajeista
	% metsänomistajista						
Ammattiasema (n= 5 594)							
Palkansaaja	10	28	4	10	8	5	40
Maatalousyrittäjä	7	39	5	17	13	11	53
Muu yrittäjä	11	28	3	9	7	6	40
Eläkeläinen	9	28	3	9	8	5	40
Muu	14	24	5	5	8	5	38
Asuinpaikka (n= 5 562)							
Maaseutu	10	31	4	12	10	7	44
Taajama/pieni kaupunki	9	29	3	10	7	5	41
Kaupunki>20 000 as.	8	27	3	7	8	4	38
Omistajan ikä, vuotta (n= 5 267)							
–44	9	36	5	12	8	9	47
45–54	11	32	4	12	11	7	46
55–64	9	27	3	10	8	6	39
65–74	9	30	3	9	8	6	43
75–	8	27	2	8	10	4	40
Tavoiteryhmä (n= 4 935)							
Monitavoitteiset	12	41	5	16	11	10	55
Virkistyskäyttäjät	8	21	2	7	7	3	31
Metsästä elävät	9	27	3	9	6	5	38
Tal. turvaa korostavat	8	36	5	12	11	6	48
Epätietoiset	7	21	2	6	5	4	32
Metsäala, ha (n= 5 773)							
5–9,9	3	11	1	4	4	2	20
10–19,9	6	21	1	6	6	4	32
20–49,9	9	34	4	11	9	6	48
50–99,9	16	48	6	18	14	11	64
100–	25	63	11	24	23	16	76
Tilan hallinta (n= 5 769)							
Perheomistus	8	31	4	11	9	6	43
Yhtymä	12	30	3	11	9	6	43
Perikunta	9	20	1	6	6	5	32
Kaikki (n= 5 773)	9	29	3	10	9	6	42

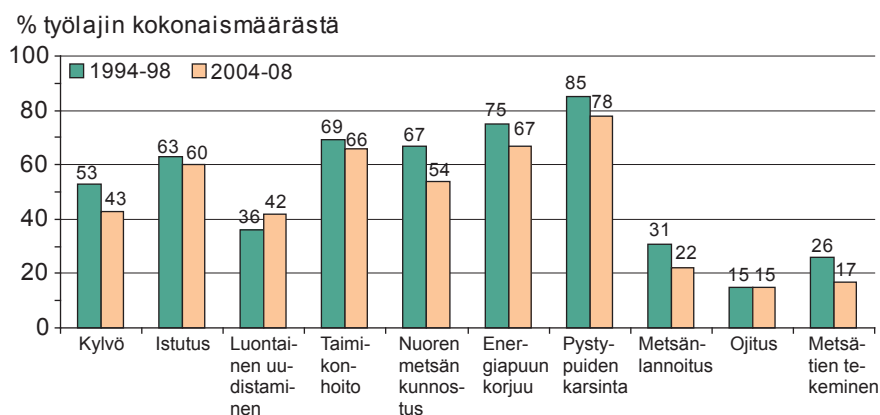
4.1.4 Metsänhoitomäärien kehitys 1990-luvulta

Tehtyjen metsänhoitotöiden määrien muutosta oli mahdollista tarkastella lähes kaikkien työlajien osalta kahdelta viisivuotisjaksolta, vuosilta 1994–98 ja 2004–08. Molempien ajankohtien tiedot kerättiin metsänomistajilta, joten niihin sisältyvät sekä omin varoin että valtion tuella tehdyt hehtaarit.

Metsänviljelymäärät lisääntyivät selvästi 2000-luvulle tultaessa (kuva 6), mutta luontaisen uudistamisen keskimääräinen ala tilaa kohden laski hieman. Tilakohtainen taimikonhoitomäärä sen sijaan nousi puolella hehtaarilla. Keskimääräinen energiapuun korjuuala laski jonkin verran. Pys-

Kuva 6. Metsänhoitomäärät 1990- ja 2000-luvuilla työlajeittain kaikilla tiloilla.

Kuva 7. Metsänomistajien omatoimisesti tekemien töiden osuus työlajeittain 1990- ja 2000-luvuilla. Mukana tilat, joilla oli tehty kyseistä työlajia.

tyypuiden karsinta pysyi lähes samana, mutta lannoitusmäärät nousivat jonkin verran. Metsäojitus väheni selvästi ja metsätiekilometrit lisääntyivät jonkin verran.

Kuvassa 7 on tarkasteltu omatoimisen työn osuuden muutosta työlajeittain 1990- ja 2000-luvulla. Osuudet on laskettu tehdyistä kokonaismääristä. Yleisesti ottaen oman perheen voimin tehdyn työn osuus laski. Ainoastaan luontaisen uudistamisen töissä omatoimisuus lisääntyi ja pysyi ennallaan ojituksessa. Omatoimisuus väheni selvimmin nuoren metsän kunnostuksessa, kylvössä, metsänlannoituksessa ja tienrakennuksessa.

4.2 Puukauppa

4.2.1 Puukaupan yleisyys

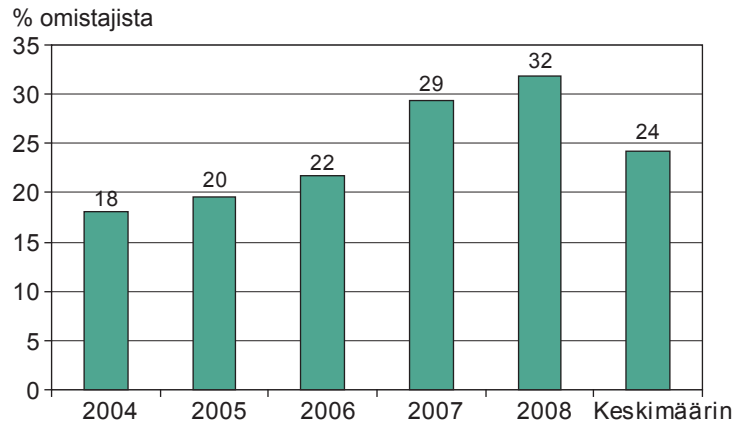
Metsänomistajista 62 prosenttia teki vuosina 2004–08 ainakin yhden puukaupan (taulukko 30). Heistä yli puolet (54 %) oli tehnyt puukaupan vain yhtenä vuotena ja 8 prosenttia joka vuosi. Puuta myyneet omistivat kolme neljäsosaa yksityismetsistä. Puukaupan tehneillä oli metsää keskimäärin 44 hehtaaria, mikä oli lähes kaksi kertaa enemmän kuin kaupoista pidättyneillä (23 ha).

Taulukko 30. Vähintään yhden puukaupan vuosina 2004–08 tehneet metsänomistajat sekä heidän käyttämänsä puukauppatavat.

	Teki puukaupan	Puukaupan tehneistä metsänomistajista teki										
		% metsänomistajista					% metsäalasta					
		pystykaupan	hankintakaupan	suorakaupan	valtakirjakaupan	sopimuskaupan						
Ammattiasema												
Palkansaaja	57	69	79	83	44	45	56	58	35	34	21	24
Maatalousyrittäjä	78	87	78	85	61	61	59	55	30	25	32	43
Muu yrittäjä	63	80	83	91	39	31	61	66	30	22	26	33
Eläkeläinen	59	71	80	84	42	41	56	58	38	35	18	23
Muu	65	75	77	91	36	30	53	52	38	38	14	22
Asuinpaikka												
Maaseutu	66	79	78	84	52	53	62	59	31	27	24	33
Taajama/pieni kaupunki	61	69	79	84	43	41	56	57	36	32	21	27
Kaupunki >20 000 as.	55	67	83	87	35	35	47	49	45	42	19	25
Omistajan ikä, vuotta												
–44	63	78	82	88	56	58	61	58	30	31	29	38
45–54	66	77	78	85	48	50	57	54	35	29	25	36
55–64	60	74	77	82	45	46	55	55	35	31	23	29
65–74	65	77	81	85	42	45	56	58	36	30	20	29
75–	53	67	83	88	41	38	60	64	40	34	15	18
Tavoiteryhmä												
Monitavoitteiset	79	87	82	87	54	51	60	61	29	25	30	35
Virkistyskäyttäjät	50	62	78	83	39	45	52	51	41	36	15	24
Metsästä elävät	60	70	69	75	53	54	62	64	34	32	18	23
Tal. turvaa korostavat	58	75	89	92	29	31	47	48	43	37	18	31
Epätietoiset	53	65	82	82	34	36	53	49	40	35	18	25
Metsäala, ha												
5–9,9	41	42	71	72	41	41	55	55	38	39	12	12
10–19,9	53	53	75	75	43	44	55	56	37	36	17	17
20–49,9	70	71	81	81	46	46	59	60	35	35	23	23
50–99,9	81	81	84	85	51	51	58	58	33	32	28	28
100–	85	88	89	91	50	46	58	55	24	22	41	44
Tilan hallinta												
Perheomistus	64	77	79	85	47	49	59	58	34	29	23	31
Yhtymä	60	75	82	86	40	39	52	53	37	30	24	34
Perikunta	49	60	78	81	40	44	52	55	39	38	19	26
Kaikki	62	75	79	85	46	47	57	57	35	30	22	31
n	4 456–5 157						2 764–3 117					

Kantohintojen voimakas nousu vuonna 2007 ja puunmyyntitulojen verohuojennus 2008 vetivät metsänomistajia markkinoille. Kun jakson alussa (2004–06) kauppoja solmi vajaa viidesosa metsänomistajista, niin vuosina 2007–08 lähes kolmasosa metsänomistajista teki puukaupan (kuva 8). Keskimäärin joka neljäs metsänomistaja tuli vuoden aikana puumarkkinoille.

Taulukossa 30 on esitetty metsänomistajien puukaupoissaan käyttämät puukauppatavat. Niitä tarkasteltaessa on huomattava, että metsänomistaja on voinut tehdä viiden vuoden aikana useampia puukauppoja ja käyttää niissä erilaisia kauppatapoja. Esimerkiksi pystykauppoja tehneistä kolmasosa oli tehnyt myös hankintakauppaa, ja toisaalta hankintakauppaa tehneistä hieman yli puolet oli

Kuva 8. Vuoden aikana puukaupan tehneiden metsänomistajien osuus.

tehnyt myös pystykauppaa. Suoraan puunostajien kanssa kauppaa tehneistä runsas kymmenesosa oli tehnyt myös valtakirjakaupan ja lähes kuudesosa metsäyhtiön sopimusasiakkuuskaupan.

Puukaupan tehneistä metsänomistajista pystykaupalla puuta oli myynyt neljä viidesosaa ja hankintakaupalla vajaa puolet. Suoraan puunostajan kanssa puukaupan oli tehnyt lähes 60 prosenttia puukaupan tehneistä, kun taas valtakirjan metsänhoitoyhdistykselle oli antanut runsas kolmannes. Metsäyhtiön sopimusasiakkuuden pohjalta kaupan oli tehnyt joka viides kauppaa tehneistä metsänomistajista.

Maatalousyrittäjät olivat selvästi muita ammattiryhmiä aktiivisempia puukaupassa: lähes 80 prosenttia heistä oli tehnyt kaupan, kun muissa ryhmissä kaupan tehneitä oli noin 60 prosenttia. Maatalousyrittäjät tekivät muita selvästi yleisemmin hankintakauppoja ja sopimusasiakkuuskauppoja yhtiöiden kanssa. Eläkeläiset olivat puolestaan tehneet muita yleisemmin puukauppaa valtakirjalla.

Iän suhteen puukauppa-aktiivisuudessa ei ollut merkittäviä eroja lukuun ottamatta vähintään 75-vuotiaita, joista vain puolet oli tehnyt puukaupan. Alle 45-vuotiaat olivat tehneet hankintakauppaa yleisemmin kuin iäkkäämmät.

Maaseudulla asuvat tekivät yleisemmin puukauppoja, mikä selittyy osaltaan maatalousyrittäjien puukauppa-aktiivisuudella. Taajamissa ja kaupungeissa asuvistakin lähes 60 prosenttia oli tehnyt vähintään yhden puukaupan. Kaupungissa asuvat olivat tehneet muita useammin valtakirjakauppoja.

Monitavoitteiset metsänomistajat olivat selvästi aktiivisempia puukaupan suhteen kuin muihin tavoiteryhmiin kuuluvat omistajat. Virkistyskäyttäjät ja epätietoiset olivat muita harvemmin puumarkkinoilla, mutta heistäkin joka toinen teki puukaupan viiden vuoden aikana. Taloudellista turvaa korostavat, virkistyskäyttäjät ja epätietoiset olivat keskimääräistä useammin metsänhoitoyhdistysten valtakirjakauppa-asiakkaita ja monitavoitteiset muita useammin metsäyhtiöiden sopimusasiakkaita. Metsästä elävät ja monitavoitteiset suosivat muita useammin hankintakauppaa.

Tuloksista käy myös selvästi ilmi metsätilakoon yhteys puukauppaan: mitä enemmän metsänomistajalla oli metsää, sitä todennäköisemmin hän oli tehnyt puukaupan. Tilakoko heijastui myös puukauppatapaan: metsätilakoon kasvaessa metsänhoitoyhdistyksen valtakirjakaupan todennäköisyys laski ja metsäyhtiön sopimusasiakkuuden todennäköisyys kasvoi. Perikunnat tekivät

puukauppaa perheomistajia ja yhtymiä harvemmin, mutta kauppatapojen suhteen erot eivät olleet merkittäviä.

Taulukon 30 luvuista voidaan myös laskea, kuinka moni kaikista metsänomistajista on esimerkiksi metsäyhtiön sopimusasiakas kertomalla sopimuskaupan tehneiden osuus puukaupan tehneiden osuudella ($22 \times 62/100$), eli sopimusasiakkaita oli metsänomistajista noin 14 prosenttia. Viidesosa metsänomistajista oli puolestaan antanut metsänhoitoyhdistykselle valtakirjan puukaupan hoitamiseen. Hankintakauppaa tekeviä oli lähes kolmasosa kun taas pystykauppaa tehneitä oli noin puolet kaikista metsänomistajista. Hankintakauppoja tehneet omistivat keskimääräistä suurempia metsätiloja (50 ha), kun taas valtakirjakauppoja tehneillä metsätilat olivat keskikokoisia (38 ha).

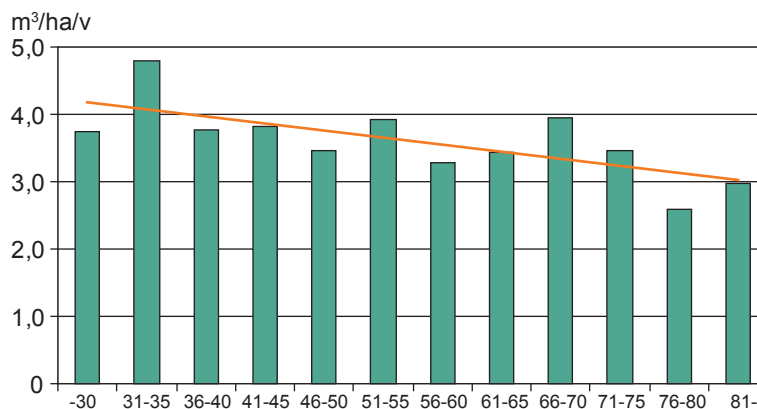
4.2.2 Myyntimäärä ja puukaupan koko

Vuosina 2004–08 metsänomistajat myivät puuta vuodessa keskimäärin $3,5 \text{ m}^3/\text{ha}$ (taulukko 31). Puuta myyneillä myyntiväli oli keskimäärin 3,4 vuotta ja puukaupan koko vuodessa 530 m^3 .

Ammattiasemaltaan maatalousyrittäjät ja varsinkin muut yrittäjät olivat myyneet keskimäärin metsähehtaaria ja vuotta kohden eniten ja eläkeläiset sekä muut (työtön, opiskelija, jne.) vähiten. Maatalousyrittäjillä puunmyyntiväli oli lyhin ja myös vuotuisen puukaupan koko oli keskimääräistä suurempi, mutta muilla yrittäjillä puukaupan koko oli selvästi suurin.

Vaikka kaupunkilaismetsänomistajista puukaupan oli tehnyt keskimääräistä pienempi osuus, he olivat käyttäneet metsiään muita tehokkaammin: sekä myyntimäärä hehtaaria kohden että puukaupan koko oli suurempi kuin maaseudulla tai taajamissa asuvilla metsänomistajilla. Sen sijaan myyntiväli oli kaupunkilaisilla hieman pidempi kuin muualla asuvilla.

Iältään alle 45-vuotiaat olivat myyneet puuta metsähehtaaria kohden eniten ja iäkkäimmät, vähintään 75-vuotiaat vähiten. Myyntimäärä ei kuitenkaan vähene suoraviivaisesti iän myötä, sillä 65–74-vuotiaat olivat myyneet keskimääräistä enemmän. Puukaupan koko ei juurikaan vaihtele iän myötä, sen sijaan puun myyntiväli kasvaa selvästi iän lisääntyessä. Kuvassa 9 on tarkasteltu lähemmin iän ja myyntimäärän yhteyttä. Kuvasta käy ilmi, että hakkuut kylläkin laskevat iän lisääntyessä, mutta sekä 66–75-vuotiaat että yli 80-vuotiaat olivat hakanneet yllättävän paljon.

Kuva 9. Vuosina 2004–08 puun myyntimäärä ($\text{m}^3/\text{ha}/\text{v}$) ja sen lineaarinen trendi metsänomistajien 5-vuotiskäluokittain.

Taulukko 31. Vuotuinen puun myyntimäärä metsähehtaaria kohden kaikilla metsänomistajilla sekä vuotuisen puukaupan koko ja myyntiväli puuta myyneillä 2004–08.

	Myyntimäärä kaikilla keskimäärin, m ³ /ha/v	Puukaupan tehneillä	
		puukaupan koko m ³ /tila/v	myyntiväli, v
Ammattiasema			
Palkansaaja	3,5	498	3,4
Maatalousyrittäjä	3,9	619	2,7
Muu yrittäjä	4,2	712	3,5
Eläkeläinen	3,1	483	3,7
Muu	3,0	466	4,0
Asuinpaikka			
Maaseutu	3,4	509	3,2
Taajama/pieni kaupunki	3,7	495	3,6
Kaupunki >20 000 as.	3,9	604	3,7
Omistajan ikä, vuotta			
–44	4,0	529	2,7
45–54	3,7	528	3,3
55–64	3,4	530	3,4
65–74	3,7	516	3,6
75–	2,8	582	3,9
Tavoiteryhmä			
Monitavoitteiset	4,0	552	2,8
Virkistyskäyttäjät	2,7	432	3,7
Metsästä elävät	2,7	378	3,5
Tal. turvaa korostavat	4,0	760	3,6
Epätietoiset	3,7	574	3,8
Metsäala, ha			
5–9,9	4,5	332	4,1
10–19,9	3,8	378	3,9
20–49,9	3,9	508	3,3
50–99,9	3,4	635	2,8
100–	2,9	1 134	2,5
Tilan hallinta			
Perheomistus	3,6	511	3,3
Yhtymä	3,5	651	3,5
Perikunta	3,0	557	3,6
Kaikki	3,5	530	3,4
n	4 456–5 157	2 764–3 117	

Monitavoitteiset ja taloudellista turvaa korostavat olivat myyneet puuta hehtaaria ja vuotta kohden selvästi enemmän kuin muihin tavoiteryhmiin kuuluvat metsänomistajat. Taloudellista turvaa korostavilla myös puukaupan koko oli selvästi suurempi kuin muita metsänomistuksen tavoitteita korostavilla. Virkistyskäyttäjät ja metsästä elävät hakkasivat puolestaan selvästi muita vähemmän.

Vaikka puukaupan todennäköisyys lisääntyi metsätilakoon kasvaessa, hehtaariohittaiset myyntihakkuut vähenivät metsäalan lisääntyessä. Puukaupan koko luonnollisesti kasvoi ja myyntiväli lyheni metsäalan lisääntyessä. Perikunnissa metsiä hakattiin vähemmän kuin perheen ja yhtymän hallinnoimilla metsätiloilla. Yhtymissä vuotuisen puukaupan koko oli suurempi kuin muilla.

Taulukko 32. Puukaupan tunnuslukuja puukauppatavoittain. Mukana vähintään yhden puukaupan vuosina 2008–08 tehneet metsänomistajat.

	Teki puukaupan	pystykaupan	hankintakaupan	suorakaupan	valtakirjakaupan	sopimuskaupan
Metsäala, ha	44	47	45	45	38	61
Myyntiväli, v	3,4	3,2	2,8	3,2	3,5	2,7
Kaupan koko, m ³	530	610	385	500	540	640
Myynti, m ³ /ha/v	4,7	5,1	4,4	4,5	5,4	5,2

Taulukkoon 32 on koottu puukauppatavoittain puukaupan tunnuslukuja vähintään yhden puukaupan ko. kauppatavalla tehneiltä metsänomistajilta. Valtakirjakaupan tehneet metsänomistajat omistivat keskimäärin hieman vähemmän metsää, kun taas metsäyhtiön sopimusasiakkaina kaupan tehneet omistivat suurempia metsätiloja. Hankintakaupalla ja yhtiön sopimusasiakkaina kauppaa tehneillä myyntiväli oli muita lyhyempi. Puukaupan koko oli hankintakauppaa tehneillä pienin ja sopimusasiakkailla suurin, mutta ero pystykauppaa tehneisiin verrattuna ei ollut merkittävä. Hehtaaria kohden eniten olivat myyneet ne metsänomistajat, jotka olivat tehneet kauppaa valtakirjalla.

4.2.3 Puun myyntisuunnitelmat ja arvio hintakehityksestä

Puukaupan tulevaisuuden näkymien kartoittamiseksi metsänomistajilta kysyttiin, kuinka paljon he aikovat myydä puuta seuraavien viiden vuoden (2009–13) aikana verrattuna edeltäneiden viiden vuoden (2004–08) myyntimääriin. Lisäksi metsänomistajia pyydettiin arvioimaan puun hintakehitystä sekä lyhyellä aikavälillä eli kuluvana vuotena (2009) että pitkällä aikavälillä vuoteen 2020 mennessä.

Noin joka kymmenes metsänomistaja aikoi myydä puuta selvästi enemmän vuosina 2009–13 kuin vuosina 2004–08 (taulukko 33). Lähes joka kuudes aikoi myydä saman verran ja vajaa viidesosa selvästi vähemmän. Joka kuudes metsänomistaja ei aikonut myydä lainkaan puuta ja myyntiaiketaan ei osannut arvioida 40 prosenttia metsänomistajista.

Maatalousyrittäjistä joka neljäs aikoi myydä puuta tulevina vuosina yhtä paljon kuin aiemmin ja hieman runsas neljäsosa huomattavasti vähemmän. Eläkeläisissä oli muita enemmän lähes puolet niitä, jotka eivät osanneet arvioida tulevaa myyntimäärää.

Asuinpaikan suhteen erot lähivuosien puun myyntiaikomoiksissa olivat vähäisiä. Sen sijaan metsänomistajan iän suhteen erot olivat selkeitä: mitä iäkkäämmistä metsänomistajista oli kyse, sitä vähemmän heissä oli sellaisia, joilla lähivuosien myyntiaikomukset olivat suurempia tai yhtä suuria kuin aiempina viitenä vuotena. Myös aikomuksistaan epätietoisien osuus lisääntyi vanhemmissa ikäluokissa.

Joka neljäs, siis keskimääräistä useampi monitavoitteinen metsänomistaja aikoi myydä puuta lähivuosina suunnilleen saman verran kuin edellisten viiden vuoden aikana. Toisaalta neljäsosa monitavoitteisista aikoi myydä vähemmän kuin aiemmin. Monitavoitteisissa oli myös selvästi keskimääräistä vähemmän niitä, jotka eivät aikoneet myydä lainkaan lähivuosina. Muiden tavoiteryhmien välillä ei juuri ollut eroja puunmyyntiaikomoiksissa.

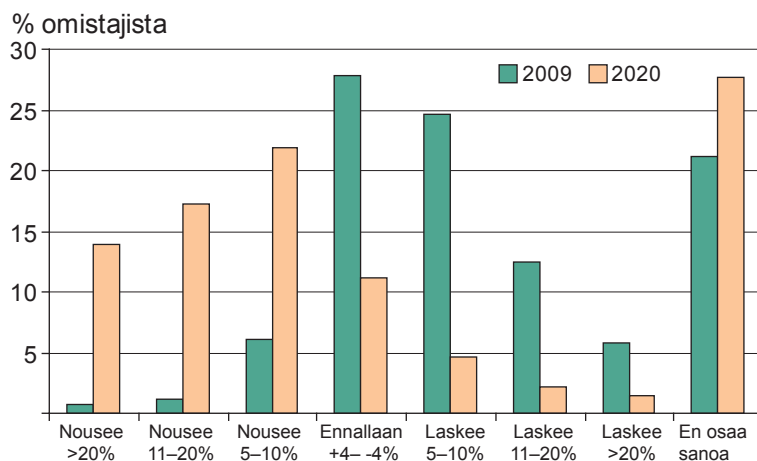
Erot myyntiaikomoiksissa olivat selkeitä metsätilakoon suhteen. Metsätilakoon kasvaessa yhä useampi metsänomistaja aikoi myydä lähivuosina likimain yhtä paljon kuin aiemmin, mutta toi-

Taulukko 33. Metsänomistajien puunmyyntiaikomukset vuosina 2009–13 verrattuna 2004–08 myytyyn määrään.

	Selvästi enemmän	Likimain yhtä pal- jon	Selvästi vähem- män	En myy lainkaan	En osaa- sanoa	Yht.
	% metsänomistajista					
Ammattiasema (n= 5 288)						
Palkansaaja	16	13	18	16	37	100
Maatalousyrittäjä	13	24	27	7	29	100
Muu yrittäjä	14	18	19	16	33	100
Eläkeläinen	8	9	16	21	47	100
Muu	14	13	11	20	41	100
Asuinpaikka (n= 5 264)						
Maaseutu	11	16	20	14	39	100
Taajama/pieni kaupunki	11	11	18	19	41	100
Kaupunki >20 000 as.	14	11	15	19	40	100
Omistajan ikä, vuotta (n= 4 993)						
–44	16	22	20	12	31	100
45–54	14	17	21	14	35	100
55–64	13	13	18	16	39	100
65–74	8	10	19	18	44	100
75–	7	6	12	24	50	100
Tavoiteryhmä (n= 4 722)						
Monitavoitteiset	13	24	25	7	31	100
Virkistyskäyttäjät	14	8	14	21	43	100
Metsästä elävät	12	12	18	19	40	100
Tal. turvaa korostavat	13	12	16	17	41	100
Epätietoiset	12	9	16	22	41	100
Metsäala, ha (n= 5 440)						
5–9,9	9	5	9	33	44	100
10–19,9	14	8	14	17	47	100
20–49,9	13	17	21	12	38	100
50–99,9	10	24	29	7	30	100
100–	12	27	28	4	29	100
Tilan hallinta (n= 5 434)						
Perheomistus	12	14	19	16	39	100
Yhtymä	13	14	18	15	40	100
Perikunta	11	9	13	20	48	100
Kaikki (n= 5 440)	12	14	18	17	40	100

saalta myös selvästi vähemmän myyvien määrä lisääntyi tilakoon kasvaessa. Sen sijaan sellaisia omistajia, jotka eivät aikoneet myydä lainkaan oli selvästi vähemmän suurten tilojen omistajissa kuin pienmetsänomistajissa. Myös myyntiaikeistaan epätietoisien määrä oli suurten metsätilojen omistajien joukossa pienempi kuin pienten. Perikunnissa oli keskimääräistä enemmän myyntiaikeistaan epätietoisia.

Metsänomistajien hintaodotukset kuluvalle vuodelle 2009 olivat selvästi pessimistisemmät kuin pitkän aikavälin hintaodotukset (kuva 10). Metsänomistajista reilu neljäsosa katsoi, että puun hinta kuluvana vuonna pysyy likimain ennallaan, mutta lähes saman verran oli niitä, jotka arvioivat hintojen laskevan 5–10 prosenttia. Lähes viidesosa arvioi hintojen laskevan yli kymmenen prosenttia. Sen sijaan pitkällä aikavälillä, vuoteen 2020 puun hintojen nähtiin kehittyvän huomattavasti.

Kuva 10. Metsänomistajien näkemys puun hinnan kehityksestä lyhyellä aikavälillä (2009) ja pitkällä aikavälillä vuoteen 2020 ($n_{2009}=5\ 642$, $n_{2020}=5\ 603$).

tavasti myönteisemmin: peräti puolet metsänomistajista arvioi hintojen nousevan vähintään viisi prosenttia, ja vain kymmenen prosenttia metsänomistajista arvioi hintojen laskevan. Joka viides ei osannut arvioida kuluvan vuoden ja joka neljäs pitkän aikavälin hintakehitystä.

Kuluvan vuoden hintanäkemyksissä ei ollut merkittäviä eroja omistajaryhmittäin. Eläkeläisissä, vähintään 75-vuotiaissa, pienmetsänomistajissa (5–10 ha), perikunnissa sekä metsänomistuksen tavoitteiltaan epätietoisissa oli kuitenkin keskimääräistä selvästi enemmän sellaisia, jotka eivät osanneet arvioida hintakehitystä.

Myönteisin pitkän aikavälin hintanäkemyksiä oli alle 55-vuotiailla, maatalousyrittäjillä ja muilla yrittäjillä sekä metsänomistuksen tavoitteiltaan monitavoitteisilla ja vähintään sata hehtaaria metsää omistavilla.

4.2.4 Energiapuun myynti

Energiapuun käytön ennakoitaan lisääntyvän tulevaisuudessa merkittävästi. Kovin moni metsänomistajista ei kuitenkaan ole vielä myynyt energiapuuta. Vain joka kuudes kaikista metsänomistajista oli myynyt energiajakeita metsästään (taulukko 34). Koska energiapuuta korjataan tavallisimmin ainespuukaupan yhteydessä, on luontevaa tarkastella energiapuukauppaakin ainespuuta myyneiden metsänomistajien suhteen. Heistä runsas neljäsosa oli myynyt myös energiapuuta jossain muodossa. Tavallisimmin energiapuukauppa oli tehty uudistushakkuualueen hakkuutähteistä, mutta myös energiarankaa harvennusemetsistä oli myynyt lähes kuudesosa puukaupan tehneistä metsänomistajista. Sen sijaan kantoja oli myynyt vain alle kymmenesosa puukaupan tehneistä.

Valmista polttopuuta, joko halkoja tai pilkkeitä oli myynyt vajaa kymmenesosa kaikista metsänomistajista ja hieman runsas kymmenesosa puukaupan tehneistä. Hakkeen valmistus ja myynti oli metsänomistajien keskuudessa harvinaista.

4.2.5 Puukaupan kehitys 1980-luvun lopulta nykyhetkeen

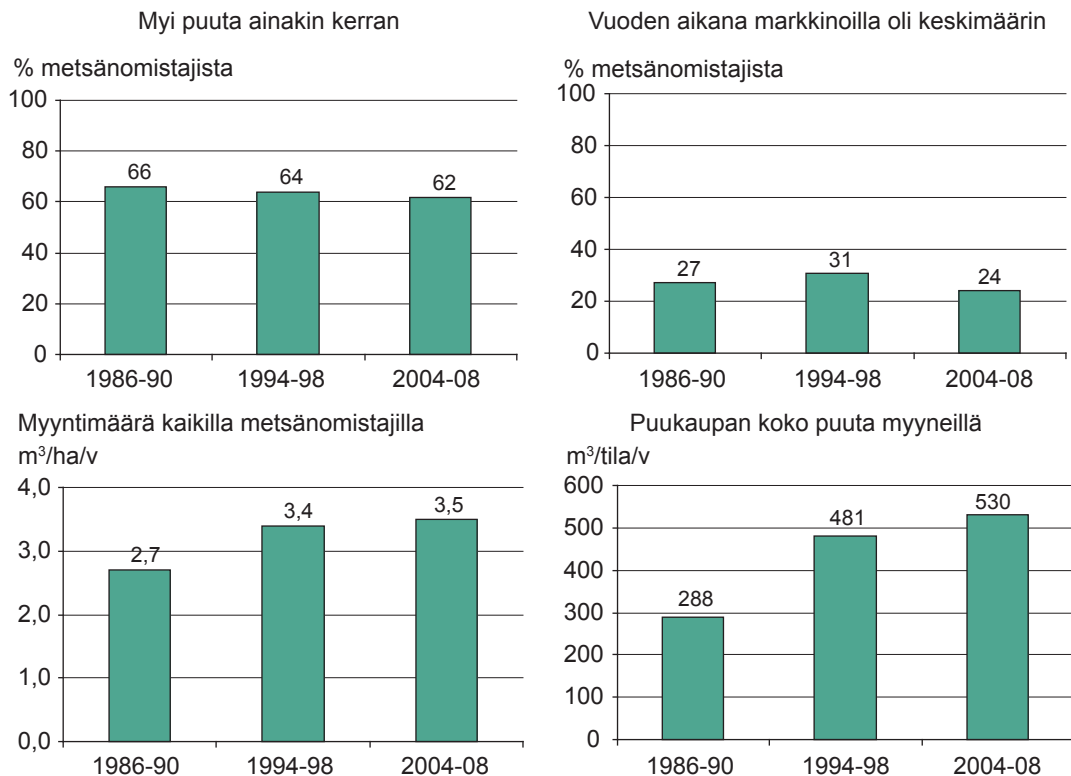
Tarkasteltaessa metsänomistajien puukauppaa kahdenkymmenen vuoden aikana, 1980-luvun lopulta 2000-luvun lopulle, havaitaan muutama selkeä muutos. Ensinnäkin viiden vuoden jaksolla

Taulukko 34. Energiapuuta myyneiden metsänomistajien osuus vuosina 2004–08.

Energiapuujae	% kaikista metsänomistajista	% ainespuuta myyneistä
Energiaranka harvennushakkuista	9	14
Hakkuutähde uudistushakkuista	11	18
Kantoja uudistushakkuista	4	7
Jotain yllä olevista	17	28
Polttopuuta–halkoa tai pilkettä	8	12
Valmista haketta	< 1	1
n	4 700–4 742	2 662–2 782

puukauppaa tehneiden metsänomistajien määrä on lievästi supistunut, samoin vuosittain markkinoilla olevien metsänomistajien määrä. Kun vuosina 1986-90 puukaupan teki 66 prosenttia metsänomistajista, 2000-luvun lopulla markkinoilla oli enää 62 prosenttia metsänomistajista (kuva 11). Vuoden aikana markkinoilla olevien metsänomistajien määrä on vastaavasti supistunut vajaasta kolmasosasta neljäsosaan. Vuosittainen puukauppa on siten yhä harvempien metsänomistajien käsissä.

Toiseksi puun myyntimäärät ovat kasvaneet. Kun 1980-luvun lopulla metsänomistajat myivät hehtaaria kohden keskimäärin 2,7 kuutiometriä vuodessa, niin 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä myyntimäärä oli noussut 3,5 kuutiometriin. Vuotuisen puukaupan koossa muutos on vielä merkittävämpi: kaupan koko on miltei kaksinkertaistunut. Myyntimäärän ja kaupan koon kehitys todennäköisesti selittyy osaksi veromuutoksilla (verojärjestelmän siirtymäkausi oli vuosina

Kuva 11. Puunmyyntien muutokset 1980-luvun lopulta nykyhetkeen.

1993–2005 ja määräaikaiset puukaupan verohuojennukset olivat voimassa 1.4.2008–31.12.2010) sekä puun huippuhinnoilla vuonna 2007. Myyntimäärien muutos saattaakin olla tilapäistä.

Energiapuun kaupasta ei ole vertailutietoja aiemmilta vuosilta lukuun ottamatta polttopuuta. Polttopuukauppaa (halkoja tai pilkkeitä) tehneiden metsänomistajien määrä on vähentynyt 1990-luvun lopulta. Kun vuosina 1994–98 polttopuukauppaa teki 11 prosenttia kaikista metsänomistajista, 2000-luvun lopulla polttopuuta oli myynyt enää 8 prosenttia metsänomistajista. Muutos liittyy metsänomistajien omatoimisuuden vähentymiseen.

4.3 Metsätalouden tietojen hankinta ja palveluiden käyttö

4.3.1 Neuvontapalveluiden käyttö

Metsänomistajien neuvonta jaetaan tässä kolmeen luonteeltaan ja tavoitteiltaan erilaiseen ryhmään: henkilökohtaiseen neuvontaan sekä ryhmä- ja joukkoneuvontaan (Karppinen ym. 2002).

Henkilökohtaisen neuvonnan tavoitteena on antaa metsänomistajalle paitsi neuvontaa myös ammattiapua erilaisissa metsätalouteen liittyvissä kysymyksissä. Päävastuu metsänomistajien henkilökohtaisesta neuvonnasta on metsänhoitoyhdistyksillä, mutta myös metsäkeskuksen toimihenkilöt neuvovat erityiskysymyksissä (mm. metsäluonnonhoito, julkinen tuki, yritystoiminta) ja metsäsuunnitteluun liittyvissä asioissa. Metsäyhtiöiden ammattihenkilöt antavat merkittävässä määrin henkilökohtaista neuvontaa puukaupan yhteydessä myös metsänhoidossa ja metsäluonnon erityisen tärkeiden ympäristöjen käsittelyssä. Metsänomistajat voivat tehdä metsäyhtiöiden kanssa palvelusopimuksia, joihin voi sisältyä puukaupan ohella myös metsien hoitoon liittyviä töitä. Myös metsäpalveluyrittäjät antavat työpalveluiden ohella, tosin valtakunnallisesti pienemmässä mittakaavassa neuvontaa ja ammattiapua metsänomistajille. Paikallisesti metsäpalveluyrittäjillä voi olla suurikin merkitys. Toisin kuin aikaisemmin tässä tutkimuksessa neuvontakontakteissa on otettu mukaan metsänhoitoyhdistysten ja metsäkeskusten ohella myös muiden metsäalan ammattilaisten antama henkilökohtainen neuvonta.

Ryhmäneuvonta on tavallisesti ajankohtaisista aiheista järjestettävää koulutusta, jonka tavoitteena on tarjota metsänomistajalle syvällisempi käsitys jostain asiasta tai menetelmästä. Tilaisuuksien kesto vaihtelee kolmesta tunnista muutamaan päivään. Metsänomistajille kursseja järjestävät metsäkeskukset, metsänhoitoyhdistykset ja metsäalan oppilaitokset. Myös kansalais- ja työväenopistot järjestävät jonkin verran metsäalan kursseja.

Joukkoneuvonnan tavoitteena on herättää laajemman metsänomistajajoukon mielenkiintoa metsätaloutta kohtaan ja välittää tietoja kulloinkin ajankohtaisista asioista. Joukkoneuvontaan on tässä luettu erilaiset luento- ja esitelmätilaisuudet sekä metsäpäivät ja metsäretkeilyt. Tällaisia järjestävät metsänhoitoyhdistysten ja metsäkeskusten ohella muun muassa metsäyhtiöt, pankit ja tutkimuslaitokset.

Metsäsuunnitelma on keskeinen työväline paitsi omistajan päätöksenteossa myös neuvonnassa. Metsäsuunnitelmasta on suurin hyöty, kun se on suhteellisen tuore, enintään 10 vuotta vanha. Jäljempänä on tarkasteltu vain tällaisten tilakohtaisten metsäsuunnitelmien omistamista. Metsäsuunnittelupalveluiden käyttöä ovat yksityiskohtaisemmin tarkastelleet tällä aineistolla Kurttila ym. (2010).

Metsänomistajista 85 prosenttia oli viiden vuoden aikana (2004–08) tarvinnut vähintään kerran henkilökohtaista neuvontaa joko henkilökohtaisesti tai puhelimitse metsäalan ammattilaiselta (taulukko 35). Heidän hallussaan oli yli 90 prosenttia yksityismetsien metsäalasta. Joukkoneuvontatilaisuuksiin oli osallistunut runsas kolmasosa metsänomistajista, mikä vastaa 44 prosenttia metsäalasta. Ryhmäneuvontaan osallistuminen oli selvästi harvinaisempaa. Vajaa kuudesosa metsänomistajista oli käynyt metsäalan kurssilla ainakin kerran viiden vuoden kuluessa. Tällaisilla metsänomistajilla oli metsää keskimääräistä enemmän, joten metsäalasta ryhmäneuvonnan piirissä oli viidesosa. Metsäsuunnitelma oli 45 prosentilla tiloista, mikä vastasi kuitenkin 60 prosenttia metsäalasta.

Maatalousyrittäjät olivat selvästi aktiivisimpia neuvontapalveluiden käyttäjiä. Peräti 94 prosenttia heistä oli tarvinnut henkilökohtaista neuvontaa. Myös ryhmä- ja joukkoneuvonnan käyttäjinä maanviljelijät olivat muita ammattiryhmiä aktiivisempia. Metsäsuunnitelma oli 60 prosentilla

Taulukko 35. Eri neuvontamuodoin vuosina 2004–2008 tavoitetut metsänomistajat omistajaryhmittäin.

	Henkilökohtainen neuvonta		Joukkoneuvonta		Ryhmäneuvonta		Metsäsuunnitelma		Yht.
	% metsänomistajista	% metsäalasta	% metsänomistajista	% metsäalasta	% metsänomistajista	% metsäalasta	% metsänomistajista	% metsäalasta	
Ammattiasema (n= 5 006–5 762)									
Palkansaaja	84	91	29	38	13	17	46	58	100
Maatalousyrittäjä	94	96	45	50	19	25	60	71	100
Muu yrittäjä	86	93	27	29	14	16	48	67	100
Eläkeläinen	84	89	38	47	13	20	40	52	100
Muu	82	92	26	43	14	21	33	44	100
Asuinpaikka (n= 4 980–5 735)									
Maaseutu	87	93	35	45	15	21	45	59	100
Taajama/pieni kaupunki	85	90	34	40	14	19	44	57	100
Kaupunki >20 000 as.	84	91	37	46	13	18	46	63	100
Omistajan ikä, vuotta (n= 4 719–5 410)									
–44	85	93	31	42	16	21	54	71	100
45–54	89	94	31	41	15	19	50	64	100
55–64	85	92	33	44	14	20	45	58	100
65–74	86	92	41	46	15	23	41	61	100
75–	80	87	39	46	11	15	35	45	100
Tavoiteryhmä (n= 4 409–5 011)									
Monitavoitteiset	93	96	48	55	22	27	58	67	100
Virkistyskäyttäjät	83	89	32	38	12	21	38	55	100
Metsästä elävät	86	92	30	38	12	14	42	53	100
Tal. turvaa korostavat	89	95	37	42	17	18	53	70	100
Epätietoiset	73	78	22	28	7	10	35	50	100
Metsäala, ha (n= 5 159–5 942)									
5–9,9	72	73	23	23	8	8	23	24	100
10–19,9	83	83	32	32	10	10	36	37	100
20–49,9	90	91	36	38	16	17	53	55	100
50–99,9	94	94	50	51	20	20	64	64	100
100–	96	97	56	52	27	29	73	76	100
Tilan hallinta (n= 5 156–5 938)									
Perheomistus	87	92	36	44	14	20	45	60	100
Yhtymä	84	92	36	49	15	21	48	62	100
Perikunta	80	87	29	39	11	19	40	53	100
Kaikki (n= 5 159–5 942)	85	92	35	44	14	20	45	60	100

maatalousyrittäjistä. Eläkeläisiltä ja ryhmään muut kuuluvilta metsäsuunnitelma löytyi muita harvemmin. Omistajan asuinpaikan suhteen neuvontapalveluiden käytössä ja metsäsuunnitelman omistamisessa ei ollut mainittavia eroja.

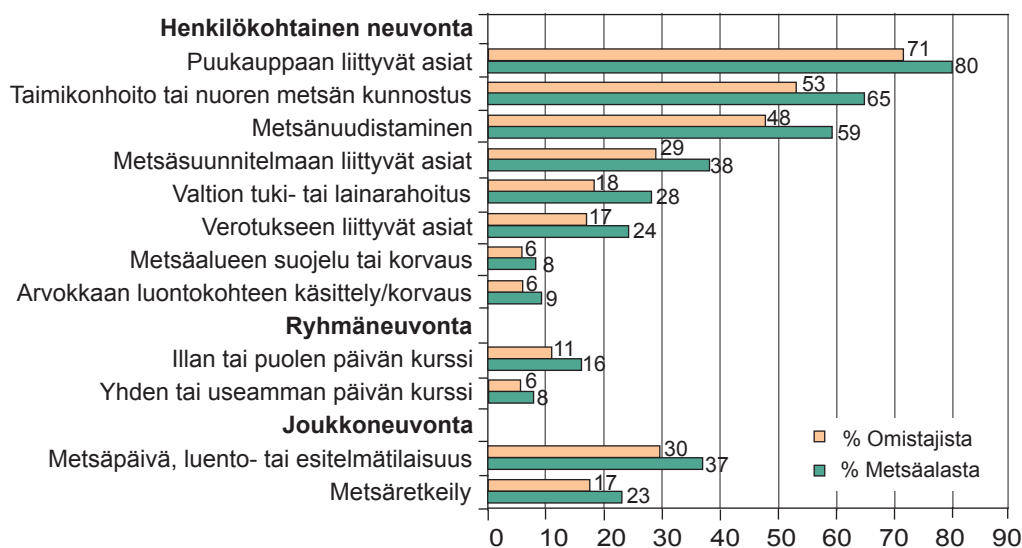
Ennako-odotusten vastaisesti ikä ei juuri ollut yhteydessä henkilökohtaisten neuvontapalveluiden käyttöön. Joukkoneuvontatilaisuuksissa vähintään 65-vuotiaat olivat käyneet jopa muita yleisemmin. Metsäsuunnitelman olivat kuitenkin hankkineet muita yleisemmin alle 55-vuotiaat. On tosin huomattava, että tässä tarkastelussa ei ole otettu huomioon neuvontapalveluiden käytön useutta; yksi kerta viiden vuoden aikana oli samanarvoinen kuin useampi kerta.

Metsätilakoko heijastui sen sijaan selvästi neuvontapalveluiden käyttöön. Mitä suurempi tila oli, sitä todennäköisemmin neuvontapalveluita oli käytetty ja hankittu metsäsuunnitelma.

Metsänomistuksen tavoitteiltaan monitavoitteisissa oli keskimääräistä enemmän kaikkien neuvontapalveluiden käyttäjiä, ja epätietoisissa vastaavasti keskimääräistä vähemmän. Taloudellista turvaa korostavissa oli keskimääräistä selvästi enemmän metsäsuunnitelman hankkineita.

Perikuntien on usein todettu olevan metsätaloudellisesti muita passiivisempia, mikä kävi ilmi myös edellä metsänhoitotöitä ja hakkuita tarkasteltaessa. Perikuntien hoidosta vastaavat henkilöt olivat keskimääräistä huonommin osallistuneet myös eri neuvontamuotoihin.

Kuvassa 12 on tarkasteltu henkilökohtaista neuvontaa aihealueittain. Runsas kaksi kolmasosaa metsänomistajista oli tarvinnut neuvontaa ja ammattiapua puukauppaan liittyvissä asioissa. Noin puolet metsänomistajista oli tarvinnut neuvoja taimikonhoitoon, nuoren metsän kunnostukseen tai metsänuudistamiseen liittyvissä asioissa. Metsäsuunnitteluun liittyen neuvontaa oli tarvinnut vajaa kolmasosa metsänomistajista. Valtion rahoitustukeen tai verotukseen liittyviä neuvoja oli tarvinnut joka kuudes metsänomistaja. Metsäalueen suojele tai arvokkaan luontokohteen käsittely tai niihin liittyvät korvaukset olivat askarruttaneet kuutta prosenttia metsänomistajista.

Kuva 12. Henkilökohtaiseen neuvontaan sekä ryhmä- ja joukkoneuvontaan vuosina 2004–08 osallistuneet metsänomistajat (n= 5 870).

Metsäkurseista illan tai korkeintaan puolen päivän kurssit olivat suosituimpia kuin pidemmät kurssit: joka kymmenes metsänomistaja oli käynyt lyhyemmän kurssin mutta vain joka kahdeskymmenes pidemmän kurssin. Joukkoneuvontamuodoista suosituimpia olivat erilaiset metsäpäivät ja luento- tai esitelmätilaisuudet, joille osallistui lähes kolmasosa metsänomistajista. Metsäretkeilyt olivat kiinnostaneet joka kuudetta metsänomistajaa.

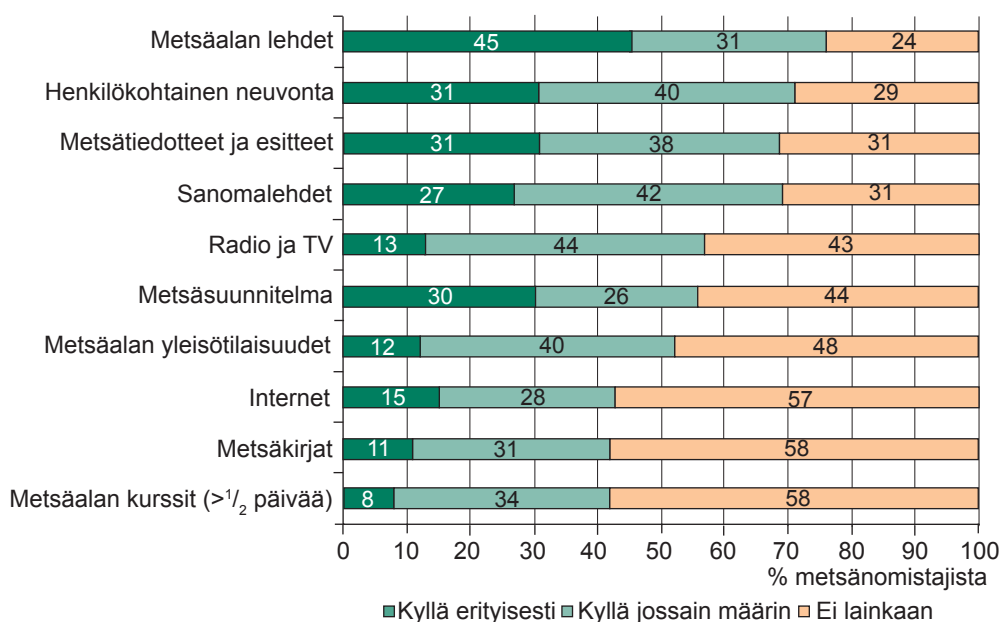
4.3.2 Tiedonhankintakanavat

Metsänomistajilta kysyttiin, millä tavoin he haluaisivat saada tietoja metsien käsittelystä ja hoidosta sekä metsätaloudesta. Tiedonhankintatavat voitiin yleisyyden perusteella jakaa kolmeen ryhmään. Neljä suosituinta tiedonhankintakanavaa olivat metsäalan lehdet, henkilökohtainen neuvonta, kotiin tulevat metsätiedotteet ja esitteet sekä sanomalehdet (kuva 13). Vähintään kaksi kolmasosaa metsänomistajista piti näitä itselleen soveliaina tiedonhankintalähteinä, ja vähintään runsas neljäsosa piti niitä parhaimpina tiedonhankintakeinoina. Metsäalan lehdet olivat lähes puolelle metsänomistajista mieluisin tiedonhankintakanava.

Toiseksi suosituimmat tiedonhankintalähteet olivat radio ja TV, metsäsuunnitelma ja metsäalan yleisötilaisuudet (joukkoneuvonta). Nämä olivat vähintään puolelle metsänomistajista mieluisia tiedonhankintatapoja. Metsäsuunnitelma osoittautui tärkeäksi tietokanavaksi.

Vähiten kysyntää oli internetillä, metsäalan kirjoilla ja kursseilla. Kuitenkin nämäkin olivat tarpeellisia noin 40 prosentille metsänomistajista. Internet oli näistä tärkein kanava.

Metsänomistajilta tiedusteltiin myös millaisia metsäalan lehtiä he lukevat. Metsänhoitoyhdistysten lehdet tavoittivat laajimmin metsänomistajat, yli puolet seurasi yhdistysten lehtiä (taulukko 36). Lähes yhtä yleisesti luettiin Maaseudun tulevaisuutta sekä sen metsänomistajanumeroa ja Metsäliiton viestiä. Maaseudun tulevaisuutta luettiin kuitenkin muita useammin muualla kuin kotona. Metsäyhtiöiden (Stora Enso ja UPM) asiakaslehdet, metsäkeskusten lehdet sekä Metsälehti olivat

Kuva 13. Mieluisimmat tavat saada tietoja metsien käsittelystä ja hoidosta sekä metsätaloudesta (n= 5 870).

Taulukko 36. Metsäalan lehtien tilaajat ja lukijat vuonna 2009.

Lehti	Tulee kotiin	Luen muualla	Tilaaja tai lukija
Metsänhoitoyhdistyksen lehti	51	5	55
Maaseudun tulevaisuuden metsänomistajanumerot ¹⁾	46	5	51
Metsäliiton Viesti / Skogsextra	40	3	42
Maaseudun tulevaisuus	38	16	54
Terve Metsä (Stora Enso)	33	3	36
Metsäkeskuksen lehti	29	5	33
Metsä (UPM)	22	4	25
Metsälehti	19	4	24
Landsbygdens Folk	4	1	4
Muut metsäalan lehdet	4	0	4
Skogsbruket	3	1	4

¹⁾ Maaseudun tulevaisuuden metsänomistajanumero ilmestyy neljä kertaa vuodessa ja jaetaan ilmaiseksi kaikille metsänhoitomaksua maksaville metsänomistajille.

seuraavaksi laajimmin seurattuja. Ruotsinkielisillä metsälehdillä oli näitä selvästi pienempi lukijakunta.

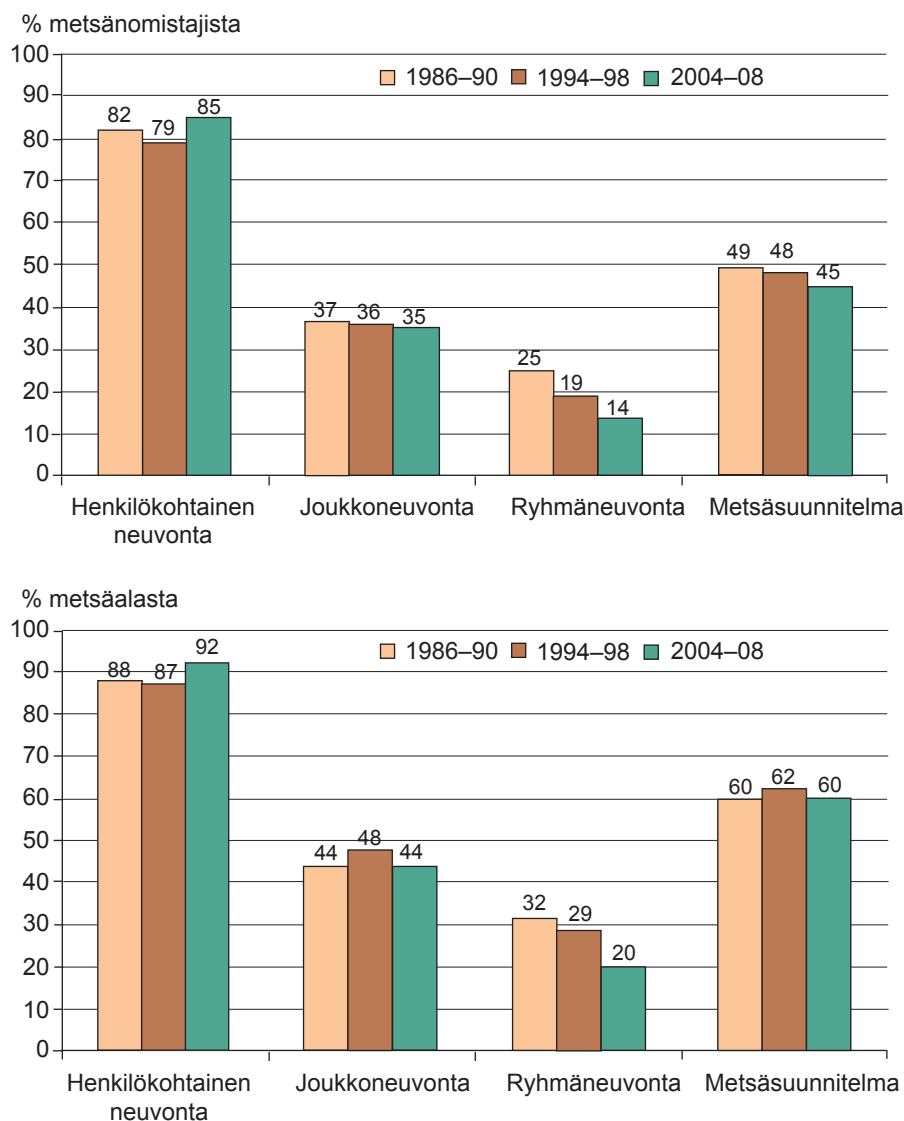
Valtaosa metsäalan lehdistä on ilmaislehtiä. Näiden rinnalla tilausmaksulliset lehdet–Maaseudun tulevaisuus ja Metsälehti–ovat kuitenkin saaneet huomattavan suuren metsänomistajajoukon lukijoikseen.

4.3.3 Neuvontapalveluiden käytön kehitys 1990-luvulta

Henkilökohtaisella neuvonnalla tavoitettujen metsänomistajien määrä ei ole juurikaan muuttunut kahdessakymmenessä vuodessa (kuva 14). Tavoitettujen määrä on jopa hieman kasvanut, mikä saattaa kuitenkin johtua siitä, ettei neuvontaa enää rajattu pelkästään metsänhoitoyhdistysten ja metsäkeskusten toimihenkilöihin.

Neuvonnan aihealueissa on tapahtunut 1990-luvun loppuun verrattuna jonkin verran muutoksia. Ensinnäkin puukauppaneuvontaa on saanut 13 prosenttiyksikköä suurempi metsänomistajajoukko. Tämä voi johtua paitsi neuvontaorganisaatioita koskevasta rajausmuutoksesta (aiemmassa tutkimuksessa kysymys koski vain metsänhoitoyhdistyksiä ja metsäkeskuksia, nyt myös muita), myös puukaupan verohuojennuksista ja vuoden 2007 korkeasuhdanteesta puumarkkinoilla. Toiseksi metsänuudistamiseen liittyvää neuvontaa oli tarvinnut hieman useampi, kuten myös neuvontaa metsäalueen suojeluun tai arvokkaan luontokohteen käsittelyyn sekä näihin liittyviin korvauksiin. Kolmanneksi metsäsuunnitelmaan liittyvää neuvontaa on tarvinnut aiempaa harvempi.

Myöskään joukkoneuvonnalla tavoitettujen metsänomistajien määrässä ei ole tapahtunut oleellista muutosta kahden vuosikymmenen kuluessa. Merkittävää muutosta ei ole myöskään tapahtunut joukkoneuvonnan eri muotoihin osallistumisessa. Metsäretkeilyille on osallistunut hieman vähäisempi metsänomistajajoukko, mutta metsäpäiville ja esitelmätilaisuuksiin yhtä moni kuin aiemmin.

Kuva 14. Eri neuvontakeinoin tavoitetut metsänomistajat ja heidän osuutensa metsäalasta 1980-luvun lopulta lähtien.

Ryhmäneuvontaan osallistuneiden määrä on sen sijaan tasaisesti vähentynyt parinkymmenen vuoden aikana. Kun vielä 1980-luvun lopulla joka neljäs oli osallistunut metsäalan kursseille, 2000-luvun lopulla enää vajaa kuudesosa. Kursseille osallistuneilla oli keskimääräistä enemmän metsää, joten metsäalasta heidän osuutensa on vielä viidennes. Lyhytkursseilla osallistujakatoa on ollut suhteellisesti hieman enemmän kuin pidemmällä, vähintään päivän kestäville kursseilla.

Myös voimassa olevan, enintään kymmenen vuotta vanhan metsäsuunnitelman omistavien metsänomistajien osuus on vähentynyt neljällä prosenttiyksiköllä 1980-luvun lopusta. Keskimääräistä suuremmat tilat ovat kuitenkin hankkineet suunnitelmia, joten metsäalaosuus on pysynyt likimain samalla 60 prosentin tasolla.

5 Johtopäätökset

Keskeiset muutokset metsänomistajakunnassa vuosina 1999–2009 voidaan tiivistää seuraaviin tekijöihin: 1) metsänomistajat ikääntyvät ja tilalla asuminen vähenee, 2) keskimääräinen metsätilakoko pienenee ja vaikka suuria metsätiloja muodostuu enemmän, niiden kiinteistörakenne heikkenee eli erillisten metsäkiinteistöjen hajanaisuus lisääntyy, 3) aktiivisimman metsänomistajatavoiteryhmän eli monitavoitteisten metsänomistajien osuus on pienenemässä. Edellä mainitut tekijät ovat osittain yhteydessä toisiinsa. Metsänomistajien käyttäytymiseen vaikuttavat pysyvien rakenteellisten muutoksien lisäksi talouden suhdannevaihtelut ja veropolitiikan muutokset.

Metsänomistusrakenne

Väestön ikääntyessä metsänomistajat ovat ikääntyneet muuta väestöä nopeammin. Tämä johtuu siitä, että muilla kuin maanviljelijöillä eli ns. metsätilanomistajilla (palkansaajilla, yrittäjillä ja eläkeläisillä) suuri osa metsistä siirtyy seuraavalle sukupolvelle vasta perintönä. Kun metsätilanomistajien osuus on kasvanut nopeasti ja metsätilat peritään yhä iäkkäämpänä, metsänomistajien keski-ikä nousee. Metsänomistajien keski-ikä onkin noussut vuoden 1990 54 vuodesta varsin nopeasti nykyiseen 60 vuoteen. Metsänomistajien ikäjakauma on lisäksi hyvin vino, sillä 56 prosenttia metsänomistajista on täyttänyt 60 vuotta. Suuret ikäluokat, vuosina 1945–50 syntyneet omistavat noin viidenneksen metsätiloista ja metsäalasta. Kun väestön elinajan odote on kasvanut, se osaltaan tasoittaa sukupolvenvaihdosta suurten ikäluokkien tiloilla (Karppinen ja Ahlberg 2008).

Metsänomistajien ikääntyessä eläkeläiset ovat nousseet ammattiasemaltaan suurimmaksi metsänomistajaryhmäksi. Heidän osuutensa on 45 prosenttia. Kehitykseen on osaltaan vaikuttanut myös maataloustuotantoa harjoittavien tilojen määrän nopea väheneminen ja maanviljelijöiden siirtyminen eläkkeelle. Palkansaajien osuus näyttää vakiintuneen 30 prosentin tasolle. Palkansaajat tulevat metsänomistajiksi keskimäärin niin iäkkäinä, että osa heistä on metsätilan saatuaan jo jäänyt eläkkeelle tai jää pian. Muiden yrittäjien kuin maatalousyrittäjien osuus on hieman kasvanut. Sen sijaan sekalainen, muiden metsänomistajien (työttömät, opiskelijat ym.) joukko on supistunut 1990-luvun lopulta, jolloin työttömiä oli nykyistä enemmän. Merkille pantavaa on, että maatalousyrittäjien ja muiden metsänomistajien eli metsätilanomistajien ikäero on kasvanut. Maatalousyrittäjät ovat noin kymmenen vuotta metsätilanomistajia nuorempia. Vielä vuonna 1990 maatalousyrittäjät ja metsätilanomistajat olivat likimain samanikäisiä. Ainakin osan ikäerosta selittää maataloutta harjoittavan tilan sukupolvenvaihdokseen kannustava perintö- ja lahjaveron huojennus, joka keventää tilan omistajanvaihdokseen liittyviä kustannuksia.

Päätoimisten maatalousyrittäjien osuus on supistunut kymmenessä vuodessa 22 prosentista 16 prosenttiin. Maataloustuotantoa harjoitettiin omaan lukuun kuitenkin vielä 21 prosentilla tiloista. Vuoden 2010 maatalouslaskennan työvoimaa koskevien ennakkotietojen perusteella voidaan arvioida, että noin 60–65 prosenttia maanviljelijöistä ja heidän perheenjäsenistään on päätoimisia (Maatalouslaskenta 2010). Tämä tarkoittaisi, että metsänomistajista 13–14 prosenttia olisi päätoimisia maanviljelijöitä. Kun tämän lisäksi on pari prosenttia päätoimisia metsätalousyrittäjiä, tutkimuksessa saatu maatalousyrittäjien, joihin on luettu myös metsätalousyrittäjät, osuus metsänomistajakunnasta vaikuttaa suuruusluokaltaan oikealta. Päätoimisten maatalousyrittäjien osuuden supistumiseen on vaikuttanut paitsi maatilojen määrän vähentyminen, myös kotieläintuotannon osuuden pieneneminen jatkavilla tiloilla. Suurimmalla osalla kotieläintiloista maatalous on päätoimista, kun taas viljatilat ovat usein sivutoimisia. Vuoden 2010 maatalouslaskennan mukaan enää kolmasosa maatiloista oli kotieläintiloja (Maatalouslaskenta 2010).

Metsätilakoko on edelleen pienentynyt, vaikka tutkimuksen kohteena oleva yhden kunnan alueella sijaitseva metsätila käsitti, toisin kuin aikaisemmissa metsänomistajatutkimuksissa, puolisoiden tilat yhdessä. Vuonna 2009 keskimääräinen tilakoko oli 35 hehtaaria, mikä on kaksi hehtaaria vähemmän kuin vuonna 1999 ja neljä hehtaaria vähemmän kuin vuonna 1990. Sen sijaan tutkimuskunnan ulkopuolella metsänomistus on lisääntynyt. Vuonna 2009 metsää omisti tutkimuskunnan ulkopuolella joka kuudes metsänomistaja, kun kymmentä vuotta aikaisemmin vain joka kymmenes. Puolisoiden tietojen yhdistämisellä voi tosin olla jonkin verran merkitystä metsätilan sijaintikunnan ulkopuolella omistetun metsän määrän lisääntymisessä. Toisaalta kuntamäärän supistuminen kymmenessä vuodessa (1999–2009) 452 kunnasta 348 kuntaan vaikuttaa päinvastaiseen suuntaan. Metsää omistetaan muualla myös aikaisempaa enemmän, sillä vuonna 2009 tutkimustilan sijaintikunnan ulkopuolella omistettiin keskimäärin 58 hehtaaria mutta kymmenen vuotta aikaisemmin 41 hehtaaria. Vaikuttaa siltä, että vaikka yksittäisen omistajan tilakoko saattaa kasvaa, hänen metsänomistuksensa hajanaisuus lisääntyy, toisin sanoen kiinteistörakenne pirstoutuu. Kiinteistörakenteen pirstoutuminen hankaloittaa metsätalouden harjoittamista ja siihen voidaan jälkikäteen pahimmilla alueilla vaikuttaa vain kiinteistönmuodostamislain mukaisella uusjakotoiminnalla. Uusjaossa alueen metsätilojen rajat vedetään uudestaan siten, että metsätalouden harjoittamisen edellytykset paranevat. Uusjaot ovat kuitenkin erittäin raskaita ja aikaa vieviä hankkeita, joten olisi tärkeätä kiinnittää huomiota pirstoutumisen ennaltaehkäisyyn. Tällöin politiikan kannalta on oleellista, mille tasolle erilaiset rajoitteet, verot ja tuet asetetaan (Metsätilakoon... 2011a, 2011b).

Tilallaan asuvien metsänomistajien osuus on pudonnut 42 prosenttiin kymmenen vuoden takaisesta 50 prosentista ja kahdenkymmenen vuoden takaisesta 59 prosentista. Tämä ei ole johtunut niinkään metsänomistajien kaupungistumisesta–joka sekin on kiihtynyt–vaan ennemminkin muuttamisesta tilalta muualle saman kunnan lähitaajamaan. Tilan sijaintikunnan ulkopuolella asui vuonna 1999 tasan kolmasosa metsänomistajista ja vuonna 2009 vain hieman useampi. Todennäköisesti kyse on ikääntyneiden metsänomistajien muuttamisesta palvelujen lähelle ja ehkä yleisemminkin muuttosta haja-asutusalueelta vaivattomampaan asumismuotoon. Maaseudulla asuvien metsänomistajien osuus on laskenut kymmenessä vuodessa 63 prosentista 55 prosenttiin, mutta metsäpinta-alan mukaan tarkasteltuna osuus on laskenut hieman vähemmän eli 69 prosentista 64 prosenttiin, eli maaseudulla asuvilla oli keskimääräistä enemmän metsää. Kaupungissa asuvien metsänomistajien osuus on todennäköisesti lisääntynyt osin myös kuntaliitosten ja kaupunkien määrän lisääntymisen vuoksi, vaikka kyselylomakkeella pyrittiinkin viittaamaan enemmän asuinympäristön luonteeseen (kaupunkimainen vs. haja-asutusalue) kuin hallinnolliseen kuntamuotoon.

Metsänomistusrakenteen muutoksen taustalla on yleinen väestön ja elinkeinorakenteen kehitys. Se on kuitenkin vaikuttanut metsänomistajakuntaan osin hitaammin kuin muuhun väestöön. Muutos näkyy metsänomistajakunnan ammattiasemarakenteessa, ikääntymisessä ja etämetsänomistajuuden yleistymisessä sekä metsänomistuksen tavoitteissa. Metsänomistajakunnan rakenteen kehitykseen on vaikuttanut myös se, että metsätaloutta ei pidetä Suomessa itsenäisenä elinkeinona, vaan se katsotaan sijoitustoiminnaksi. Metsätaloutta pidetään elinkeinotoimintana ainoastaan maatalouden yhteydessä tai osana puunjalostusteollisuutta. Se luetaanko metsätalouden harjoittaminen sijoitus- vai elinkeinotoiminnaksi, vaikuttaa muun muassa metsätilan sukupolvenvaihdoksen ajoittamiseen ja kustannuksiin.

Metsätilojen rakenteeseen on EU-jäsenyyden lisäksi vaikuttanut kaksi verouudistusta: vuoden 1989 luovutusvoittoverotuksen uudistus sekä vuoden 1993 pääomatuloverotuksen uudistus. Vuonna 1989 maaomaisuuden luovutusvoitot tulivat verollisiksi lukuun ottamatta yli kymmenen vuoden omistusaajan jälkeen lähisukulaisille tehtyä luovutusta. Uudistus vaikutti samalla myös käytettävään arvostustasoon perintö- ja lahjaverotuksessa, jossa vahvistettua verotusarvoa käytetään hankinta-

menona luovutusvoittoverotuksessa. Aikaisemmin käytetyistä verotusarvoista tai niiden perusteella määritetyistä arvoista siirryttiin 1990-luvulla kohti käyviä arvoja. Näyttäisi siltä, että vuoden 1989 verouudistus seurausvaikutuksineen on hidastanut metsätilojen luovutusta seuraavalle sukupolvelle. Viljelyä jatkaneilla maataloilla uudistus vaikutti vähemmän, koska niillä metsä kuuluu maatilavarrallisuuteen, johon kohdistuu sukupolvenvaihdoksessa perintö- ja lahjaveron huojennus.

Vuosina 1993–2005 toteutettiin omistajakohtaisesti siirtyminen metsäverotuksessa pinta-alaverotuksesta puun myyntitulojen verotukseen, jossa käytetään hankintatyötuloja lukuun ottamatta pääomatuloverotusta ja tasaverokantaa (pääomatuloverokanta porrastetaan vuoden 2012 alusta). Samalla puun myyntitulon verotukseen lisättiin tilan hankintamenon vähennysmahdollisuus, ns. metsävähennys. Puun myyntituloverotuksella näyttäisi olleen se vaikutus, että osa metsänomistajista on ryhtynyt aikaisempaa nopeammin laajentamaan metsänomistustaan. Päätelmää tukevat metsätilakauppatutkimusten tulokset, joiden mukaan puhtaita metsätiloja (ns. edustavat kaupat) ostaneista henkilöistä valtaosa (1990-luvulla 60 % mutta 2000-luvulla 80 %) on ollut entuudestaan metsänomistajia (Hannelius 1998, 2008). Lisäksi perikuntien pinta-alaverotuksen aikana saama verotusetu on kääntynyt puun myyntituloverotuksessa haitaksi, mikä on osaltaan vaikuttanut niiden osuuden pienenemiseen 1990-luvun alun 18 prosentista nykyiseen 12 prosenttiin. Perikuntia on muutettu yhtymiksi, joiden osuus kasvanut jo yhtä suureksi kuin perikuntien osuus. Perheomistuksen osuus on vakiintunut kolmeen neljäsosaan tiloista.

Metsänomistuksen tavoitteet

Metsänomistajien tavoitteet ovat muuttuneet varsin vähän 2000-luvun kuluessa. Suurimmat muutokset ovat monitavoitteisten osuuden lasku ja taloudellista turvaa korostavien osuuden nousu. Monitavoitteiset ovat kuitenkin edelleen suurin ryhmä: vajaa kolmasosa metsänomistajista lukeutuu monitavoitteisiin ja heidän osuutensa yksityismetsien pinta-alasta on kaksi viidesosaa.

Valtaosalle metsänomistajista puuntuotanto on edelleen tärkeä tavoite. Monitavoitteisten metsänomistajien osuus on laskenut, mikä johtuu ainakin osin maatalousyrittäjien ja maaseudulla asuvien metsänomistajien osuuden pienenemisestä. Taloudellista turvaa korostavien ja metsästä elävien osuudet ovat nousseet, mikä saattaa osin johtua myös metsäveromuutoksesta. Kolmentoista vuoden siirtymäaikana tehtiin merkittävästi normaalia enemmän päätehakkuita, mikä on johtanut metsänhoitotarpeen lisääntymiseen. Metsänhoitotoita painottavien metsästä elävien osuus lienee osin tästä syystä hieman noussut. Toisaalta kun puun myyntitulojen verotuksessa sovellettava pääomatuloverotus rinnastaa metsätalouden sijoitustoimintaan, se saattaa heijastua sijoitusnäkökulmaa painottavien ja tavoitteiltaan taloudellista turvaa korostavien metsänomistajien osuuden kasvuna. Virkistyskäyttäjien ja epätietoisten osuudet ovat pysyneet lähes ennallaan.

Metsänhoitotyöt

Metsänviljelymäärät lisääntyivät selvästi 2000-luvulla, mutta luontaisen uudistamisen keskimääräinen ala tilaa kohden laski hieman. Luontaisen uudistamisen osuuden yleinen väheneminen näkyy myös tilastoista (Metsätilastollinen... 2010). Vaikka tilakohtainen taimikonhoitomäärä nousi puolella hehtaarilla, keskimääräinen energiapuun korjuuala laski jonkin verran. Energiapuun korjuualan lasku johtuu todennäköisesti kysymyksen muotoilussa tapahtuneesta muutoksesta: vuonna 1999 energiapuun korjuu kattoi myös polttopuun oman käytön, kun se vuonna 2009 tarkoitti vain ulkopuoliselle luovutettavaa energiapuuta. Kokonaisuudessaan puuta käytetään aikaisempaa enemmän energian tuotantoon, mutta sitä kerätään paitsi lisääntyvässä määrin pienpuuna myös hakkuutähteinä ja kantoina, jotka käytetään lämpö- ja voimalaitoksissa (Ylitalo 2011). Metsäojitus, mukaan lukien

sekä kunnostus- että uudisojitus, väheni selvästi tiloilla. Lasku johtuu pääosin kunnostusojituksen vähenemisestä. Tämä kehitys on nähtävissä myös kunnostusojitusta koskevissa tilastoissa, joissa korkeimmalla tasolla oltiin vuosituhannen vaihteessa. (Metsätilastollinen... 2010).

Tehdyn metsänhoitotyön määrää tarkasteltaessa on otettava huomioon tilakoon vaikutus. Mitä suurempi metsätila on, sitä enemmän metsänhoitotöitä keskimäärin tehdään. Esimerkiksi maatalousyrittäjillä työmäärät olivat kaikissa työlajeissa suurimpia, mikä johtuu pääosin suuremmasta metsätilakoosta. Samoin maaseudulla asuvien metsänhoitoaktiivisuus selittyy osin tilakoolla ja osin asuinpaikan ja metsän lyhyemmällä välimatkalla. Tilakoon lisäksi myös metsänomistajan iällä on vaikutusta metsänhoitoaktiivisuuteen. Alle 55-vuotiaiden metsänomistajien tiloilla oli tehty lähes kaikkia työlajeja hehtaareilla mitaten enemmän kuin vanhempiin ikäluokkiin kuuluvien tiloilla. Eläkeläisten metsätiloilla lähes kaikkia töitä oli tehty keskimääräistä vähemmän. Myös palkan-saajien tiloilla oli tehty keskimääräistä vähemmän metsänhoitotöitä. Perikuntia on pidetty muita omistusmuotoja passiivisempina metsänomistusmuotona, lähinnä päätöksenteon hankaluuden vuoksi. Perikuntien tiloilla tehtiin myös tämän tutkimuksen mukaan keskimääräistä vähemmän metsänhoitotöitä.

Metsänomistajien tavoitteiden on todettu vaikuttavan sekä puun tarjontaan (Kuuluvainen ym. 1996, Favada ym. 2009, Kuuluvainen ym. 2011) että metsänhoitotöiden määriin (Hänninen ym. 2001, Ovaskainen ym. 2006). Monitavoitteiset metsänomistajat tekivät lähes kaikkia työlajeja eniten ja epätietoiset vähiten. Monitavoitteisten metsätilat olivat myös keskimääräistä suurempia ja epätietoisien keskimääräistä pienempiä. Myös virkistyskäyttäjien tiloilla tehtiin monia työlajeja keskimääräistä vähemmän.

Tilan oman työvoiman käytöllä metsänhoitotöissä voidaan säästää palveluiden ostomenoissa ja näin parantaa metsätalouden kannattavuutta. Omatoimisuutta voidaan pitää myös metsänhoidollisen aktiivisuuden osoituksena. Oman perheen voimin tehdyn työn osuus laski 2004–2008, selvimmin nuoren metsän kunnostuksessa, kylvössä, metsänlannoituksessa ja tienrakennuksessa. Metsänomistajien ikääntyminen on osaltaan vähentänyt omatoimista metsänhoitoa. Eniten oman perheen työvoimalla tehtiin pystykarsintaa, energiapuun korjuuta ja taimikonhoitoa. Omatoimisesti tehdyn työmäärän osuus oli edellä mainituissa työlajeissa peräti 60–80 prosenttia. Tarkasteltaessa omatoimisesti tehdyn työn osuutta kaikkiaan tehdystä alasta tilakoon vaikutus heikkenee, eivätkä esimerkiksi maatalousyrittäjät erottuneet muita omistajia aktiivisempina. Omatoimisesti tehtyjen hehtaarien määrä oli tosin suurempi suuremman tilakoon vuoksi. Kaupunkilaisomistajat olivat kaikissa työlajeissa vähiten omatoimisia. Metsästä elävät olivat muita ryhmiä omatoimisempia lähes kaikissa työlajeissa, mutta ero monitavoitteisiin ei ollut suuri.

Metsänomistajien ikääntyminen ja etämetsänomistuksen yleistymisen vähentää omatoimisuutta (Koho ym. 2004), mikä johtaa ulkopuolisten metsäpalvelujen tarpeen kasvuun. Tarve ei kuitenkaan realisoidu kysynnäksi, jolleivät ulkopuolisten palvelujen laatu, tarjonta ja hintataso ole sopivia. Toisaalta omatoimisen metsänhoidon taloudelliset kannusteet vähenevät, jos julkista rahoitustukea saa suhteessa kustannuksiin enemmän ostopalveluna teetettyyn metsänhoitotyöhön kuin metsänomistajan itse tekemään. Tämä voi aikapulan ohella olla osittain syynä siihen, että maatalousyrittäjät eivät ole suhteellisesti sen omatoimisempia kuin muut metsänomistajat, vaikka he asuvat metsiensä lähellä ja ovat yleensä ammattitaitoisia myös metsätöissä. Mikäli kestävän metsätalouden rahoitustuki muuttuu verolliseksi vuoden 2012 alusta, kuten hallitusohjelmassa (Pääministeri ... 2011) esitetään, metsänomistajien omatoimisuus voi entisestään vähentyä, sillä omalle työlle saatu laskennallinen tuntipalkka laskee. Näin oman työajan vaihtoehtokustannus nousee ja ostopalvelu muuttuu houkuttelevammaksi.

Puunmyyntikäyttäytyminen

Hehtaarikohtainen vuotuinen hakkuumäärä oli keskimäärin samalla tasolla kuin 1990-luvun lopulla. Vuosittain markkinoilla olevien metsänomistajien osuus vaihtelee merkittävästi, sillä puukaupan huippuvuosina 2007–2008 markkinoille tuli lähes kaksinkertainen määrä metsänomistajia heikoimpaan vuoteen 2004 verrattuna. Markkinoille viiden vuoden aikana tulleiden metsänomistajien osuus hieman pieneni vuosina 2004–2008 verrattuna vuosiin 1994–1998. Keskimääräisen vuosittain myydyn puukaupan koko oli kuitenkin suurempi.

Puunmyyntikäyttäytymisessä mainittavimmat erot liittyvät maatalousyrittäjiin, perikuntiin ja kaupunkilaisiin. Maatalousyrittäjät tekivät puukauppoja useammin ja myivät hehtaaria ja vuotta kohti selvästi enemmän kuin muut ammattiryhmät muita yrittäjiä lukuun ottamatta. Maatalousyrittäjien ero muihin oli samansuuntainen jo 1980-luvulla. Maatilojen rationalisointi on johtanut tehokkaampaan toimintaan paitsi maataloudessa myös metsässä, ja lisääntyneitä investointeja lienee rahoitettu osin metsätuloilla.

Perikunnissa hakkuut metsähehtaaria kohden jäivät pienemmiksi kuin yhden perheen tai yhtymän omistuksessa olevilla tiloilla. Vastaava tulos on todettu aiemminkin. Perikunnista vain noin puolessa oli tehty puukauppa viiden vuoden aikana mutta perheomistuksessa olevista kahdella kolmesta. Perikuntien määrä kuitenkin vähentyi edelleen, sillä monet niistä ovat purkautuneet yhtymiksi. Yhtymämuotoisilla tiloilla hakkuuta tehtiin lähes samaan tahtiin kuin perheomistuksessa olevilla tiloilla.

Kaupunkimaisen elämäntavan on usein katsottu merkitsevän vähäistä riippuvuutta metsätuloista, mikä heijastuisi kielteisesti puun tarjontaan. Taajamissa ja kaupungeissa asuvat metsänomistajat kuitenkin myivät puuta jopa maalla asuvia runsaammin. Kun otetaan huomioon, että maaseudun haja-asutusalueilla asuu puukaupanteossa aktiivisten maatalousyrittäjien ohella runsaasti myös vähemmän myyviä palkansaajia ja varsinkin eläkeläisiä, tulos on ymmärrettävä. Kaupunkilaisten puunmyynneille oli ominaista myös se, että he myivät selvästi keskimääräistä enemmän puustaan metsänhoitoyhdistykselle annetun valtakirjan välityksellä. Tällöin puukauppaa avustavat ammatillaiset yleensä kasaavat riittävän suuren leimikon kaupan houkuttelevuuden lisäämiseksi.

On huomattava, että tarkastelujaksolle osui voimakkaita puukaupan noususuhdanteita, mikä on saattanut tasata metsänomistajaryhmien välisiä eroja puunmyynneissä: vuosina 2007 ja 2008 puumarkkinoilla oli noin 30 prosenttia metsänomistajista, mikä on poikkeuksellisen suuri osuus yksittäiselle vuodelle. Puunmyyntikäyttäytymisessä vaikuttaa kuitenkin tapahtuneen sikäli merkittävä muutos, että markkinoille on tultu ehkä jopa hieman harvemmin kuin kymmenisen vuotta aiemmin, mutta suuremmilla myyntimäärillä. Tulos ei kuitenkaan välttämättä kerro pysyvistä käyttäytymismuutoksista, vaan saattaa osin johtua puumarkkinoilla tapahtuneista tilapäisistä muutoksista, kuten metsäverojärjestelmän siirtymäkauden (1993–2005) päättymisestä sekä puukaupan noususuhdanteesta ja ensiharvennusten ja puunmyyntitulojen verohuojennuksista, jotka olivat käytössä vuosina 2008–2010. Joka tapauksessa siirtyminen pinta-alaverotuksesta myyntituloverotukseen on odotusten mukaisesti kasvattanut puukauppakokoa, sillä puukauppoja ei ole veronmaksukyvyyn vuoksi tarpeen tehdä mahdollisimman usein ja pienissä erissä.

Myös pysty- ja hankintakauppoja tehneiden metsänomistajien välillä on selkeä ero. Hankintakauppoja tehneillä metsänomistajilla puukaupan keskimääräinen koko on reilun kolmasosan pienempi kuin pystykauppoja tehneillä. Toisaalta hankintakauppoja tehneet myyvät hieman useammin puuta kuin pystykauppoja tehneet.

Puuntarjontamalleilla voidaan tarkastella useita vaikuttavia tekijöitä samanaikaisesti toisista tekijöistä riippumattomien vaikutusten havaitsemiseksi. Malleilla saatujen tulosten mukaan metsänomistajakunnan rakennemuutoksella on ollut jonkin verran puuntarjontaa vähentävää vaikutusta, ainakin viimeisten kymmenen vuoden aikana. Maatalousyrittäjien on todettu hakkaavan enemmän hehtaaria kohden vuodessa kuin muihin ammattiryhmiin kuuluvien metsänomistajien ja miesten enemmän kuin naisten. Myös metsänomistajien tavoitteet vaikuttavat hakkuumääriin: virkistyskäyttäjät ja epätietoiset metsänomistajat hakkaavat selvästi vähemmän monitavoitteisiin metsänomistajiin verrattuna. Metsänomistajan iällä on todettu niin ikään olevan vaikutusta: iäkkäämmät metsänomistajat hakkaavat vähemmän kuin nuoremmat (Hänninen ja Karppinen 2010, Kuuluvainen ym. 2011). Nämä käyttäytymismuutokset näyttävät jääneen pysyviksi.

Neuvontapalvelut

Metsänomistajat ovat varsin kattavasti neuvonnan piirissä, sillä viiden vuoden aikana neljä viidestä metsänomistajasta oli ainakin kerran käyttänyt metsäammattilaisten tarjoamia henkilökohtaisen neuvonnan palveluja. Metsäalasta tämä oli yli 90 prosenttia. Tulos on hyvä varsinkin kun otetaan huomioon, että lähes puolet metsätiloista oli kooltaan vain 5–20 hehtaaria. Pienimillä tiloilla viiden vuoden jaksolla ei välttämättä ole kovin paljon työtarvetta eikä näin ollen tarvetta neuvonnallekaan.

Henkilökohtaisen neuvonnan lisäksi joka kolmas metsänomistaja oli osallistunut joukkoneuvontaan eli metsäpäiville tai muihin metsäalan esitelmätilaisuuksiin ja joka kuudes oli osallistunut ryhmäneuvontaan eli käynyt ainakin yhden metsäalan kurssin viiden vuoden aikana. Kurseille osallistuneiden määrä on kuitenkin kymmenessä vuodessa supistunut, mikä selittyy sekä vähentyneellä kurssitarjonnalla että metsänomistajien ikääntymisestä ja etämetsänomistuksesta johtuvalla vähentyneellä kurssien kysynnällä.

Omistajaryhmittäin neuvontapalveluiden käytössä ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia: maatalousyrittäjät olivat edelleen selvästi parhaiten neuvonnan piirissä. Maatalousyrittäjien aktiivinen osallistuminen neuvontaan näkyy myös muissa yhteyksissä, sillä metsänhoitoyhdistysten vuoden 2008 vaaleissa valituista valtuutetuista peräti 53 prosenttia oli maatalousyrittäjiä, mikä on huomattavasti enemmän kuin heidän osuutensa metsänomistajista (MHY-vaalien ... 2011).

Metsänomistajien ikääntyminen ei näy neuvontaan osallistumisessa, sillä myös iäkkäimmistä metsänomistajista yli neljä viidesosaa oli käyttänyt henkilökohtaista neuvontapalvelua, ja joukkoneuvontaan vähintään 65-vuotiaat olivat osallistuneet nuorempia yleisemmin. On kuitenkin huomattava, että tulos ei kerro neuvontaan osallistumisen aktiivisuudesta, sillä yksi kerta viidessä vuodessa oli samanarvoinen kuin useampi kerta.

Metsänomistajat pitivät metsäalan lehtiä, henkilökohtaista neuvontaa, metsäalan tiedotteita ja sanomalehtiä itselleen mieluisimpina kanavina hankkia lisää metsien käsittelyä ja hoitoa koskevia tietoja. Tässä ei ole tapahtunut juurikaan muutosta kymmenen vuoden aikana. Sen sijaan internetin merkitys metsätiedon lähteenä on selvästi lisääntynyt: kun kymmenen vuotta sitten neljäsosa piti internettiä itselleen tarpeellisena tiedonhankintakanavanaan, tänä päivänä jo 43 prosenttia haluaisi

hankkia tietoja internetin kautta. Kun maaseudun haja-asutusalueille, jossa metsänomistajista asuu 55 prosenttia, saadaan nykyistä toimintavarmemmat ja nopeammat laajakaistayhteydet, verkon suosio lisääntyy merkittävästi. Tulevaisuuden näkökulmasta metsäalan toimijoiden voimakasta panostamista verkkosivuihin voidaan pitää perusteltuna.

Kirjallisuus

- Favada, I.M., Karppinen, H., Kuuluvainen, J., Mikkola, J. & Stavness, C. 2009. Effects of timber prices, ownership objectives, and owner characteristics on timber supply. *Forest Science* 55(6): 512–523.
- Hanneliuss, S. 1998. Metsätilojen markkinat kiinteistökaupan vapautuessa. Metsäsiioittajan muotokuva. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 673. 57 s.
- Hanneliuss, S. 2008. Metsätiloja ostaneiden muotokuva. Julkaisussa: Hänninen, R. & Sevola, Y. (toim.). Metsäsektorin suhdannekatsaus 2008–2009. Metsäntutkimuslaitos, s. 64–66.
- Hartigan, J.A. 1975. Clustering algorithms. John Wiley & Sons, New York. 351 s.
- Hänninen, H. & Karppinen, H. 2010. Yksityismetsänomistajat puntarissa. Julkaisussa: Sevola, Y. (toim.). Metsä, talous, yhteiskunta. Katsauksia metsäekonomiseen tutkimukseen. Metlan työraportteja 145: 55–67.
- Hänninen, H. & Sevola, Y. 2010. Metsämaan omistus 2009. Metsätilastotiedote (SVT Maa-, metsä- ja kalatalous) 48/2010. 9 s.
- Hänninen, H., Karppinen, H. & Suihkonen, V. 2007. Yksityismetsien puunmyyntitulojen alueittainen jakautuminen. *Metsätieteen aikakauskirja* 3/2007: 267–278.
- Hänninen, H., Karppinen, H., Ovaskainen, V. & Ripatti, P. 2001. Metsänomistajan uudistamiskäyttätyminen. *Metsätieteen aikakauskirja* 4/2001: 615–629.
- Ihalainen, R. 1992. Yksityismetsänomistuksen rakenne 1990. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 405. 41 s.
- Karppinen, H. 1998. Values and objectives of non-industrial private forest owners in Finland. *Silva Fennica* 32(1): 43–59.
- Karppinen, H. 2000. Forest values and the objectives of forest ownership. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 757. 55 s. + 4 osajulkaisua.
- Karppinen, H. & Ahlberg, M. 2008. Metsänomistajakunnan rakenne 2020: yleiseen väestömuutokseen perustuvat ennustemallit. *Metsätieteen aikakauskirja* 1/2008: 17–32.
- Karppinen, H. & Hänninen, H. 2006. Monitoring Finnish family forestry. *The Forestry Chronicle* 82(5): 657–661.
- Karppinen, H., Hänninen, H. & Ripatti, P. 2002. Suomalainen metsänomistaja 2000. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 852. 83 s.
- Koho, R., Hänninen, H., Karppinen, H. & Ovaskainen, V. 2004. Omatoimisuus metsätaloudessa. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 912. 41 s.
- Koskela, T. 2011. Vapaaehtoinen metsäluonnon monimuotoisuuden turvaaminen –metsänomistajien näkemyksiä METSO-ohjelmasta. Käsikirjoitus Metlan työraportteja -sarjaan.
- Kurttila, M., Korhonen, K., Hänninen, H. & Hujala, T. 2010. Yksityismetsien metsäsuunnittelu 2010–nykytilanne ja kehittämistarpeita. Metlan työraportteja 153. 43 s.
- Kuuluvainen, J., Karppinen, H. & Ovaskainen, V. 1996. Landowner objectives and nonindustrial private timber supply. *Forest Science* 42(3): 300–309.
- Kuuluvainen, J., Karppinen, H., Hänninen, H., Pajuoja, H. & Uusivuori, J. 2011. Yksityismetsien puuntarjonta: uudet metsänomistajat. *Metsätehon katsaus* 47. 4 s.
- Lewis-Beck, M.S. (toim.). 1994. Factor analysis and related techniques. SAGE Publications, Toppan Publishing, London. 424 s.
- Maatalouslaskenta 2010. Maatalous- ja puutarhayritysten työvoima. 2011. Verkkajulkaisu <http://www.maataloustilastot.fi/e-lehti/index.html> [Luettu 7.6.2011].
- Metsätilakoon ja rakenteen kehittäminen 2011a. Työryhmän kannanotot. Työryhmämuistio MMM 3, osa 1. 55 s. Verkkajulkaisu http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/tiedotteet/110303_metsatilatyyoryhma.html [Luettu 18.8.2011].
- Metsätilakoon ja rakenteen kehittäminen 2011b. Työryhmän taustaselvitykset. Työryhmämuistio MMM 3, osa 2. Verkkajulkaisu http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/tiedotteet/110303_metsatilatyyoryhma.html [Luettu 18.8.2011].
- Metsätilastollinen vuosikirja 2010. Suomen virallinen tilasto, maa- metsä ja kalatalous. Metsäntutkimuslaitos. 472 s.

- MHY-vaalien tulokset pähkinänkuoressa. Verkkodokumentti http://www.mhy.fi/mhy/vaalit/fi_FI/vaaliyh-teenveto/ [Luettu 17.8.2011].
- Nummenmaa, T., Konttinen, R., Kuusinen, J. & Leskinen, E. 1997. Tutkimusaineiston analyysi. WSOY, Porvoo–Helsinki. 397 s.
- Ovaskainen, V., Hänninen, H., Mikkola, J & Lehtonen, E. 2006. Cost-Sharing and Private Timber Stand Improvements: A Two-Step Estimation Approach. *Forest Science* 52(1): 44–54.
- Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma. 2011. Valtioneuvoston kanslia. 90 s. Verkkójulkaisu <http://www.vn.fi/hallitus/hallitusohjelma/fi.jsp> [Luettu 19.8.2011]
- Toivonen, T. 1999. Empiirinen sosiaalitutkimus. Filosofia ja metodologia. WSOY, Porvoo–Helsinki–Juva. 447 s.
- Ylitalo, E. 2011. Puun energiakäyttö 2010. Metsätilastotiedote 16/2011. 7 s.

Liitteet

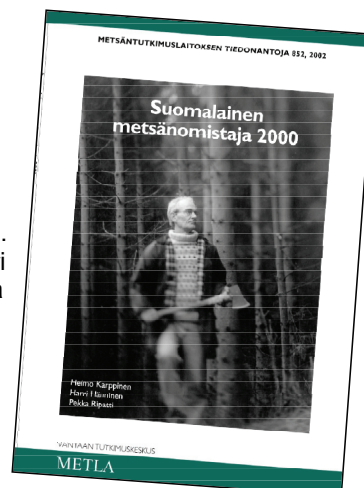
Liite 1. Saatekirje

METLA

Metsänomistaja 2010
Tammikuu 2009

Hyvä metsänomistaja

Metsäasiat ovat olleet viime aikoina paljon esillä. Metsänomistajien näkemykset eivät kuitenkaan ole juuri tulleet esille keskustelussa. Metsäntutkimuslaitoksessa (Metla) tehdään valtakunnallinen tutkimus perhemetsätaloudesta. Tutkimuksella kerätään tietoja paitsi Teistä metsänomistajista ja metsien käytöstä myös metsiinne liittyvistä tavoitteista ja palvelutarpeista. Tulokset julkaistaan *Suomalainen metsänomistaja 2010* -julkaisussa.

Te olette mukana siinä joukossa, joka on valittu edustamaan koko maan noin 400 000 metsänomistajaa. Tulosten kattavuuden kannalta on tärkeää, että vastaatte kyselyyn. Silloin olette muodostamassa kokonaiskuvausta suomalaisista metsänomistajista ja auttamassa kehittämään palveluita vastaamaan paremmin metsänomistajien toiveita.

Vastaajien tietosuojasta pidetään tarkasti huolta. Metsänomistajien tunnistetietoja ei tallenneta, vaan ne hävitetään aineiston keruun jälkeen. Tulokset esitetään siten, etteivät yksittäisen vastaajan tiedot tule esille.

Pyydämme, että lomakkeen täyttäisi omistajista se, joka pääasiassa hoitaa tilan metsäasioita.

Täyttäkää ja palauttakaa lomake 13.2.2009 mennessä. Postimaksu on jo maksettu. Voitte halutessanne täyttää kyselyn myös sähköisesti internet-osoitteessa <http://www.metla.fi/kysely>. Teidän salasananne on kyselylomakkeen etusivulla.

Lomakkeen täyttäneiden kesken **arvomme useita 400–500 euron arvoisia palkintoja**, jotka on esitelty oheisessa arvontalipukkeessa. Palauttakaa lipuke kyselylomakkeen yhteydessä. Voittajiin otetaan yhteyttä huhtikuussa ja kaikkien voittajien nimet julkistetaan edellä mainitulla Metlan verkkosivulla sekä metsäalan lehdissä.

Lisätietoja tutkimuksesta antavat tutkijat **Harri Hänninen** (puh. 010 211 2217) ja **Jussi Leppänen** (puh. 010 211 2240) tai sähköpostilla etunimi.sukunimi@metla.fi.

Yhteistyöstä kiittäen

Heimo Karppinen
Professori

Harri Hänninen
Hankkeen vastuututkija

Liite 2. Kyselylomake

METLA

Economy PP Finlande 123891 Itella Oyj

Voitte vastata kyselyyn myös sähköisesti osoitteessa <http://www.metla.fi/kysely>
Teidän henkilökohtainen salasananne on

Voitte halutessanne poistaa lomakkeen yläosan.

A TILAA JA OMISTAJAA KOSKEVIA TIETOJA**TARKISTAKAA ALUKSI TILANNE PINTA-ALATIEDOT.**

Tilalla tarkoitamme kaikkia yhden kunnan alueella sijaitsevia rekisteritilojanne, joilla oli sama tai samat omistajat tai hallintaoikeuden haltijat vuonna 2008. Puolisoiden erikseen saman kunnan alueella omistamat tilat on tässä laskettu yhteen (perhemetsälö). Kiinteistörekisteritietokannan mukaan Teidän (ja mikäli myös puolisolllanne on metsää) tilanne metsä- ja peltoala alla mainitussa kunnassa on seuraava:

Tilan sijaintikunta	Korjatkaa, jos määrä muuttunut
Metsämaata, ha	_____
Peltoa, ha	_____
Tutkimus koskee vain yllämainittua tilakokonaisuutta.	
☐ Meillä ei enää ole tilaan omistus- tai hallintaoikeutta.	
Palauttakaa tässä tapauksessa lomake tyhjänä.	

A0 Omistatteko tai omistaako puolisonne (tai sama yhtymä/perikunta) tämän tilan lisäksi metsää myös muissa kunnissa?

Paljonko? _____ ha

Vastausohje: Rengastakaa vain yksi vaihtoehto, ellei pyydetä merkitsemään useampia vaihtoehtoja.

A1 Mikä on tilanne omistusmuoto?

- 1 Tila on yhden henkilön omistuksessa
- 2 Tila omistetaan yhdessä puolison kanssa
- 3 Tila on yhtymä, jossa _____ jäsentä
- 4 Tila on perikunta, jossa _____ jäsentä

A2 Miten tilan pääosa tuli nykyiseen omistukseen?

- 1 Perintönä tai lahjana
- 2 Ostona vanhemmilta tai sukulaisilta
- 3 Ostona vapailta markkinoilta

A3 Minä vuonna tila tai pääosa siitä tuli nykyiseen omistukseen?

Vuonna _____

A4 Kyselyyn vastasi?

- 1 Tilan omistaja
- 2 Hallintaoikeuden haltija
- 3 Omistajan/haltijan puoliso
- 4 Muu perheen jäsen
- 5 Perikunnan/yhtymän jäsen
- 6 Muu henkilö, asema? _____

A6 Vastaajan syntymävuosi _____**A5 Vastaajan sukupuoli**

- 1 Mies
- 2 Nainen

A7 Vastaajan peruskoulutus

- 1 Kansa- tai kansalaiskoulu
- 2 Peruskoulu/keskikoulu
- 3 Ylioppilastutkinto

A8 Vastaajan ammattikoulutus

- 1 Ei tutkintoa
- 2 Ammattikoulu tai vastaava
- 3 Ammattikorkeakoulu tai opisto
- 4 Akateeminen tutkinto

A9 Oletteko ansiotyössä metsäalalla?

- 1 En
- 2 Kyllä, palkkatyössä
- 3 Kyllä, yrittäjänä

A10 Onko tilalla Voitte valita useita vaihtoehtoja

- 1 vakituinen asuinrakennus
- 2 vapaa-ajan asuinrakennus
- 3 ei lainkaan asuinrakennuksia

Metsäntutkimuslaitos (Metla) on maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa toimiva valtion tutkimuslaitos, joka rakentaa metsäalan tulevaisuutta tuottamalla ja välittämällä tietoa sekä osaamista.

A11 Mikä on ammattiasemanne?

	a) päätoimi (vain yksi)	b) sivutoimi (voi olla useita)
1Palkansaaja	1	1
2Maatalousyrittäjä	2	2
3Metsätalousyrittäjä	3	3
4Muu itsenäinen yrittäjä	4	4
5Eläkeläinen	5	5
6Muu (työtön, opiskelija, kotona)	6	6
7Ei ole sivutoimea	–	7

A12 Asutteko

- 1 vakinaisesti tilalla
- 2 muualla tilan sijaintikunnassa, etäisyys tilalle noin _____ kilometriä
- 3 tilan sijaintikunnan ulkopuolella, etäisyys tilalle noin _____ kilometriä

A13 Millainen asuinpaikkanne

	a) nykyinen asuin- ympäristö on?	b) lapsuusajan asuin- ympäristönne oli?
1Maaseutu (haja-asutusalue)	1	1
2Taajama tai pienehkö kaupunki, alle 20 000 as.	2	2
3Kaupunki, 20 000–100 000 asukasta	3	3
4Kaupunki, yli 100 000 asukasta	4	4

A14 Mikä on asuinkuntanne? _____

A15 Mikäli kyseessä on perikunta tai yhtymä, ilmoittaisitteko vielä muiden jäsenten asuinkunnat (ulkomailla asuivilta maan nimi)? Jos kysymyksessä on ns. toisen polven perikunta, merkitkää vain perikunnan alkuperäisten (elossa olevien) jäsenten asuinkunnat.

jäsen 2 _____ jäsen 3 _____ jäsen 4 _____ jäsen 5 _____
jäsen 6 _____ jäsen 7 _____ jäsen 8 _____ jäsen 9 _____

A16 Onko tilanne metsäpinta-ala muuttunut viiden viimeisen vuoden (2004–08) aikana?

1 Ei muutoksia 2004–08 Siirrykää kysymykseen A17

a) Metsäala lisääntyi

1Perintö tai lahja _____ ha
2Osto vanhemmilta tai sukulaisilta _____ ha
3Osto vapailta markkinoilta _____ ha
4Avoliiton kautta _____ ha
5Peltojen metsittämisen vuoksi _____ ha
6Muu syy, mikä? _____ ha

b) Metsäala vähentyi

1Ennakkoperintö tai lahja _____ ha
2Myynti lapsille tai sukulaisille _____ ha
3Myynti vapailla markkinoilla _____ ha
4Avioeron vuoksi _____ ha
5Maan käyttötavan muutos (esim. pellonraivaus, tie, sähkölinja) _____ ha
6Muu syy, mikä? _____ ha

A17 Onko Teillä (perikunnalla/yhtymällä) aikomus ostaa, myydä tai luovuttaa metsämaata seuraavien viiden vuoden (2009–13) aikana? Voitte merkitä useampia vaihtoehtoja.

1 Osto sukulaisilta	3 Myynti/luovutus lapsille/sukulaisille	5 Siirto yhteismetsään
2 Osto vapailta markkinoilta	4 Myynti vapailla markkinoilla	6 Ei ostoa tai myyntiä

A18 Kuinka monta päivää metsätilalla oltiin kaikkiaan vuonna 2008? Koskee kaikkia tilan omistajia. Jos asutte tilalla, merkitkää 365 päivää.

Noin _____ päivää

A20 Harjoitetaanko tilalla metsään liittyvää yritystoimintaa? Voitte rengastaa useampia vaihtoehtoja.

- 0 Ei harjoiteta yritystoimintaa
- 1 Metsäkone- tai bioenergiaurakointia
- 2 Metsuri- tai metsänhoitopalveluja
- 3 Metsätie- tai metsäojitusurakointia
- 4 Polttopuun tai hakkeen tuotantoa myyntiin
- 5 Joulukuusten tai koristehavujen kasvatusta
- 6 Puunjalostusta (piensahaus, puusepäntyöt)
- 7 Puuntaimien tuotantoa myyntiin
- 8 Mökki- tai maatilamajoitusta
- 9 Luontomatkailuyritystoimintaa
- 10 Muuta, mitä _____

A19 Jos omistatte peltoa, mihin niitä käytetään? Voitte valita useampia vaihtoehtoja.

- 1 Harjoitamme maataloutta koko peltoalalla
- 2 Harjoitamme maataloutta osalla peltoalalla
- 3 Kaikki pellot on vuokrattu muille
- 4 Osa pelloista on vuokrattu muille
- 5 Pellot (tai osa niistä) on metsitetty
- 6 Pellot eivät ole tällä hetkellä käytössä
- 7 Osa pelloista on muussa käytössä, missä? _____

A21 Onko tilan omistajalla yrittäjävakuutus?

- 1 Ei ole yrittäjävakuutusta
- 2 On maa- ja metsätalousyrittäjien eläkevakuutus, MYEL
- 3 On yrittäjän eläkevakuutus, YEL

A22 Oletteko tyytyväinen nykyisin käytössä oleviin metsänhoito- ja hakkuutapoihin?

1 Erittäin tyytyväinen	4 Melko tyytymätön
2 Melko tyytyväinen	5 Erittäin tyytymätön
3 En tyytyväinen enkä tyytymätön	6 En osaa sanoa

A23 Jos olette tyytymätön, kuvaillkaa tarkemmin, mihin nykykäytännössä ette ole tyytyväisiä ja millaisia vaihtoehtoisia metsänhoito- ja hakkuutapoja haluaisitte tilalle?

B METSÄTALouden TIETOJEN HANKINTA

B1 Onko tilallanne metsäsuunnitelma tai metsätaloussuunnitelma?

- 1 Ei ole *Siirtykää kysymykseen B3*
 2 Kyllä, tehty vuonna _____

B2 Onko suunnitelma tilallanne?

- 1 Ensimmäinen
 2 Toinen
 3 Kolmas tai useampi
 4 En osaa sanoa

B3 Aiotteko hankkia metsäsuunnitelman lähitulevaisuudessa tai kun nykyinen vanhenee?

- 1 En 2 Kyllä 3 En osaa sanoa

B4 Jos teillä ei ole metsäsuunnitelmaa tai ette aio hankkia sellaista, mitkä ovat kolme tärkeintä syytä siihen? Numeroikaa siten, että 1=tärkein, 2=toiseksi tärkein ja 3=kolmanneksi tärkein.

- ___ suunnittelen itse metsissäni suoritettavat toimenpiteet, joten en tarvitse suunnitelmaa
 ___ kukaan ei ole tarjonnut minulle metsäsuunnitelmaa
 ___ tilan pieni koko
 ___ metsäsuunnitelma on liian kallis
 ___ metsäsuunnitelman sisältö ei todennäköisesti vastaisi tavoitteitani ja toiveitani
 ___ tilani tiedot saattaisivat metsäsuunnitelmasta joutua ulkopuolisten käsiin
 ___ en tiedä mikä metsäsuunnitelma on tai mitä hyötyä siitä minulle olisi
 ___ joku muu syy, mikä? _____

B5 Kuinka usein olette olleet henkilökohtaisesti tai puhelimella yhteydessä metsäalan ammattilaiseen seuraavissa metsäasioissa viimeisten viiden vuoden (2004–08) aikana?

	En lainkaan	Kyllä, noin
1Puukauppaan liittyvät asiat	1	___ kertaa
2Metsänuudistaminen	1	___ kertaa
3Taimikonhoito tai nuoren metsän kunnostus	1	___ kertaa
4Metsäsuunnitelmaan liittyvät asiat	1	___ kertaa
5Verotukseen liittyvät asiat	1	___ kertaa
6Valtion tuki- tai lainarahoitus	1	___ kertaa
7Metsäalueen suojeleminen tai korvaus	1	___ kertaa
8Arvokkaan luontokohteen käsittely tai korvaus	1	___ kertaa

B6 Oletteko osallistunut seuraaviin metsäalan tilaisuuksiin viiden vuoden (2004–08) aikana?

	En lainkaan	Kyllä, noin
1Metsäpäivä, luento- tai esitelmätilaisuus	1	___ kertaa
2Metsäretkeily	1	___ kertaa
3Illan tai puolen päivän metsäkurssi	1	___ kertaa
4Yhden tai useamman päivän kurssi	1	___ kertaa

B7 Millä tavoin haluaisitte saada lisää tietoja metsien käsittelystä ja hoidosta sekä metsätaloudesta yleensä? Arvioikaa kaikkia tiedonhankintatapoja.

	Kyllä erityisesti	Kyllä joskus	En lainkaan
1Radio ja TV	1	2	3
2Internet	1	2	3
3Sanomalehdet	1	2	3
4Metsäalan lehdet	1	2	3
5Metsäalan kirjat	1	2	3
6Metsäsuunnitelma	1	2	3
7Kotiin tulevat metsätiedotteet ja esitteet	1	2	3
8Metsäalan yleisötilaisuudet (metsäpäivät, retkeilyt, esitelmät)	1	2	3
9Metsäalan kurssit (kesto vähintään puoli päivää)	1	2	3
10Metsäammattilaisen antama henkilökohtainen neuvonta	1	2	3

C METSIEN HOITO JA PUUKAUPPA

Pyydämme Teitä arvioimaan tilanne metsien käyttöä vuosina 2004–08. Jos olette omistanut tilan tätä lyhyemmän aikaa, arvioika vain omistuksenne kestoajan tapahtumia.

Seuraavassa on lyhyesti kuvattu, mitä alla mainituilla työlajeilla tarkoitetaan. **Luontaisessa uudistamisessa** hakkuualalle jätetään parhaimpia puuta siementämään alue. **Taimikonhoito** tehdään yleensä 2-8 metrin pituusvaiheessa ja se voi olla liian tiheän taimikon harvennusta, väärin puulajien perkausta tai kuusen taimikon verhopuuston poistoa. **Nuoren metsän kunnostus** on taimikkovaihetta suuremman puuston harventamista ennen varsinaista ensiharvennusta pääsääntöisesti alle 14 metrin pituusvaiheessa. **Pystypuiden karsinnassa** parhaiden puiden alaoksat karsitaan 5 metrin korkeuteen. **Energiapuun korjuussa** kuitupuuksi kelpaamaton puu korjataan energiapuuksi lämpölaitokselle (ei omaan käyttöön). Se tehdään yleensä nuoren metsän kunnostuksen yhteydessä. **Terveyslannoituksella** pyritään korjaamaan maan ravinnehäiriöitä ja **kasvatuslannoituksella** lisäämään puuston kasvua. **Ojitus** on nykyään pääasiassa vanhan metsäojaverkoston kunnostusta. **Metsätien** tekeminen tarkoittaa puutavara-auton kestävä uuden tien rakentamista tai vanhan metsäautotien perusparannusta. Merkitkää vain oman tilan osalle rakennetun tien tai tehdyn ojituksen pituus.

C1 Kuinka paljon tilanne metsissä on tehty seuraavia töitä viimeisen viiden vuoden (2004–08) aikana? Arvioika lisäksi, kuinka paljon näistä töistä on tehty tilanne omalla työpanoksella.

	On tehty kaikkiaan 2004–08	josta tilan omalla työpanoksella	Ei ole tehty 2004–08
Metsän uudistaminen			
1Kylvö	n. _____ ha	_____ ha	☐
2Istutus	n. _____ ha	_____ ha	☐
3Luontainen uudistaminen	n. _____ ha	_____ ha	☐
Nuoren metsän hoito			
4Taimikonhoito (2–8 m)	n. _____ ha	_____ ha	☐
5Nuoren metsän kunnostus (alle 14 m)	n. _____ ha	_____ ha	☐
6Pystypuiden karsinta	n. _____ ha	_____ ha	☐
7Energiapuun korjuu	n. _____ ha	_____ ha	☐
Metsänlannoitus			
8Terveyslannoitus	n. _____ ha	_____ ha	☐
9Kasvatuslannoitus	n. _____ ha	_____ ha	☐
Metsäojitus ja -tiet			
10Kunnostusojitus tai uudisojitus	n. _____ ha	_____ ha	☐
11Metsätien rakentaminen/ perusparannus	n. _____ m	_____ m	☐

C2 Oletteko saanut viiden vuoden (2004–08) aikana julkista tukea (kestävän metsätalouden rahoitustukea) alla mainittuihin töihin?

	Kyllä	En	En osaa sanoa
1Metsän uudistaminen	1	2	3
2Taimikonhoito tai nuoren metsän kunnostus	1	2	3
3Terveyslannoitus	1	2	3
4Kunnostusojitus	1	2	3
5Metsätien rakentaminen tai perusparannus	1	2	3
6Energiapuun korjuu ja haketus	1	2	3

C3 Arvioika kuinka monta päivää käytitte lisäksi seuraaviin metsäalan tehtäviin vuonna 2008? Arviointiohje: esim. 2 tuntia viikossa = 1 päivä kuukaudessa = 12 päivää vuodessa.

1Kouluttautuminen (mm. ammattikoulutus, metsäkurssit)	n. _____ päivää	☐ ei lainkaan
2Tiedon hankinta (mm. metsälehdet, neuvonta, retkeilyt)	n. _____ päivää	☐ ei lainkaan
3Hallintotyö (mm. metsäveroilmoitus, kokoukset, suunnittelu)	n. _____ päivää	☐ ei lainkaan
4Valvonta ja tarkastus (mm. työkohteet, metsätuhot, taimikot)	n. _____ päivää	☐ ei lainkaan

Seuraavaksi pyydämme Teitä kertomaan tilan puukaupoista.

Puukauppätietojen ilmoittaminen on usein työlästä, mutta meille tämä on ainoa tapa saada tietoja. Olemme ensisijaisesti kiinnostuneet puukaupan kokonaismäärästä (Yhteensä -rivi) kunakin vuonna. Mikäli suinkin mahdollista, ilmoittakaa myös puutavaralajit.

Merkitkää puumäärät kaupantekovuoden perusteella, vaikka hakkuu ja lopullinen mittausta olisi tehty myöhemmin. Jos hakkuu on vielä tällä hetkellä tekemättä tai kesken, laittakaa leimausselosteen tai hakkuusopimuksen tiedot. Jos puukauppa on tehty ennen vuotta 2004 mutta hakattu myöhemmin, jättäkää puumäärä merkitsemättä.

Samasta puukaupasta tehdään yleensä kolme paperia, jotka ovat aikajärjestyksessä: 1) leimausseloste, 2) metsänhakkuusopimus, hankintasopimus tai valmistusopimus, ja 3) mittautodistus. Mikäli mahdollista poimikaa puumäärätiedot ensisijaisesti mittautodistuksista.

Arvioikaa myyntimäärät muistinvaraisesti, ellei puukaupoista ole käytettävissä mitään papereita.

Erikoispuutavaralajeja ovat esimerkiksi pylväspuut, vaneripuut, pikkutukit, sorvipölkkyt, parrut, haapatukki. Laskekaa vuotuinen erikoispuutavaramäärä yhteen, vaikka ne olisivatkin hinnaltaan eriarvoisia.

C4 Kuinka paljon olette myynyt puuta tilaltanne viiden viimeisen vuoden (2004–08) aikana? Ellei myyty, merkitkää yhteensä -riville nollat. Merkitkää myyntimäärä puukaupan tekovuodelle.

Kokonaismyyntimäärä	2004	2005	2006	2007	2008	
1Yhteensä						m ³
Tukkipuu						
2Mäntytukki						m ³
3Kuusitukki						m ³
4Koivutukki						m ³
Kuitupuu						
5Mäntykuitu						m ³
6Kuusikuitu						m ³
7Lehtikuitu						m ³
8Erikoispuu						m ³

C5 Mitä puukauppatapoja käytitte yllä mainituissa kaupoissa? Merkitkää rastit niiden kauppatapojen kohdalle, joilla olette myyneet puuta kunakin vuonna.

	2004	2005	2006	2007	2008
Pystykauppa					
1Suoraan ostajalle	☐	☐	☐	☐	☐
2Metsäyhtiölle sopimusasiakkaana ¹⁾	☐	☐	☐	☐	☐
3Valtakirjakaupalla metsänhoitoyhdistyksen kautta ²⁾	☐	☐	☐	☐	☐
Hankintakauppa					
4Suoraan ostajalle	☐	☐	☐	☐	☐
5Metsäyhtiölle sopimusasiakkaana ¹⁾	☐	☐	☐	☐	☐
6Valtakirjakaupalla metsänhoitoyhdistyksen kautta ²⁾	☐	☐	☐	☐	☐
7Metsänhoitoyhdistyksen hankintapalveluna	☐	☐	☐	☐	☐

¹⁾ Metsäyhtiön sopimusasiakkuus tarkoittaa jonkin metsäyhtiön kanssa tehtyä pitempiaikaista sopimusta, joka voi olla nimeltään metsäpalvelusopimus, jäsenetusopimus tai yhteistyösopimus.

²⁾ Valtakirjakaupassa metsänhoitoyhdistys hoitaa kaupan tarjouspyynnöt, niiden vertailun ja puukaupan teon.

C6 Jos myitte puuta hankintakaupalla, tehtiinkö tai tehdäänkö hakkuu ja metsäkuljetus kokonaan vai osittain itse hankintatyönä? Merkitkää rasti niiden vuosien kohdalle, joina olette myynynt omana työnä hakattua tai metsäkuljetettua puuta.

	2004	2005	2006	2007	2008	Ei tehty
1Hakkuut kokonaan omana työnä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2Hakkuut osittain omana työnä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3Metsäkuljetukset kokonaan omana työnä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4Metsäkuljetukset osittain omana työnä	☐	☐	☐	☐	☐	☐

C7 Verrattuna vuosiin 2004-08 aiotteko myydä puuta tulevan viiden vuoden (2009-13) aikana

1 selvästi enemmän	3 selvästi vähemmän	5 en osaa sanoa
2 likimain yhtä paljon	4 en aio myydä lainkaan	

C8 Oletteko myynyt tilalta energiapuuta? Merkitkää rasti niiden vuosien kohdalle, jolloin myydy.

	2004	2005	2006	2007	2008	Ei myyty
1Energiarankaa (harvennushakkuista)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2Hakkuutähdettä (uudistushakkuista)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3Kantoja (uudistushakkuista)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4Polttopuuta (halkoa tai pilkettä)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5Valmista haketta	☐	☐	☐	☐	☐	☐

C9 Miten arvioitte puun hinnan kehittyvän tänä vuonna ja vuoteen 2020 mennessä?

a) Vuoden 2009 loppuun mennessä

- 1 Nousevan yli 20 %
- 2 Nousevan 11-20 %
- 3 Nousevan 5-10 %
- 4 Pysyvän likimain ennallaan 0-4 %
- 5 Laskevan 5-10 %
- 6 Laskevan 11-20 %
- 7 Laskevan yli 20 %
- 8 En osaa sanoa

b) Vuoteen 2020 mennessä

- 1 Nousevan yli 20 %
- 2 Nousevan 11-20 %
- 3 Nousevan 5-10 %
- 4 Pysyvän likimain ennallaan 0-4 %
- 5 Laskevan 5-10 %
- 6 Laskevan 11-20 %
- 7 Laskevan yli 20 %
- 8 En osaa sanoa

C10 Millaisia metsäpalveluja olette ostanut 2004-08 ja millaisia voisitte ostaa tulevaisuudessa?

	Olen ostanut		Ostan tulevaisuudessa	
	Kyllä	En	Kyllä	En
1Puukaupan tarjouspyynnöt ja niiden arviointi	1	2	1	2
2Metsätalouden kirjanpidon ja veroilmoitusten hoito	1	2	1	2
3Tilan sukupolvenvaihdos- tai kauppapalvelut	1	2	1	2
4Metsänuudistaminen (muokkaus, istutus tai kylvö)	1	2	1	2
5Metsänuudistamisen laatutakuu (takuu taimikon syntymiselle)	1	2	1	2
6Taimikon hoitotyö (heinäntorjunta, perkaus tai harvennus)	1	2	1	2
7Hankintahakkuun metsäkuljetus	1	2	1	2
8Metsuripalvelut ensiharvennus- tai erikoishakkuisiin	1	2	1	2
9Kotitarvepuun kuljetus ja sahaus omaan käyttöön	1	2	1	2
10Polttopuiden korjuu, kuljetus ja teko omaan käyttöön	1	2	1	2
11Tilakohtainen metsäsuunnitelma (paperiversio)	1	2	1	2
12Verkkometsäsuunnitelma (internet-pohjainen suunnitelma)	1	2	1	2
13Metsäsuunnitelma ja ohjelmisto omalla tietokoneella	1	2	1	2
14Metsän maisema-arvokaupan palvelut	1	2	1	2
15Metsän luonnonarvokaupan palvelut	1	2	1	2
16Muu, mikä? _____	1	2	1	2

**C11 Arvioikaa, mihin olette suurin piirtein käyttänyt vuosina 2004–08 saamanne puunmyyntitulo-
lot? Arvioikaa eri osuudet siten, että summaksi tulee 100%. Merkitkää lisäksi rastilla, mihin kohteisiin olette käyttäneet puunmyyntituloja. Perikunnan ja yhtymän kohdalla arvioikaa oma osuutenne.**

0 Ei puunmyyntituloja 2004–08 Siirtykää kysymykseen C12.

A Maa- ja metsätalous: osuus _____ %

- 1Puunmyyntitulo- tai pinta-alaveroihin
- 2Metsämaan hankintaan
- 3Metsätalouden menoihin
- 4Maatalousmaan hankintaan
- 5Maatalouden menoihin
- 6Maa- ja metsätaloudesta aiheutuneiden lainojen hoitoon
- 7Tilaan kohdistuviin perintö- tai lahjaveroihin

B Talletukset ja sijoitukset: osuus _____ %

- 1Säästettiin pankkitilille
- 2Sijoitettiin pörssiosakkeisiin, rahastoihin tai eläkevakuutukseen
- 3Muihin sijoituksiin
- 4Sijoituksista aiheutuneiden lainojen hoitoon

C Yksityistalous: osuus _____ %

- 1Oman perheen päivittäisiin menoihin
- 2Oman perheen suurempiin hankintoihin (esim. matka, auto jne.)
- 3Oman asunnon hankintaan tai kunnostukseen
- 4Mökin hankintaan tai kunnostukseen
- 5Yksityistaloudesta aiheutuneiden lainojen hoitoon

D Muu yritystoiminta: osuus _____ %

- 1Muun yritystoiminnan menoihin ja investointeihin
- 2Muusta yritystoiminnasta aiheutuneiden lainojen hoitoon

E En halua/osaa vastata: osuus _____ %

C12 Mitä seuraavista metsäalan lehdistä Teille tulee kotiin tai luette muualla?

	Tulee kotiin	Luen muualla	En seuraa lainkaan
1Metsälehti	1	2	3
2Metsälehti Makasiini	1	2	3
3Skogsbruket	1	2	3
4Maaseudun tulevaisuus	1	2	3
5Maaseudun tulevaisuuden Metsänomistajalehti	1	2	3
6Landsbygdens Folk	1	2	3
7Metsäliiton Viesti / Skogsextra	1	2	3
8Terve Metsä (Stora Enso)	1	2	3
9Metsä (UPM)	1	2	3
10Metsänhoitoyhdistyksen lehti	1	2	3
11Metsäkeskuksen lehti	1	2	3
12Muu, mikä? _____	1	2	3

C13 Maksetaanko tästä tilasta lakisääteinen metsänhoitomaksu?

- 1 Kyllä
- 2 Ei
- 3 En osaa sanoa

C14 Ilmastonmuutoksen on arvioitu vaikuttavan kasvi-, sieni- ja hyönteistuhojen sekä myrskytuhojen määrään. Miten arvioitte tällaisten tuhojen kehittyvän omissa metsissä seuraavan kymmenen vuoden aikana?

- 1 Tuhot lisääntyvät selvästi
- 2 Tuhot lisääntyvät jonkin verran
- 3 Tilanne ei muutu nykyisestä
- 4 Tuhot vähenevät jonkin verran
- 5 Tuhot vähenevät selvästi
- 6 En osaa arvioida

D METSÄNOMISTUKSEN TAVOITTEET

D1 Seuraavassa esitämme erilaisia metsänomistuksen tavoitteisiin liittyviä väittämiä. Kuinka tärkeiksi arvioitte ne oman metsänne kohdalla? Merkitkää kunkin väittämän kohdalle yksi rasti.

	Täysin merkityksetön	Melko merkityksetön	En osaa sanoa	Melko tärkeä	Erittäin tärkeä
Virkistys ja vapaa-aika					
1 Metsäni on osa vapaa-ajanvietto- tai asuinpaikkani ympäristöä	1	2	3	4	5
2 Metsäni tarjoaa minulle marjastus- ja sienestysmahdollisuuksia	1	2	3	4	5
3 Metsänomistus tarjoaa minulle mahdollisuuden metsästyksen	1	2	3	4	5
4 Metsäni tarjoaa minulle ulkoilumahdollisuuksia (esim. kävely, lenkkeily, retkeily)	1	2	3	4	5
5 Metsäni tarjoaa minulle mahdollisuuden metsänhoitotöiden tekemiseen (saan samalla hyötyliikuntaa)	1	2	3	4	5
Puuntuotanto ja puunmyyntitulot					
6 Metsäni tarjoaa minulle säännöllisiä tuloja kulutukseen	1	2	3	4	5
7 Metsäni on minulle suurten hankintojen rahoituslähde (asunto, auto, maatalousrakennukset ja -koneet)	1	2	3	4	5
8 Metsäni tarjoaa minulle työtuloja (hankintalisä lasketaan työtuloksi)	1	2	3	4	5
9 Metsästäni saan kotitarvepuut	1	2	3	4	5
Metsäluonto ja -maisema					
10 Metsäni tarjoaa minulle mahdollisuuden hoitaa ja vaalia luonnon monimuotoisuutta (monipuolinen kasvi- ja eläinlajisto)	1	2	3	4	5
11 Metsäni tarjoaa minulle kauneuselämyksiä	1	2	3	4	5
12 Metsäni on minulle luonnonsuojelun kohde	1	2	3	4	5
Taloudellinen turvallisuus					
13 Metsäomaisuuteni parantaa luotonsaantimahdollisuuksiani	1	2	3	4	5
14 Metsäni tarjoaa taloudellisen turvan vanhuuteni varalle	1	2	3	4	5
15 Metsäni tarjoaa turvan poikkeustilanteiden varalle	1	2	3	4	5
16 Metsäomaisuuteni on inflaatiolta suojattua varallisuutta	1	2	3	4	5
17 Metsäni muodostaa perinnön omaisilleni	1	2	3	4	5
Metsän tunnearvot					
18 Metsämaan omistamisella on minulle itseisarvoa (esim. sukutila)	1	2	3	4	5
19 Metsäni on minulle paikka, jossa voin hiljentyä ja mietiskellä	1	2	3	4	5
20 Metsäni kautta olen yhteydessä kotiseutuuni	1	2	3	4	5
Sijoituskohde					
21 Metsäni on minulle sijoituskohde	1	2	3	4	5
22 Tonttien ja huvilapalstojen arvonnousu kohottaa metsäomaisuuteni arvoa	1	2	3	4	5

Seuraava kysymys pyrkii kartoittamaan Teidän metsiinne liittämien muiden kuin taloudellisten arvostusten suhteellista painoarvoa metsien kokonaishyödyistä.

D2 Jos omaan arvioonne perustuvaa metsäomaisuutenne taloudellista arvoa (puusto, maapohja, rantatontit ym.) merkitään luvulla 100, millä hinnalla olisitte valmis luopumaan metsäomaisuudestanne?

1	100 (odotustenne mukainen taloudellinen arvo)	5	200–300
2	100–120	6	Yli 300
3	120–150	7	En myy tilaa
4	150–200	8	En osaa arvioida

E TAIMIKONHOITO

Seuraavassa esitämme taimikonhoitoon ja nuoren metsän kunnostukseen liittyviä kysymyksiä. Mikäli metsässänne ei ole hoitotarvetta tai jostain muusta syystä ette aio lainkaan tehdä tai teettää taimikonhoitoa tai nuoren metsän kunnostusta seuraavien viiden vuoden aikana, olkaa hyvä ja siirrykää kysymyksen F1. **Huom! Taimikonhoito** tarkoittaa seuraavissa kysymyksissä sekä taimikonhoitoa (pituus 2-8 m) että nuoren metsän kunnostusta (8-14 m).

E1 Mitä mieltä olette seuraavista taimikonhoitoon liittyvistä väittämistä? Valitkaa sopiva kohta asteikolla.

	Erittäin epätodennäköistä			En osaa sanoa			Erittäin todennäköistä		
1 Taimikonhoito nopeuttaa selvästi metsän kasvua	1	2	3	4	5	6	7		
2 Taimikonhoito on taloudellisesti kannattavaa	1	2	3	4	5	6	7		
3 Taimikonhoito parantaa metsämaiseman laatua	1	2	3	4	5	6	7		
4 Taimikonhoito helpottaa metsässä liikkumista	1	2	3	4	5	6	7		
5 Taimikonhoito on työlästä	1	2	3	4	5	6	7		
6 Taimikonhoito ei ole luonnonmukaista	1	2	3	4	5	6	7		
7 Taimikonhoito on terveellistä liikuntaa	1	2	3	4	5	6	7		
8 Taimikonhoito on perheen yhteinen harrastus	1	2	3	4	5	6	7		
9 Taimikonhoito lisää hirvituhojen riskiä	1	2	3	4	5	6	7		
10 Taimikonhoito tuottaa energiapuuta	1	2	3	4	5	6	7		

E2 Mitkä taimikonhoitoon liittyvistä asioista ovat tärkeitä ja mitkä vähemmän tärkeitä omissa metsissäsi?

	Täysin merkityksetön			En osaa sanoa			Erittäin tärkeä		
1 Puuston kasvun nopeutuminen	1	2	3	4	5	6	7		
2 Metsätalouden kannattavuus	1	2	3	4	5	6	7		
3 Metsämaisema	1	2	3	4	5	6	7		
4 Metsän kulkukelpoisuus	1	2	3	4	5	6	7		
5 Työmäärä	1	2	3	4	5	6	7		
6 Luonnonmukaisuus	1	2	3	4	5	6	7		
7 Oma kuntoilu	1	2	3	4	5	6	7		
8 Perheen yhdessäolo	1	2	3	4	5	6	7		
9 Hirvituhojen määrä	1	2	3	4	5	6	7		
10 Energiapuun saanti	1	2	3	4	5	6	7		

E3 Entä mitä mieltä muut (perheenjäsenet, metsänhoitoyhdistyksen neuvojat ym.) ovat taimikonhoidosta?

	Ei pitäisi		Heillä ei kantaa/en osaa arvioida			Pitäisi	
Useimmat minulle metsäasioissa tärkeät ihmiset ovat sitä mieltä, että minun pitäisi/ei pitäisi tehdä tai teettää taimikonhoitoa metsissäni seuraavien viiden vuoden aikana	1	2	3	4	5	6	7

- E4 Kysymme vielä tarkemmin käsitystänne muiden ihmisten suhtautumisesta taimikonhoitoon. Ovatko muut ihmiset sitä mieltä, että Teidän pitäisi/ei pitäisi tehdä tai teettää taimikonhoitoa metsissänne seuraavien viiden vuoden aikana?**

	Ei pitäisi			Heillä ei kantaa/ en osaa arvioida		Pitäisi	
	1	2	3	4	5	6	7
1Perheenjäsenet	1	2	3	4	5	6	7
2Paikallisen metsänhoitoyhdistyksen neuvojat	1	2	3	4	5	6	7
3Naapurit	1	2	3	4	5	6	7
4Sukulaiset, ystävät ja tuttavat	1	2	3	4	5	6	7
5Paikalliset puun ostajat	1	2	3	4	5	6	7

- E5 Entä missä määrin olette valmis ottamaan huomioon muiden mielipiteet taimikkojenne hoidossa?**

	En lainkaan			Ei kantaa		Täysin	
	1	2	3	4	5	6	7
Otan huomioon							
1 perheenjäsenten suositukset	1	2	3	4	5	6	7
2 paikallisen metsänhoitoyhdistyksen neuvojien suositukset	1	2	3	4	5	6	7
3 naapuriin suositukset	1	2	3	4	5	6	7
4 sukulaisten, ystävien ja tuttavien suositukset	1	2	3	4	5	6	7
5 paikallisten puun ostajien suositukset	1	2	3	4	5	6	7

- E6 Miten itse suhtaudutte taimikonhoitoon omissa metsissänne seuraavien viiden vuoden aikana? Valitkaa sopiva kohta asteikolla.**

Kielteisesti			Ei kantaa		Myönteisesti	
1	2	3	4	5	6	7

- E7 Onko mielestänne olemassa tekijöitä, jotka helpottavat tai vaikeuttavat taimikonhoidon tekemistä tai teettämistä tilallanne seuraavien viiden vuoden aikana?**

Vaikeuttavia			En osaa sanoa		Helpottavia	
1	2	3	4	5	6	7

- E8 Entä mitä ne ovat? Mitä mieltä olette seuraavista väitteistä?**

	Täysin eri mieltä			En osaa sanoa		Täysin samaa mieltä	
	1	2	3	4	5	6	7
1Minulla/perheellä ei ole aikaa tehdä taimikonhoitotöitä	1	2	3	4	5	6	7
2Taimikonhoitotöiden teettäminen vieraalla on kallista	1	2	3	4	5	6	7
3Itse en jaksakaan tehdä ruumiillista työtä	1	2	3	4	5	6	7
4Ulkopuolista työvoimaa on vaikea saada taimikonhoitotöihin	1	2	3	4	5	6	7
5Valtion tuki taimikonhoitoon ei ole riittävä	1	2	3	4	5	6	7
6Raivaussaha on liian kallis	1	2	3	4	5	6	7

E9 Vaikuttavatko mainitut asiat taimikonhoitotöiden tekemiseen tilallanne seuraavien viiden vuoden aikana?

	Ei lainkaan			En osaa sanoa		Huomattavasti	
	1	2	3	4	5	6	7
1 Oman/perheen ajankäytön rajoitukset	1	2	3	4	5	6	7
2 Ulkopuolisen työvoiman kalleus	1	2	3	4	5	6	7
3 Oma fyysinen jaksaminen	1	2	3	4	5	6	7
4 Ulkopuolisen työvoiman saatavuus	1	2	3	4	5	6	7
5 Valtion tuen suuruus	1	2	3	4	5	6	7
6 Työvälineiden puute	1	2	3	4	5	6	7

E10 Aiottako tehdä tai teettää taimikonhoitoa metsissänsä seuraavien viiden vuoden aikana?

	Erittäin epätodennäköistä			En osaa sanoa		Erittäin todennäköistä	
	1	2	3	4	5	6	7

E11 Milloin tilallanne on viimeksi tehty taimikonhoitotöitä tai nuoren metsän kunnostustöitä?*Merkitkää vain yksi vaihtoehto.*

- 1 Viimeksi vuosina 2004-08
- 2 Viimeksi ennen vuotta 2004
- 3 Ei ole koskaan tehty tällä tilalla
- 4 En osaa sanoa

Tähän voitte kirjoittaa palautetta tästä kyselystä tai yleisesti metsiin ja niiden käsittelyyn liittyvistä asioista.

Vastatkaa vielä viimeiselle sivulle.

F ARVOT

F1 Lopuksi pyydämme Teitä arvioimaan, miten tärkeitä seuraavat arvot ovat omaa elämääne ohjaavina periaatteina. Valitkaa vaihtoehdot asteikolta 1= Ei tärkeä ... 7 = Hyvin tärkeä.

	Ei tärkeä						Hyvin tärkeä
	1	2	3	4	5	6	7
1VALTA (muiden hallitseminen, arvovalta, yhteiskunnallinen valta, varakkuus)							
2SUORIUTUMINEN (menestys, kyvykkyys, kunnianhimo, työteliäisyys, tavoitteiden saavuttaminen, vaikutusvalta ihmisiin ja tapahtumiin)							
3MIELIHYVÄ (mielihaluksen tyydyttäminen, itsensä hemmottelu, elämästä nauttiminen)							
4VIRIKKEISYYS (seikkailut, riskien otto, monipuolinen ja jännittävä elämä)							
5ITSEOHJAUTUVUUS (luovuus, vapaus, uteliaisuus, riippumattomuus, omien tavoitteiden valitseminen)							
6UNIVERSALISMI (laajakatseisuus, luonnon ja taiteiden kauneus, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, maailmanrauha, tasa-arvo, kypsä elämänymmärrys, luonnon suojeleminen)							
7HYVÄNTAHTOISUUS (auttavaisuus, rehellisyys, anteeksiantavuus, uskollisuus, luotettavuus, ystävyys)							
8PERINTEET (perinnäistapojen kunnioitus, nöyryys, oman elämänosansa hyväksyminen, uskoon pitäytyminen, kohtuullisuus, maltillisuus)							
9YHDENMUKAISUUS (tottelevaisuus, vanhempien ihmisten kunnioittaminen, itsekuri, kohteliaisuus)							
10TURVALLISUUS (kansallinen turvallisuus, perheen turvallisuus, yhteiskunnallinen järjestys, siisteys, palvelusten vastavuoroisuus)							

Kiitos vastauksestanne!

Liite 3. Metsänomistajien ja metsätilojen sekä käyttäytymisen kuvaus metsäkeskuksittain.

Liitetaulukko 1. Yksityismetsänomistajien ja metsätilojen taustatekijät metsäkeskusten alueella 2009. Pinta-alat ja lukumääräosuudet.

	Metsäkeskus													Koko maa
	Rannikko	Lounais-Suomi	Häme-Uusimaa	Kaakkois-Suomi	Pirkanmaa	Etelä-Savo	Etelä-Pohjanmaa	Keski-Suomi	Pohjois-Savo	Pohjois-Karjala	Kainuu	Pohjois-Pohjanmaa	Lappi	
	Hehtaaria keskimäärin													
Tilan koko														
Metsää, ha	29	30	31	27	29	35	28	38	36	35	47	39	60	35
Peltoa, ha	10	13	11	6	7	4	8	5	6	5	4	6	3	7
	% metsätiloista													
Metsäala														
5–9,9 ha	27	32	25	24	27	19	23	17	18	18	13	20	17	22
10–19,9 ha	30	28	29	28	30	26	30	26	26	26	19	22	18	26
20–49,9 ha	29	27	31	35	29	34	32	34	37	36	31	31	26	32
50–99,9 ha	11	10	11	10	10	16	11	16	12	16	27	20	22	14
Väh. 100 ha	2	4	4	3	4	6	3	7	7	5	9	6	18	6
Tilan omistusmuoto														
Perheomistus	79	81	83	74	79	72	80	79	75	71	69	74	71	76
Yhtymä	9	8	9	14	10	13	11	13	13	16	19	14	15	12
Perikunta	13	11	8	12	11	15	9	9	12	13	13	12	14	11
Tilan saantotapa														
Perinto tai lahja	46	34	39	52	37	54	41	42	44	48	54	48	49	45
Osto vanhemmilta	42	53	45	32	47	31	50	43	38	35	35	37	32	41
Osto markkinoilta	12	13	16	15	16	14	9	15	17	17	11	15	19	15
Tilan hallinta-aika														
Alle 6 vuotta	14	12	16	15	15	19	12	14	16	14	18	20	20	16
6–15 vuotta	19	22	20	24	22	21	21	23	26	25	23	22	26	22
yli 15 vuotta	67	66	64	61	63	60	67	63	58	61	59	58	54	62

Liitetaulukko 2. Yksityismetsänomistajien ja metsätilojen taustatekijät metsäkeskusten alueella 2009. Metsäalaosuudet.

	Metsäkeskus													
	Rannikko	Lounais-Suomi	Häme-Uusimaa	Kaakkois-Suomi	Pirkanmaa	Etelä-Savo	Etelä-Pohjanmaa	Keski-Suomi	Pohjois-Savo	Pohjois-Karjala	Kainuu	Pohjois-Pohjanmaa	Lappi	Koko maa
	% metsäalasta													
Metsäala														
5–9,9 ha	7	8	6	7	7	4	6	3	4	4	2	4	2	5
10–19,9 ha	15	14	14	15	15	11	15	10	11	11	6	9	4	11
20–49,9 ha	31	29	32	40	30	31	36	28	34	32	23	27	15	29
50–99,9 ha	26	22	23	25	23	31	28	30	25	30	40	35	26	28
Väh. 100 ha	21	27	25	13	25	23	15	28	26	23	29	25	53	27
Tilan omistusmuoto														
Perheomistus	83	86	75	75	76	73	83	78	75	70	67	74	69	75
Yhtymä	7	7	17	13	15	13	10	14	14	20	20	16	15	14
Perikunta	11	7	7	12	9	13	6	8	12	10	12	11	17	11
Tilan saantotapa														
Perinto tai lahja	49	26	35	47	28	51	27	39	42	40	43	47	38	39
Osto vanhemmilta	43	63	48	41	58	40	60	49	44	40	42	39	39	46
Osto markkinoilta	8	10	18	12	14	9	12	12	14	20	15	14	22	14
Tilan hallinta-aika														
Alle 6 vuotta	9	14	13	13	17	15	10	12	13	11	13	17	18	14
6–15 vuotta	15	17	25	21	18	21	18	18	27	21	24	19	21	20
yli 15 vuotta	76	69	63	66	65	64	72	70	60	68	63	63	61	66

Liitetaulukko 3. Yksityismetsänomistajien ja metsätilojen taustatekijät metsäkeskusten alueella 2009. Keski-ikä, lukumääräosuudet ja muualla asuvien välimatka tilalle.

	Metsäkeskus													Koko maa
	Rannikko	Lounais-Suomi	Häme-Uusimaa	Kaakkois-Suomi	Pirkanmaa	Etelä-Savo	Etelä-Pohjanmaa	Keski-Suomi	Pohjois-Savo	Pohjois-Karjala	Kainuu	Pohjois-Pohjanmaa	Lappi	
	Vuotta keskimäärin													
Ikä														
Vuotta	61	59	61	61	61	62	59	62	59	60	61	60	60	60
	% metsänomistajista													
Ikä														
Alle 45 vuotta	12	15	10	10	9	11	15	9	13	11	9	13	10	12
45–54 vuotta	16	18	21	18	18	15	18	17	20	20	21	18	20	19
55–64 vuotta	33	31	30	32	34	29	35	35	33	34	30	31	31	32
65–74 vuotta	24	21	26	23	27	28	22	25	22	23	27	22	25	24
Väh. 75 vuotta	15	14	14	17	12	18	9	14	11	11	13	15	14	14
Sukupuoli														
Mies	76	76	73	75	76	75	79	73	76	77	75	72	76	75
Nainen	24	24	27	25	24	25	21	27	24	23	25	28	24	25
Ammattiasema														
Palkansaajat	28	27	28	33	26	28	32	27	32	30	33	35	33	30
Maatalousyrittäjät	19	23	21	14	21	12	20	13	13	14	7	13	8	16
Muut yrittäjät	8	7	7	7	5	8	6	8	7	6	6	4	8	7
Eläkeläiset	44	41	42	45	46	50	41	50	44	44	52	45	48	45
Muut	1	2	2	2	2	2	2	3	3	5	2	3	4	2
Tavoiteryhmä														
Monitavoitteiset	28	28	24	32	28	34	26	35	34	32	27	29	28	30
Virkistyskäyttäjät	31	26	28	21	23	22	22	26	24	21	24	19	27	24
Metsästä elävät	15	18	21	22	17	15	20	15	19	20	23	26	22	20
Tal. turvaa korostavat	17	19	18	16	21	21	19	13	16	16	13	13	12	17
Epätietoiset	10	9	9	8	12	7	14	11	8	11	12	13	11	10
Asuinympäristö														
Maaseutu	66	64	58	50	56	53	58	53	50	50	48	54	56	56
Taajama	13	20	13	13	18	14	18	19	22	23	27	26	17	19
Kaupunki (> 20 000 as.)	21	17	29	37	26	33	23	28	29	27	25	20	27	26
Asuinpaikka														
Asuu tilalla	52	56	48	41	43	36	45	38	40	37	36	37	34	42
Sijaintikunnassa	18	17	16	21	21	24	22	21	23	27	26	28	28	22
Muualla	31	27	36	39	36	40	33	40	37	37	38	35	37	35
	Kilometriä keskimäärin													
Muualla asuvien välimatka tilalle, km	111	123	136	113	102	173	157	134	259	219	255	249	442	193

Liitetaulukko 4. Yksityismetsänomistajien ja metsätilojen taustatekijät metsäkeskusten alueella 2009. Metsäalaosuudet.

	Metsäkeskus													
	Rannikko	Lounais-Suomi	Häme-Uusimaa	Kaakkois-Suomi	Pirkanmaa	Etelä-Savo	Etelä-Pohjanmaa	Keski-Suomi	Pohjois-Savo	Pohjois-Karjala	Kainuu	Pohjois-Pohjanmaa	Lappi	Koko maa
	% metsäalasta													
Ikä														
Alle 45 vuotta	12	20	14	10	15	10	18	8	15	11	11	15	12	13
45–54 vuotta	17	15	27	20	17	13	24	21	23	19	24	18	20	20
55–64 vuotta	29	28	27	33	38	31	31	32	29	34	31	28	31	31
65–74 vuotta	31	28	21	24	21	32	20	25	21	26	25	25	19	24
Väh. 75 vuotta	11	9	11	14	9	15	7	14	12	9	10	14	18	12
Sukupuoli														
Mies	72	80	77	79	80	80	81	79	76	81	78	77	82	79
Nainen	28	20	23	21	20	20	19	21	24	19	22	23	18	21
Ammattiasema														
Palkansaajat	20	20	24	29	18	23	26	21	28	27	29	33	31	26
Maatalousyrittäjät	39	31	30	21	42	21	33	30	21	23	17	20	15	26
Muut yrittäjät	8	19	8	10	3	7	6	7	8	8	8	4	8	8
Eläkeläiset	32	29	36	37	35	48	34	40	41	39	43	40	42	39
Muut		1	2	2	1	2	1	2	2	3	3	2	4	2
Tavoiteryhmä														
Monitavoitteiset	33	34	31	43	36	47	36	50	43	41	37	36	43	40
Virkistyskäyttäjät	31	16	29	13	13	12	16	15	15	15	19	12	19	17
Metsästä elävät	14	12	18	18	21	12	20	11	15	15	22	22	21	17
Tal. turvaa korostavat	18	33	17	22	25	24	19	15	21	22	16	20	13	20
Epätietoiset	4	5	5	4	6	4	8	9	6	7	7	10	5	6
Asuinympäristö														
Maaseutu	77	66	64	58	67	60	70	64	59	54	58	58	71	64
Taajama	9	18	10	13	12	13	15	15	17	17	19	25	12	15
Kaupunki (> 20 000 as.)	14	16	27	28	20	28	15	21	24	29	22	17	18	21
Asuinpaikka														
Asuu tilalla	68	68	57	53	55	48	60	53	50	43	45	46	43	52
Sijaintikunnassa	11	12	13	17	17	20	18	16	16	24	23	22	29	19
Muulla	21	20	30	30	27	32	22	31	34	33	32	32	28	29

Liitetaulukko 5. Yksityismetsänomistajien käyttäytyminen metsäkeskusten alueella 2009. Lukumääräosuudet.

	Metsäkeskus													Koko maa
	Rannikko	Lounais-Suomi	Häme-Uusimaa	Kaakkois-Suomi	Pirkanmaa	Etelä-Savo	Etelä-Pohjanmaa	Keski-Suomi	Pohjois-Savo	Pohjois-Karjala	Kainuu	Pohjois-Pohjanmaa	Lappi	
	% metsänomistajista													
Ainespuun myynti 2004–08														
Myi puuta	60	60	63	71	64	74	59	67	64	64	58	56	46	62
Aikoo myydä 2009–13 verrattuna vuosiin 2004–08														
selvästi enemmän	11	12	10	11	11	9	12	10	12	11	12	16	14	12
likimain yhtä paljon	13	13	14	13	16	17	17	18	15	12	12	8	8	14
selvästi vähemmän	14	20	20	24	21	24	13	21	19	20	15	17	11	18
ei lainkaan	19	16	18	16	17	12	13	15	14	15	15	21	24	17
ei osaa sanoa	42	39	39	37	35	38	44	36	40	43	47	39	43	40
Energiapuun myynti 2004–08														
Myi energiapuuta	32	30	35	24	26	31	31	35	29	24	23	23	18	28
energiarankaa (harvennush.)	16	15	17	9	9	10	18	16	8	13	10	17	14	14
hakkuutähdettä (pääteh.)	22	17	22	19	19	24	17	23	22	16	14	9	6	18
kantoja (pääteh.)	12	6	8	6	8	8	6	14	7	5	8	2	1	7
Halkoa tai pilkettä	8	14	11	6	10	8	6	7	6	7	4	8	8	8
Haketta	2	1	0	0	1	1	2	0	1	1	1	0	1	1
Saanut neuvontaa 2004–08														
Henkilökohtainen neuvontaa	82	84	86	92	84	91	86	90	89	87	83	79	81	85
Joukkoneuvontaa	28	30	37	42	38	43	27	39	38	40	31	36	34	35
Metsäkursseja	11	13	13	14	13	21	9	17	17	11	16	14	13	14
Metsäsuunnitelma														
Voimassa oleva (1999–08)	30	40	38	48	38	58	51	49	51	55	46	38	42	45
Vanhentunut suunnitelma	19	18	15	15	16	13	14	13	13	11	17	16	13	15
Ei suunnitelmaa	51	42	47	37	46	30	34	38	35	34	37	46	46	40
Tehty metsänhoitotöitä 2004–08														
Metsänviljely	47	48	56	54	52	65	45	59	61	51	39	39	26	49
Luontainen uudistaminen	15	22	17	25	21	22	12	14	11	16	19	12	16	17
Taimikonhoito	34	53	55	59	54	67	54	62	65	59	46	36	33	52
Nuoren metsän kunnostus	28	43	41	41	39	44	39	40	41	39	35	33	29	38
Pystypuiden karsinta	9	11	12	15	10	18	10	15	19	15	11	7	9	12
Energiapuun korjuu	28	38	28	27	28	22	36	28	24	24	18	26	19	27
Lannoitus (kasvatus-/terveys-)	1	3	5	4	3	8	7	6	22	13	4	8	1	7
Ojitus (kunnostus-/uudis-)	16	25	11	13	15	14	32	14	17	17	18	25	11	18
Tienrakennus	12	16	12	17	15	16	17	17	19	13	14	17	14	16
Tyytyväisyys nykyisiin metsänhoito- ja kasvatukseenmenetelmiin														
Erittäin tai melko tyytyväinen	57	67	63	69	67	72	63	68	68	67	68	64	58	65
Ei tyytyväinen eikä tyytymätön	20	16	19	14	15	12	20	14	15	16	12	14	14	16
Erittäin tai melko tyytymätön	10	9	10	10	12	8	8	12	9	9	7	10	10	9
Ei osaa sanoa	14	8	9	7	7	8	9	7	8	9	13	13	18	10

Liitetaulukko 6. Yksityismetsänomistajien käyttäytyminen metsäkeskusten alueella 2009. Metsäalaosuudet.

	Metsäkeskus													
	Rannikko	Lounais-Suomi	Häme-Uusimaa	Kaakkois-Suomi	Pirkanmaa	Etelä-Savo	Etelä-Pohjanmaa	Keski-Suomi	Pohjois-Savo	Pohjois-Karjala	Kainuu	Pohjois-Pohjanmaa	Lappi	Koko maa
	% metsäalasta													
Ainespuun myynti 2004–08														
Myi puuta	77	77	79	82	81	82	75	82	78	77	69	71	64	75
Aikoo myydä 2009–13 verrattuna vuosiin 2004–08														
selvästi enemmän	22	11	8	9	9	8	11	8	9	11	13	15	13	11
likimain yhtä paljon	21	31	28	20	25	25	30	32	21	18	19	13	9	22
selvästi vähemmän	18	26	24	27	25	33	16	25	28	25	21	24	17	23
ei lainkaan	8	10	9	8	10	5	6	8	9	9	9	12	14	10
ei osaa sanoa	30	23	31	35	31	29	38	27	33	38	38	36	46	34
Energiapuun myynti 2004–08														
Myi energiapuuta	40	36	52	32	39	37	29	43	38	31	33	25	19	34
energiarankaa (harvennush.)	15	18	35	9	19	11	17	22	13	14	17	16	17	17
hakuutähdettä (pääteh.)	33	21	30	29	33	31	16	31	29	22	19	11	4	23
kantoja (pääteh.)	14	11	8	7	11	11	6	17	11	11	9	3	1	9
Halkoa tai pilkettä	12	15	17	8	14	12	10	11	9	10	6	11	10	11
Haketta	17	1	1	0	0	1	4	1	1	0	0	0	1	2
Saanut neuvontaa 2004–08														
Henkilökohtainen neuvontaa	93	93	93	96	90	96	92	94	95	92	86	86	90	92
Joukkoneuvontaa	33	37	53	46	38	51	35	52	51	52	38	44	42	44
Metsäkursseja	27	18	21	16	15	28	11	22	26	18	23	19	17	20
Metsäsuunnitelma														
Voimassa oleva (1999–08)	51	60	60	63	52	76	65	67	68	72	58	46	51	60
Vanhentunut suunnitelma	19	21	13	15	23	10	12	11	13	10	19	21	16	16
Ei suunnitelmaa	30	20	27	22	26	14	23	21	19	18	24	33	33	25
Tehty metsänhoitotöitä 2004–08														
Metsänviljely	67	58	74	69	66	77	56	71	74	64	50	51	43	61
Luontainen uudistaminen	31	26	22	31	28	27	12	18	16	21	25	19	21	22
Taimikonhoito	53	72	73	68	65	78	70	74	76	72	57	43	47	64
Nuoren metsän kunnostus	49	62	59	50	56	54	55	53	53	44	47	41	42	51
Pystypuiden karsinta	7	11	15	13	14	18	11	17	21	18	12	5	7	13
Energiapuun korjuu	35	38	39	29	38	24	42	32	30	27	26	27	24	31
Lannoitus (kasvatus-/terveys-)	1	7	14	5	3	12	9	10	35	21	6	11	1	10
Ojitus (kunnostus-/uudis-)	15	41	16	16	15	20	43	22	24	24	26	33	12	24
Tienrakennus	13	23	26	23	21	24	23	25	29	19	21	20	17	22
Tyytyväisyys nykyisiin metsänhoito- ja kasvatusmenetelmiin														
Erittäin tai melko tyytyväinen	70	78	70	77	73	76	64	73	75	74	68	65	73	72
Ei tyytyväinen eikä tyytymätön	15	12	15	12	13	11	22	13	13	14	17	16	11	14
Erittäin tai melko tyytymätön	8	6	11	7	10	7	9	10	6	7	7	9	7	8
Ei osaa sanoa	7	4	4	5	4	6	5	4	6	5	8	10	9	6